

Suragałhat Uqqiraqtit

1 ¹Aglaktuŋa uumiŋa Theophilus-mun piqpagikkamnun. Sivulligñi makpiġaani aglaktuaŋaa suragałipayaŋiñiik Jesus aullaġniiłhaniŋaglaan savaaqałigmiñiik ²taivrumuŋaaglaan uvlumun Agaayyutim aullautipmani tatpakmuŋa. Sivuani Jesus aullaġaluaqani ilaan Ipqitchuakun Irrusikun alġaqsruġai piksraqtaagikkani uqqiraqtauruksrauplugich. ³Jesus tuqqutitqaaqhuni piqatigiraġigai uqqiraqtit sagviaqtuutigai arguaqtuġnaġumiñaiġuġu anitqiłha malġukipiat uvlut akunġatni, suli Jesus-ŋum uqautiplugich aŋaayyuqautaanik Agaayyutim.

Agaayyutim aullautigaa Jesus Qilaŋmun

⁴Ilaataniguuq Jesus-ŋum piqatigilgitñamigich tiliñġai itna, “Uniññaqnaġu Jerusalem aglaan utaqqiyumigiksi aatchuutiksraŋa Aapaa akiqsruutigikkana qaitkisiñiġluġu, uqautigikkaġa ilipsitñun. ⁵Taimñaguuq John paptaaġutiqaqtuaq iñuŋnun imiġmik aglaan aquatigun qapsich uvlut paptaaakkaugisirusi Ipqitchuakun Irrutchikun.” ⁶Taapkua uqqiraqtauruksrat katilgitñamiŋ piqatigipluġu Jesus apiqsruġniġaat, “Ataniiq! Uvva taavrumani nappatqiŋñiaqpiuŋ aŋaayuqaun Israel-aagmiunun [umialiqagumiñaglugich taimani-sun]?” ⁷Jesus-ŋum kiuniġai, “Aapaa kisimi sivunnigisigaa qakugun atuumalıksraŋa. Ilaan ilisimapkaġumiñaitkaa tamanna ilipsitñun. ⁸Akuqtuigisirusi saŋŋimik taimña Ipqitchuaq Irrusriq aggianikpan ilipsitñun, aasii ilisimaraugaqsilusi uvapkun Jerusalem-mi iluqaa-niġu Judea-mi suli Samaria-mi unniñ nunaqqipayaŋiñi nunam.” ⁹Taatnaanikamigich Agaayyutim nuqinnigaa tatpakmuŋa iliŋitñun qiñiqtitluni aasii iliŋisa qiñitlaiqsigñiġaat nuviyam puuqtiqmauŋ. ¹⁰Aullaqtiquan qiñiġugaaqtitlugich tatpakmuŋa, taimmaiñaq malġuk iññuk atnuġaallak qatiqtaanik qikaqasiitliġniġisuk iliŋitñun, ¹¹nip-liqhutik, “Galilee-ġmiut, suvaata qikaqhusi qiñiqniaqpisi qilaŋmun? Tamanna Jesus aullaqtuaq ilipsitñiñ tatpakmuŋa aggitqikkiłhitchuq taatnatun ilipsi qiñiqmatun aullaqman tatpakmuŋa.”

Matthias-ŋum Inaŋigaa Judas

¹² Maliguaqtit tavrakŋa utiŋiqsut Jerusalem-mun iŋgiuramiñ taiguu-tiqauamiñ Olives-mik uŋasikpaguni iŋiŋiŋiqsuamiñ nunaqqimiñ. ¹³ Tavruga tikitŋamiŋ Jerusalem-mun, ilinich mayuŋniqsut inimun taivrumuŋa irvigikkaŋmiknun, Peter, John, James, Andrew, Philip, Thomas, Bartholomew, Matthew, James iŋniŋikkaŋa Alphaeus, Simon-lu Zealot-ŋuruuq, suli Judas iŋniŋikkaŋa James-ŋum. ¹⁴ Iluqaŋmiŋ katiniqsut akulaiqŋugu iŋiqsruŋviksraŋmiknun piqasiqhutiŋ aŋnanik suli Mary-mik aakagikkaŋanik Jesus nukatchiaŋiŋiglu. ¹⁵ Ikituurat uvlut aquatigun ukpiqtuat katimaniqsut, tallimakipiaq iŋuiŋŋamik iŋugiaktigiyuŋnaqhutiŋ. Peter-m makitluni niplutiŋiŋai, ¹⁶ “Aniqatiumaan, Ipqitchuam Irrusim uqaqtinniŋaa David makpiŋaanŋi Agaayyutim. Uqaŋiniŋaa Judas-kun sivuani atuumagaluaqtitnagu ilaan savaqaŋiksraŋa, taamna Judas sivulliuruuq tiguriruksranik Jesus-mik. ¹⁷ Judas ilaugaluaqtuauq uvaptikni atakkii Jesus-ŋum piksraqtaagikkaŋa savaqatigitquplugu uvaptikni. ¹⁸ Judas-ŋum aatchuutigianikamiuŋ Jesus akiŋŋaktaaqagŋiqsuq maniŋŋik. Taavrumiŋaasiŋ tauqsigŋiqsuq nunaviŋiŋmik ilaan iluviŋikkaŋmiŋik. Tavrani katakami iluqani ilua qaagŋiqsuq. ¹⁹ Iluqaŋmiŋ iŋuich Jerusalem-mi ittuat tusaaniŋaat, aasii iŋmiŋ uqaŋmikkun taiguusiŋniŋaat Judas-ŋum tuqquvia Akeldama-mik (mumiutiqaqtuamik nuna augum maqqivia). ²⁰ Agaayyutim makpiŋaanani aglausimaruaq Psalms-ni itna, ‘Ilaan tupqa iŋuiŋumauq iŋniŋitqikkumiŋaiguni.’

Psalm 69:25

Aglausimaruaqsuli,

‘Atlamik iŋnuŋmik inaŋiqsiqaŋumauq savaaŋa.’

Psalm 109:8

²¹⁻²² Taatnaqŋugu iŋuk inaŋiutiruksrauruq Judas-ŋum savaaŋanun. Taamna iŋuk ittuksrauruq aullaŋniimaruauq uvaptikni aasiisuli ilisimarautilasiruaq aŋitqilŋagun Atannapta Jesus. Ilaa piqatigisimakkaqput John-ŋum quliaqtuagipmauŋ paptaaktitchiŋisuli nayuqtigisimakkaqput uvlumunaglaan Agaayyutim aullautipmauŋ Jesus pakmuŋa qilŋmun.” ²³ Ilinich nalunaigŋiŋiqsut malŋuŋnik iŋniŋuŋnik Joseph-miglu taiguu-tiliŋmik Barsabbas-mik atiqaqmiruaq Justus-mik suli Matthias-miglu. ²⁴ Aasii agaayuniqsut itnaqhutiŋ, “Ataniiq! Ilvich ilisimaraupuruatin uummatiŋitŋik iŋupayaat, taatnaŋlugu tikkuagutillaŋniaqtigut nal-liaknik piksraqtaaqaguvich. ²⁵ Taamna uqqiraqti inaŋiutiyumuq Judas-mun atakkii unisaŋigaatigut aullaqhuni piksraqtaagmiŋun.” ²⁶ Taatnaqqaqhutiŋ tigusiniŋiqsut attak ilaqataaknik. Taatnaqmata Matthias piksraqtaanuniqsuq aasii ilaliutikkaupluni qulit atautchinun uqqiraqtinun.

(Act 2.11)

Ipqitchuaq Irrusiq Tikitchuq

2 ¹Uvluḡḡuuq taiguutilik Pentecost tikiumapman iluqatiṅ ukpiqsirruat katimalgiññiqsut. ²Taimmaiñaq ilinisa tusaagaqsiḷiḡniḡaat siḡruktuuaq pakmakṅa liilaa anuḡiqpaktitmatun. Taamna siḡruktuuaq tusaḡnaqsiñiqsuq iluqaani inimi. ³Ilinich qiñiaqsiñiqsut ikniḡmik liilaa qiññaliḡnik uqqatun siamitlutin iñupayaanun. ⁴Ipqitchuam Irrusim aṅalatkaqsiñiḡai iluqnaaqḡugich. Taapkua iñuich uqaaqsiñiqsut atlakaḡiñnik uqqiqhutin, taatna kanjisiñaqsiḷugich Ipqitchuam Irrusim uqaqupmatin. ⁵Tavraniguuq Jerusalem-mi Jew-ḡuruat iñuuniaqtut nunaaqqipayaḡiñiñ nunam taluqsirruat Agaayyutmik. ⁶Tusaakamitruṅ siḡruktuuaq iñugiaktuat iñuich katiniqsut taapkununa. Iluqatiṅ qanuḡviḡḡniqsut tusaakamisigik taapkua uqaqtuat kanjisiñaqsiḷutin sumiugiisigun uqqatigun. ⁷Quviḡutchallapiaqhutin uqaaqsiñiqsut, “Tamatkua uqaqtuat Galilee-ḡmiunurur, amii? Qanuqhutin ukua uqaqpat uqaptiknik? ⁸Naagaunniñ kanjisiḷaiḡivut uqaqmata uqausillaaptigun iñuguqniaḡaptigun. ⁹Uvagut Parthia-ḡmiut, Media-ḡmiut, Elam-miut, Mesopotamia-ḡmiut, Judea-ḡmiut, Cappadocia-ḡmiut, Pontus-miut, Asia-ḡmiut, ¹⁰Phrygia-ḡmiut, Pamphylia-ḡmiut, Egypt-miut. Uvagut iñuich nunaaqqimiñ Cyrene-miñ nunami Libya-mi, suli iglaat nunaaqqimiñ Rome-miñ, ¹¹suli Crete-taḡmiut Arabia-ḡmiutlu. Aniḡaruaguut Jew-ḡupluta aasiñ mumiksuaguut Jew-ḡuqsimaahuta—iluqapta tusaagivut kanjisiḷugillu tamatkua uqaqmata kamaḡuqtatigun Agaayyutim iñiqtaigun.” ¹²Quviḡutchallapiaqamiṅ kanjisiḷaiḡihutinlu apiqsruqtautiniqsut avatmun, “Qanuutauva una?” ¹³Iñuillaasiñ ilaḡich mitautigiplugich ukpiqtuat uqaaqsiñiqsut, “Ukua imilillaqsiḷaplugich piñiqsut.”

Peter-m Uqautriḡha Iñuḡnik Tavrani

¹⁴ Taatnaaqsiptomata Peter makittuq piqasiqhuni uqqiraqtigatmiñik kiut-yaḡlugich. Nipitusipluni nipliutinigai, “Jew-ḡuqatiptaa sulii ñuuniaqtuasi Jerusalem-mi, naalaḡniḡlaksitḡa! Nalupqinaigḡlugu uqautiuraallaglapsi taavruma suutautilaanani. ¹⁵ Ukua imiliqsauḡuḡitichut isumaḡapsisun atakkii uvlaanḡusugaaqtuqsuli. ¹⁶ Taamna atuumaruaq Joel-ḡum sivunik-sriqirim uqautigikkana itna,

¹⁷ ‘Agaayyun uqaqtuq, itnaiḡlugu itkisiruaq aqulligñi uvluni,
Uvaḡa siamitkisigiga Irrusiḡikkaḡa iluqaitñun iñuḡnun,
Iḡñasi sulii panigikkasi sivuniksriqiaqsigisirut,
nutaagikkasi qiniḡquuraaliḡutiḡ
sulii utuqqanaasi siññaqtuḡtaḡutiḡ;

¹⁸ aa, kuvviqigisigitka savaktitka aḡutitlu aḡnatlu Irrusiḡikkamnik
taipkunani uvluni
aasii sivuniksriqiaqsiiḡutiḡ.

¹⁹ Qiniḡtitkisigitka quviqnaqtuat qilaḡmi
sulii atlayuaḡnaqtuat nunami,
auglu ikniḡlu sulii itchialaruaq,

²⁰ siqiniḡunniñ tanuḡaaqsiiḡugu unnuatun
unniñ tatqiq kaviqsaaḡuḡlugu auktun
sivuanii kamanallapiaqhuni uvluan Atanḡuruam tikiuḡaḡksraḡa.

²¹ Taipkunanasii kisupayaaq tuḡtuqpan Agaayyutmun
ilaan anniqsuḡisigaa.’

Joel 2:28-31

²² “Israel-aagmiut, naalaḡnisitichi uqaḡamnun! Jesus Nazareth-miñ aḡu-tauruq Agaayyutim tilikkaḡa. Agaayyutim savaaḡipkaḡaa sanḡiqaqhutiḡ atlayuaḡnaqhutiḡlu qiniḡkikiqsuutinik. Qiniḡisi nalupqinaigḡlugu iḡsimap-lugich tamanna atakkii atuummipluni maani akunnapsitñi. Taavrumuuna iḡsimapmigiḡsipsuuq Agaayyutmun tuyuḡiḡha. ²³ Iipsi aḡalataksrir-rutigigiksi Jesus sumiḡuḡruanun tuḡqutitlugu kikiaktuutipkaḡlugu sannigutmun. Aglaan Agaayyutim pisuḡigmiḡunlu iḡsimakiḡmiḡunlu sivunniḡanikkaḡa taatna. ²⁴ Aglaan Agaayyutim makititnamiḡuḡ tuḡu-ḡigmiñ pituiḡlugu iñuḡiḡmun. Jesus tuḡqutqikkumiñaitchuq atakkii ilaa nayuutiḡyumiñaitchuq iḡuviḡmi tuḡuḡaruapayaatitun. ²⁵ Taivruma David-ḡum uqautiginigaa itna,

‘Uvaḡa qiniḡiga Atanḡuruuaq sivuqqamni ataramik.
Ilaa taliqpimniitluni
aasiñ tunḡalḡuruḡa ilaani iḡuiḡliḡuqama.

²⁶ Taatnaḡlugu uummatiga quviasuktuq, sulii nipiqaḡtuḡa
quviasuḡimik.

Tuqugisigaluŋaŋaŋmaunniñ niŋiugaŋigiga nalupqinaiqługu,
 27 Agaayyuun, unitchumiñaitchiñ iñuusiga iluviŋmun,
 naagaqaa timaa savaktivich piunŋiŋniaqulugu.
 28 Urriqsuutriruasii uvamnun apqutmik iñuuniaŋviksramnik,
 aasii quviasukkisiruna atakkii nayuutipluna ilipni.’

Psalm 16:8-11

29 “Aniqatiut, uvaŋa uqautiraksraŋigipsi nalupqinaiqługu sivulliaptigun David-kun. Ilaa tuqupman iluviŋaat, aasiñ ilisimagaat iluvŋa marrumunaaglaan uvlumun. 30 Ilaa sivuniksriqirauruaq suli kaŋiqsimaplugu Agaayyutim akiqsruutigikkani iŋmiñun, Agaayyutim nalupqinaiqsruutinikkaŋa David-ŋum kiŋuviaŋiñ ilaŋat ataniŋuqtikisiñiplugu iŋmisun. 31 David-ŋum qiniŋquuraaŋiniga qanuq Agaayyutim anipkatqiliksraŋa anniqsuqti akiqsruutigikkana taamna Christ uqautigiplugu itnaqhu-ni, ‘Agaayyutim uninitchaa ilaa iluviŋmun suli timaa piunŋinitchuq.’ 32 Taamna Jesus Agaayyutim aŋitqiksitkaa iluviŋmiñ, aasii uvagut ilisimaraurugut taavrumuuna. 33 Agaayyutim ilaa taliqpiŋmiñuktitkaa kamanaqsipługu suli qaitchipługu Ipqitcheamik Irrusiŋmiñik Aapami akiqsruutigikkanaŋatun aasiñ Jesus-ŋum qaitchipługu uvaptiknun. Tamanna akuqtugikput pakma, taatnamik qiniŋaqsigiksi tusaaplugulu savaaqsipman uvaptigun. 34 David iŋmi timituummaŋmi pakmuŋaqsimaitkaluaqtuq, aglaan nipliŋniŋisuuq,

‘Agaayyutim nipliutiniŋaa Ataniŋa,
 Aquvittin kamagiviksrauhipnun,

35 aquppiñapni uumiksritin aŋalataksrirutigigisigitka ilipnun.’

Psalm 110:1

36 “Aasiñ Israel-aagmiupayaasii ilitchuŋiraksraŋigiksi nalupqinaiqługu, taamna Jesus kikiaktuutikkaqsi Agaayyutim inillakkaa ataniŋuqługu suli anniqsuutauplugulu.”

37 Taapkua iñuich tusaakamitruŋ Peter-m uqautigikkana ihuilliŋniŋisut. Apiqsruŋniŋaat Peter-lu atlatlu uqqiraqtit, “Aniqatiut, Qanuŋisiñiqpisami?”

38 Peter-m uqapsaagniŋai, “Nunuuraligusi mumigitchi killuqsautipsitniñ. Suli atausriukattaagusi paptaaqtititichi ukpiqsriŋiŋuŋusi atqagun Jesus Christ. Agaayyutimli natqituyumagaasi killuqsautipsitniñ, aasiñ ilaan aatchuŋisigaasi Ipqitcheamik Irrusimik. 39 Taamna Agaayyutim akiqsruutigikkana tuŋaaqqtuq ilipsitñun qitunŋapsitñunlu iluqaitñunlu ittuanun uŋasiksiuami, iñuich iluqaisa Atanŋuruam Agaayyutipta tuŋuŋai iŋmiñun.” 40 Peter uqaqtuq iñugiaktuanik atlanik uqaŋiŋnik. Aasiñ ilaa naatchiqami itnaqługich, “Annautillaksaŋniŋaŋitichi ilipsitniŋik anasiñ-ŋuqsautmiñ tikiñniŋaqtuamiñ pigiitchuanun iñuŋnun tuqqutchiruanun Jesus-mik.” 41 Iñugiaktuat ukpiqsriŋiŋisut uqaŋiŋmik suli paptaaqtitlutuŋ, iñuk 3,000-yuŋnaq ilaliutiniŋisuuq ukpiqsriŋuanun tamarrumani uvlumi.

⁴² Ilinich ilisaaqaasiniqsut uqqiraqtiniñ, aasii piqasiqsuutiniqsut nigiqati-giikhutiñ sulii iniqsruqatigiikhutiñ.

Qanuq Ukpiqtuanjruat Piqatigiiñhat

⁴³ Uqqiraqtit iniqtaqağniqsut inugiaktuanik quviqnaqtuanik savaa-nik, naagaunniñ inupayaat ikpiglagutiniñaat Agaayyutim savaaqalħa uqqiraqtitigun. ⁴⁴ Iluqağmiñ ukpiqtuat atautchimiyyusiñiqsut sulii piqaq-tirrutiplutiñ suurağmikkun avatmun. ⁴⁵ Inuqsriuliqamiñ tunisiñiqsut nunautmiknik sulii suoramiknik, aasiñ autaaqługich piññaktaatiñ iluqaitñun inuqsriuqtuanun. ⁴⁶ Uvlutaugağipman ilinich katrağniqsut agaayyuvikpañmun. Nigirağağniqsut atautchimi kiñuniqmikni, aasiñ nigikamiñ quviasukhutiñ pisuiłłapiaqhutiñlu. ⁴⁷ Ilinisa quyaragağaat Agaayyun, aasiñ atlat inuich nakuagağaiç ukpiqsriurapayaat. Sulii uvlugağipman Atanğum ilaniktuuqtinniğai inuñnik ukpiqtuanjruanun tamatkuniña anniqsukkağmiñik.

Peter-m Iħuaqsipkaiħha Pisutlaiħaamik

3 ¹ Ilaatniguuq Peter-lu John-lu utlautiniqsuk agaayyuvikpañmun, inuich iniqsruğviat tikitmaħhani. ² Agaayyuvikpañmi paaqağniqsuq taggisiliñmik Piññaqnaqtuamik. Tavraniguuq anjun una aquppiraqniqsuq pisunğanitchuaq aniñiğmiñaglaan. Uvlugağipman ilamiñun tavrūau-tipkağağniqsuq taavrumuña paamun iniqsruğviksrağmiñun maniuranik inuñniñ isiqtuaniñ agaayyuvikpañmun. ³ Peter-m lu John-ñumlu apqusaaqmakni isiaqsiplutik agaayyuvikpañmun iniğniğik aatchullaik-srağmigun maniñmik. ⁴ Taapkuak kiñiaqamitku iriğruiniħaaqługu Peter-m nipliutiniğaa, “Qiniqtiguk!” ⁵ Taavruma inuum qiniħaqsiniğik nigiuħhuni aatchuusiaksrağmiñik ilinikniñ. ⁶ Peter-m nipliutiniğaa, “Maniitchuña suoramikunniñ aglaan aachuğniagağikpiñ pigikkamnik, atqagun Jesus Christ Nazareth-mium pisuqugikpiñ.” ⁷ Peter-m tigukamiñ taliqpi-agun makitquplugu, taimmaiħaq anutiqniam niuñi sayaniktiğniqsuk. ⁸ Nutiñniqsuq qikaqtiqħuniasiiñ pisuaqsipluni. Ilaan isiqatiginiğik Peter-lu John-lu agaayyuvikpañmun pisukħuni misigaqsimmağmi quyyasim-maan Agaayyun. ⁹ Inuich tavrani qiniğniğaat pisukługu quyammağmi Agaayyutmik. ¹⁰ Inupayaat ilisağiniğaat injularauplugu aquppisuuruuq agaayyuvikpaum paanani taggisiliñmi Piññaqnaqtuamik. Iluqağmiñ quviğutchallapiağniqsut taavrumuuna atuumaruakun taavrumuña anjutmun.

Peter-m Quliaqtuaħha Agaayyuvikpañmi

¹¹ Inuitguuq qiniqamitruñ pisutlasipkakkauruam saqunaurapayaanħak Peter-m lu John-ñumlu aupiħħautiginiğaat, aasiñ qiniğiaqługich katimma-

viñmun taggisilikkun Solomon. ¹²Peter-m qanuǵviiqsuat qĩñiqamigich nipliutiniǵai, “Israel-aagmiut, qanuǵmi taamna quviǵutchautigivisiuñ qĩñiqpaaqsiplutaasiĩñ? Uvaguk pisutlasipkanitkikpuk manna añun saññiptikkun naagaqaa ukpiqsriñaptikkun. ¹³Aglaan Agaayyutaata sivulliapta Abraham-ñumlu Isaac-ñumlu Jacob-ñumlu iñuaqsiпкагаа manna añun Jesus-kun, aasiĩñ taavrumuuna ilaan kamañatitkaa iǵñiñi Jesus. Ilipsi qaitkiksi Jesus añalatinun pigiitchuanun suksraaqługu sivuǵaani Pilate-ñum sivunniutianikmañunniĩñ patchisaiǵukługu. ¹⁴Ilaa iluqnauqsimaruq Agaayyutmun nalaunñaruǵlu naagasuli ayakkiksi, iñiqsruqługu Pilate pituiǵitquplugu iñuaqtuqtimik. ¹⁵Taatnañapsigun tuq-qutkiksi taamna qaitchiruaq iñuuliǵmik aglaan Agaayyutim añitqiksitaña tuqñaruniñ. Uvagut iñisimarriqsimmaǵikput taamna. ¹⁶Turviqaqhuni atqanik Jesus-ñum manna pisutlaiñaaq qĩñikkaqsi iñisimakkaqsilu mamititkauruq. Taamna añun ukpiqsriñiqsuq Jesus-ñum atqanik, taatnaqługu iñuaqsikkauruq sivuqqapsitĩi.

¹⁷“Aniqatiumaañ, iñisimagaluǵmigiga una, ilipsiñu sivulliuqtituummapsiñu qaitkiksi Jesus sumiññuranun aglaan nalugiksi suvaata taatnatun irrutriñiqsi Jesus-mik. ¹⁸Agaayyutim iñiñaañ uqaǵikkaña iluqaisigun sivuniksriqirimigun akiqsruutauruq anniqsuqti nagliksaaqtuksrauniplugu, aasiĩñ ilaan taatnaqitkaa. ¹⁹Aasiĩñ mumigitchi suli saallusi Agaayyutmun, ilaanli piǵumagai killuqsautigikkasi. ²⁰Taatnaǵupsi Atañum sayyaaǵiksipkaǵisigaasi irrutchipsigun. Taivrumani ilaan tuyuǵitlayumagaa Jesus annautriksraqtaǵianikkani ilipsitñun. ²¹Taamna Jesus qilañmi ittusrauruq taivrumañ uvlumun supayaat nutaǵuñiksrañatnunaglaan, Agaayyutim ipqitchuat sivuniksriqiraiñ uqautigipmatun iñiñaañ. ²²Moses-ñum nipliutiginiǵaa, ‘Agaayyutim Atanipsi tuyuqǵisigaasi sivuniksriqirimik, atriługu tuyuqañi uvamnik; taimña itkisiruq iñupsitñiñ. Ilipsi naalañniraksraǵigiksi supayaamik uqautikpasi. ²³Kiñapayaaq naalañniñitkumi sivuniksriqirim nipliutigikkanañik iñuayumiñaitchuq Agaayyutim iñuiñi suli piyaqqukkaugisipluni.’ ²⁴Iluqǵmiñ atlat sivuniksriqirit Samuel-miñaglaan uqaqsritkaumaruat uqautigigaich makua nayukkavut uvlut. ²⁵Atuumaruq uglupak atuumaruq pisigiplusi, ilipsi kiñuviǵikkanañi Abraham-ñum. Agaayyutim akiqsruǵaa qitunǵanik, suli sivuniksriqirit uqautigaatigut taavrumañ akiqsruutmik, itna, Uvaña piñiutiqǵisigitka iluqaisa iñuich nunami kiñuviǵikkaptigun. ²⁶Taatnaqługu Agaayyutim añitqiksitmañ savaktini Jesus tuyuǵigaa ilipsitñun sivulliuplugu ikayuǵukhusi mumigusiñu pigiiliqiliǵikkapsitñiñ.”

Peter-m lu John-ñumlu Apiqsruqtukkauñhak Uqaqsittaǵviñmi

4 ¹Peter-lu John-lu uqautrisugaaqtitlugik iñuñnik agaayuliqsit suli qaunaksria agaayyuvikpaum piqasiqhutiñ Sadducee-ñurua-

nik tikiññiqsut. ²Ilinjisa iħuagiññiñgaich uqqiraqtik ilisautripmaknik Jesus aņitqinñiplugu tuquņaruaniñ, taamnaasiñ ilitchuqqutaupluni tuquruat aņitqikkisiħhatnun. ³Tigupkağniñgaich isiqtaupkaqlugik isiqsiviņmi unnuapak unnuagūqhuniki. ⁴Aglaan iñugiaktuat tusaaruat uqautaaknik ukpiqsriñiqsut, iñugiaktiilaaliyuņnat 5,000-mik aņutiħhiñat. ⁵Uvlutqikman Jew-ņuruat sivulliuqtinillu sivulliuqtigruatlu aglaliqiritlu katinisut Jerusalem-mi. ⁶Annas-tuuq qaukġiat agaayuliqsit itmiñiqsuq suli Caiaphas-lu John-lu Alexander-lu piqasiqhutiņ atlanik ittuanik qaukġium agaayuliqsim ilaiñiñ. ⁷Taapkua Peter-lu John-lu itqutipkaqamisigik apiqsruqtaaqsiñiñgaich, “Qanuqlugu iħuaqsipkaq-pitku taamna aņun? Qanutchimik saņņiqaqpisik? Kia atqagun taamna pivitku?” ⁸Peter-m aņalatiqaghuni Ipqitchuamik Irrutchimik kiuniğai, “Sivulliuqtaurusii sivulliuqtigruaņuplusi, ⁹Suvaataai tamarrumani uvlumi uqaqsittaagutikkauviñuk ikayuiħħaptigun taavrumiņa pisutlaiħaamik iħuaqsipkakkaptiknik? ¹⁰Iluqasi suli Israel-aağmiupayaat ilisimaraksrağigiksi una, Saņņiqaqtuq atigikkaņagun Jesus Christ Nazareth-mium kikiaktuutikkaqsi aasiñ Agaayyutim aņitqiksitlugu tuquņaruaniñ. Taatnaqlugu taamna aņun qikaqtuq iħuaqsikkaupluni sivuqqapsitñi. ¹¹Taamna Jesus taimña Agaayyutim uqaħhiñ uqautigikkaņat itna, ‘Uyağak tuppīrit ayakkaņat, taamna uyağak piitchuillapiagaqtuq tuppīrauni.’

Psalm 118:22

¹²Aasiñ Agaayyun atchiirūq atautchiħhiñamik iluqaani nunami taavrumuuna atikun anniqsuğumiñaqsipluta. Taamna anniqsuqti Jesus Christ kisimi ittuq.”

¹³Tarra uqaqsittaqtitchirit quviğutchaņniqsut qiniqamisigik Peter-m lu John-ņumlu taluqsrautaisilaaņakniglu ilisaqsimaisilaaņakniglu. Iħisimagaich piqatauħhak Jesus-mi. ¹⁴Aasiñ qiniğniğaat aņun iħuaqsikkauruq qikaqatauħha Peter-mi lu John-mi lu. Taatnaqhutiņ niplilguiññiqsut akikņağlugik. ¹⁵Taatnaqqaqhutiņ aniħlaquniğaiç uqaqsittaagviņmiñ, aasiñ anipmaknik sivunniuqtaullakhutiņ itna: ¹⁶“Qanuğlugik atanniğisivisigik ukuak aņutik? Jerusalem-miupayaat ilitchuğianiñniğaat atlayuagnaqtuq iħuaqsipkaħiq atuumakkaņa taapkuņnuuna, aasiñ naagağumiñaitkikput. ¹⁷Aglaan siamitqunjitlugu marrumani tusaayugaq iñuņnun, taatnağuta aniqsraaqtuğlavut uqatqiqunillugik kimununniiñ taavrumuuna Jesus-kun.” ¹⁸Taatnaiħiplugu sivunnianikamiņ iñiqtiğniğaiç quliaqtuqunjitlugik Jesus-kun iñuņnun sumiunniiñ naagaqaa itqautitqiqunjitlugich taavruma atqanik. ¹⁹Aglaan Peter-m lu John-ņumlu kiuniğaik, “Nalliqsi tupiginağayaqpsigu? Ilipsi naagaqaa Agaayyun? Nalliak nakuagitlukpauğ ilaan? Sivunniqsuğ taamna! ²⁰Uqautiginağumiñaitkikpuk sua qiniikkaqpuq tusaakkaq-

puglu.” ²¹ Aniqsraaqutqianikamisigik aasiin pilitlugik agvisiksraitlutinj anasiinjuqsalguinñigaich. Iqsigiplugittuuq iñuich atakkii iñupayaat kamaksriļlapiqhutinj Agaayyutmik tamarrumuuna atuumaaniktuakun pisutlaiļaamun. ²² Taamnaguuq anjun quviqnaqtuakun iħuaqsipkakkauruaq malgukipiaguaniksamaruaq.

Ukpiqsriruat Iniqsruutriħhat Taluqsrautaiħigmik

²³ Taapkuagguuq Peter-lu John-lu anipkapqauraqmatik utiħniqsuk ukpiqtuanjuruuqatiumiknun uqautiplugich qanuq qaukħiata agaayuliqsit suli sivulliuqtiħruat sivunniulħhatnik. ²⁴ Iļiħisa tusaakamitruj agaayuuqatiqagñiqsut itnaqhutinj, “Kamanaqtuatiin atanguruaq, iñiqsiruatiin iluqaanik qilħanmilu nunamiļu taħiumiļu. ²⁵ Aasiin ilvich uqaqtuatin Ipqitchuakun Irrutchikun sivulliaqput David savaktigikkan uqaqman itna, ‘Suvaata Jew-ħuħitchuat qinnakpat?

Suvaata iñuich sivunniupat imaiļaanik?

²⁶ Umialgi nunaqqipayaani sivulliuqtillu paqnanigaiħ anjuyautnatinj akilļiħuqħuģu Agaayyutauruaq ilaan anniqsuqtiksriukkaħalu.’

Psalm 2:1,2

²⁷ Iħumun marrumani nunaqqimi Herod-lu Pontius Pilate-lu piqasiqħutik Jew-ħuħitħuanik suli iñuiħnik Israel katimaniqsut. Sivunniutiginigaaat akikħaħuģu Jesus savaktin ipqitħuaq anniqsuutiksriukkan.

²⁸ Katinniqsut savaħniaħukħutinj supayaanik sivunniutigikkan kama-naqtuakun isumaħipkun inilħaan atuumaruksrauruaq. ²⁹ Aasiin pakma, Ataniiq, itqaħlugich Jew-ħuruat qullinich qanuqhutinj aniqsraaqtuqmatigut. Savaktigikkaqpich, uqaqtitigut uqaħignik taluqsrautaiħguta.

³⁰ Ikayuqtigut iħuaqsitħasiļugich nanjittuat suli savaktitigut atlayuaħnaqtuaniglu quviqnaqtuaniglu atanniutaagun ipqitħuni savaktigikkapkun Jesus.” ³¹ Agaayuanikmata taamna ini katimavigikkaħat aulaniqsuq. Tavraami aħalatiliħutinj Ipqitħuamik Irrutchimik aullaqhutinj uqaaqsi-ñiqsut Agaayyutim uqaħħiħnik taluqsrautaiħqhutinj.

Atunim Pigigaich

³² Uvvaguuq ukpiqsripayaaqtuat atausinħuutriplutinj atipiagñiqsut irrutchimikkun. Nalliatunniiñ iħliħingiqħuģu inħmi suurani aglaan atunim atuħnigaaat suuraħikkaqtinj. ³³ Uqqiraqtit kamanaqtuakun saħħikun ilisimarauniqsut aħitqilħagun atanguruam Jesus suli Agaayyutim ikayuqpaħniħai iluqaisa. ³⁴ Taapkunani ukpiqsriruani piiñniqsuq inuqsraqtuamik. Sua inuqnaqsipman iħaħa tunisiraqtuq nunaviñiħmik naagaqaa tupiħmiñnik, tunisianikamiasiiñ tavruħautiraħniħaa akuqtuani tuniaħmiñiñ ³⁵ aatchuutigliģu uqqiraqtinun. Taapkua-aasiin autaaħaħniħaa taamna manik inuqsriupayaaqtuanun. ³⁶ Ukpiqsriuramik iñuqaħniqsuq Joseph-mik,

Levi-tkuayaanupluni inūguqtuaq Cyprus-mi, taavrumiᅇa uqqiraqtit taiguuti-qakkanat Barnabas-mik (mumiutiqaqtuamik pitchuksaaqtimik). ³⁷Ilaaptuug tuniripmiᅇiqsuq nunautmiᅇnik qaitluᅇuasiᅇ akuqtuani uqqiraqtinun.

Ananias-lu Sapphira-lu

5 ¹Tavraniguuq inūqaᅇmiᅇiqsuq nuliᅇiᅇᅇnik atiqaqtuaniᅇ Ananias-miᅇlu Sapphira-miᅇlu. Taapkuak inᅇuk tuniriᅇiqsuk nunautmiknik iluqatik pigikkaᅇmiknik. ²Akuqtuaᅇmik ilaᅇanik tugvaiᅇiqsuq aᅇnaataasiᅇ ilisimaplugu aᅇᅇaa. Aglaan sippaᅇa qaitkaa uqqiraqtinun. ³Peter-m nipi-luᅇtinigaa, “Suvaata tuuᅇᅇᅇmun aᅇalatitpich? Suvaata sagluqsruutiviᅇuᅇ Iᅇqitchuaq Irrusiq iriqqakun tugvaqsipᅇutin ilaᅇanik nunautvich akian? ⁴Tunigaluaqnagu nuna pigikkan aasiᅇiᅇ kiᅇuagun tuniᅇhan akuqtuaᅇikkan pigigiᅇiᅇ. Sum taatna isummiᅇpatin? Sagluqsruutiriᅇitchutin inūᅇnik aglaan Agaayyutmik.” ⁵Ananias-ᅇum tusaapqauraᅇamigich Peter-m uqaᅇikkaᅇiᅇ puuktiᅇniᅇqsuq tuqupluni. Tusaapayaᅇtuat taavrumiᅇa taluqsratᅇaᅇniᅇqsut. ⁶Nukatpiat nimiᅇsruqtuallakamitruᅇ timaa annisiᅇplugu iluᅇviᅇiaᅇniᅇᅇaat. ⁷Uvvaasiᅇiᅇ piᅇasut sassaᅇniᅇich kiᅇuatigun aᅇnaat agᅇiᅇniᅇqsuq sutilaaᅇatnik nalupluni. ⁸Peter-m apiᅇsruᅇniᅇᅇaa, “Uqautiᅇᅇa, iliptik tunivitku nunautrik taatnatunaglaan?” Aᅇnam kiᅇniᅇᅇaa, “Ii, tavra taatnatunaglaan ittuᅇ.” ⁹Peter-mli piᅇniᅇᅇaa, “Suvaata uuktuaᅇniᅇqpitku Agaayyutim Irrusia? Ataniᅇi, taapkuᅇa iluᅇviᅇsiruᅇat ilaqatipnik qakma aullautigisiᅇmigaatin taatnatun.” ¹⁰Tavrauᅇaa puuktiᅇniᅇqsuq Peter-m siᅇuᅇᅇaanun tuquliᅇhuni. Nukatpiat isiᅇamiᅇiᅇ qiniᅇiᅇᅇuᅇ tuquruᅇaᅇ aullautiniᅇᅇaat iluᅇviᅇiaᅇiᅇᅇuᅇ sanigaa-nun aᅇᅇtaata. ¹¹Tavra ukpiᅇtuanuᅇruᅇat suli inūpayaᅇat tusaaruᅇat taavrumiᅇa taluqsratᅇaᅇniᅇqsut atqunaᅇ.

Quviᅇnaᅇtuat Atlayuaᅇnaᅇtuatlu

¹²Uqqiraqtit savaaᅇᅇniᅇqsut inūᅇiaktuanik atlayuaᅇnaᅇtuanik suli quviᅇnaᅇtuanik akunᅇatni inūich. Iluqatiᅇiᅇ ukpiᅇsriruᅇat atausiᅇᅇuᅇniᅇqsut katimmavianun Solomon-ᅇum. ¹³Ukpiᅇtuanuᅇitchuat ilaliᅇsuaᅇsiniᅇᅇaich taluᅇiᅇpluᅇich aglaan ilinᅇisa uqautigillautagaᅇuaᅇᅇuᅇich. ¹⁴Aglaan inūᅇiaktuat aᅇᅇtitlu aᅇnatlu ukpiᅇsriliᅇsuᅇat Ataniᅇmik Jesus-mik, taatnaᅇᅇuᅇ ukpiᅇtuat inūᅇiaksitmullapiᅇniᅇqsut. ¹⁵Inūich ilᅇiuqaᅇaᅇsiᅇniᅇqsut atniᅇᅇnaᅇtuanik tumitᅇaanun siᅇiᅇviᅇᅇun naagaᅇaa ikivᅇanun niᅇiᅇuᅇiᅇplugu qakugun Peter tamaunnaaᅇpan taᅇᅇᅇanun mamitinnasugalutiᅇ. ¹⁶Suli nunaᅇqᅇiᅇniᅇ avataaniᅇ Jerusalem inūᅇiaktuat inūich tikiutriᅇniᅇqsut atniᅇᅇnaᅇtuanik suli iluiᅇliᅇuqtittaniᅇnik irrusiᅇᅇuᅇich. Taatnaiᅇiᅇplugu iluqatiᅇiᅇ iᅇuaᅇsikkauniᅇqsut.

Uqqiraqtit Nagliksaaᅇsiᅇᅇat

¹⁷Taamna atuumaanikman qaukiᅇat quliaᅇtuaᅇt it piᅇasiᅇᅇutiᅇiᅇ maliᅇuᅇaᅇtaiᅇnik Sadducee-ᅇruᅇanik qinnallapiᅇniᅇqsut uqqiraqtitigun.

Sivunniugniqsut qanuq aṅalatiḱsraṅatigun. ¹⁸ Iliṅisa tiguniḡaich uqqiraqtit aasii inillaktitlugich isiqsiviṅmun. ¹⁹ Aglaan tamarrumani unnuami isaḡulḡan Agaayyutim aṅmaḡniḡai isiqsivium paṅi aasii annisiḡlugich, itnaqhuni, ²⁰ “Agaayyuvikpaṅmugusi uqaḡiaḡitchi iṅuṅnun nutaakun iṅuuniaḱkun tumigiḡlugu Jesus.” ²¹ Taamna tusaapqauraqamitruṅ agaayyuvikpaṅmukhutiṅ qauṅuraraqman tavraniasiṅ iḱsautriaqsiḡlutiṅ. Qauḱiat agaayuliqsit piqatiniḡu katinniḡaich uqaqsittaqtitchirit suli iluqaisa Jew-ḡuruat sivulliugtiḡruaṅich. Tuyuqaḡniqsut isiqsiviṅmun uqqiraqtit tavrūautitquḡlugich. ²² Uvvaasiṅ qaunaksrit tikitmata isiqsiviṅmun paḡiḡiṅniḡaich tavrani uqqiraqtit. Aasiṅ utiqhutiṅ taamuṅa katimaruanun uqautiniḡaich, ²³ “Isiqsiviṅmun tikitṅapta kiluusaqaghuni suli qaunaksrit paani qaunaksrigaluḡniqsut. Aglaan paat aṅmaqaptigik paqitchiṅitchugut iṅuṅmik iḡuani.” ²⁴ Agaayyuvikpaum qaunaksraṅata qauḱiata suli qauḱiṅisa agaayuliqsit tusaakamitruṅ taamna isumatuyaa-gaqsiniqsut sutilaaksraṅagun. ²⁵ Taatnaqtitlugich iṅuk isiqhuni, “Ataṅi, isiqṅasi amma agaayyuvikpaṅmi iḱsautrirut iṅuṅnik” itnaqtigṅai. ²⁶ Agaayyuvikpaum qaunaksrit piqasiqhuni qauḱiḡmiknik taamuṅaḡ-niqsuq tavrūautityaḡlugich uqqiraqtit. Aglaan aṅallaḡluutaiqhutiṅ nuyuaḡiḡlugu iṅuṅnun miḡuqtuaqsiiḱsraṅtiṅ uyaḡaṅnik.

²⁷ Iliṅisa uqqiraqtit tavrūautikamisigik sivuḡaatnun uqaqsittaqtitchirit, qauḱiata agaayuliqsit apiqsruqtaaqsiṅiḡai, ²⁸ “Qanusigalgitpisi?” itnaqhuni, “Uvagut aniqsraaqtuutigigaluakkaqput iḱsautritqunṅiḡlusi taavrumuuna Jesus-kun, aglaan pakma Jerusalem-miupayaat iḱsaut-tutri iḱsimagaat suli iliṅisa patchisiḡuqhuta tuquḱhanun Jesus-ḡum!” ²⁹ Peter-m atlatlu uqqiraqtitlu kiuniḡaich, “Tupiksriṅuni Agaayyutmik sivulliuruq tupiksriḡiḡmiṅ iṅuṅnik. ³⁰ Iipsi Jesus kikiaktuutikkaqsi sannigutamun aglaan Agaayyutaata sivulliapta aṅitqiksitaṅa tuqu-ḡaruaniṅ ³¹ kamaṅaḡviksraṅanun ataniḡuḡlugu anniqsuutiḡuḡlugu. Taavrumuuna Jesus-kun Israel-aḡmiut mumikkumiṅaqsiiḡlugich nat-qigutikkauniqsut killuqsautmikniṅ. ³² Uvagut iḱsimarriqsimmaḡikput piqasiqhuta Iḡqitchuamik Irrutchimik Agaayyutim qaisaḡikkaṅa tamat-kunuṅa tupiksriṅuanik ilaanik.”

³³ Jew-ḡuruat uqaqsittaqtitchirit tusaakamitruṅ taamna uumitchalla-piaḡniqsut, suli tuqqutchisuliḡniqsut uqqiraqtinik. ³⁴ Uqaqsittaqtitchirit iḡaṅata Pharisee-ḡuruuq makinniḡsuq uqallagukhuni, atiqaqtuḡ Gamaliel-mik suli kamagikkaupluni iḱsautrauruuq maligutaksramiknik. Makitnami tiliṅiḡai uqqiraqtit aniiḡaḡlugich. ³⁵ “Israel-aḡmiuḡuruasii!” itnaqtigṅiḡsuq ataniḡnun, “Aniyagilugu qanuq aṅalatchiḡiḡaksraḡsi taapkuniṅa aṅutinik. ³⁶ Aippaaniguuq iṅuqaḡniqsut atiliṅmik Theudas-mik kamaṅaḡsugaluni iḡiruamik. Iṅunnaṅniqsut sisamanik kavluutinik iṅuḡiaktigiruanik. Aglaan tuqqutaupman iluqaḡmiṅ maliguaḡtai siamin-

niqsut taatnaqluguasiin suunaiqhuni. ³⁷Aquagunsuli Judas itmiñiqsuq Galilee-miñ tamarrumani kisitchikamiñ inupayaanik nunami. Ilaaptuug inunnakhuni inugiaktuanik inmiñun naagatarra tuqqutaupman iluqagmij maliguaqtai siaminniqsut. ³⁸Pakmaasiñ algaqsnullaglapsi itniililugu, Aullağlich ukua inuich. Iłaksianagich. Tamanna sivunniugutaatlu savaanatu inukmiqnisaupkan atlatitun piungigisuruq, ³⁹aglaan agaayyutmiqnisaupkan akiiliyumiñaiipiagisi. Inniagtusi nuyuağnami akiililugutisağupsi Agaayyutmi.” Taatnaiiplugu Gamaliel-ñum algaqsruğniğai. ⁴⁰Atangich akuqtuğniğaat algaqsruutaa aulailanugutin kamakkutiqağuklugukii. Uqqiraqtit isiqtitqinñiğaiç kinumun aasiñ ipiğaqtuqtitlugich. Aniqsraaqtuğniğaiç uqatqiquñitlugich taavrumuuna Jesus-kun, aasiñ anipkaqlugich. ⁴¹Uqqiraqtit aullağniqsut uqaqsittaqtitchiriniñ. Iliniç quviasuktut atakkii Agaayyutmun piksraqtaagiplutin nagliksautigiłiksrañagun Jesus. ⁴²Uvluğagipman agaayyuvikpañmi inuich tupinñiñ ilisauttigituiñagniğaat quliaqtuağiplugu Jesus akiqsruutaupluni anniqsuqtauruaq, Jew-ñuruat niğiuğikkañat.

Tallimat Malğuk Ikayuqtiksraqtat

6 ¹Taipkunani uvluni ukpiqtuat inugiaksipmata Greek-ñuraaqtuat suli Hebrew-ñuraaqtuat uqaallatiniqsut. Tamatkua Greek-ñuraaqtuat nipliğniqsut uilgağnaatin miñitchuuniplugich uvluğagipman autaaqmata inuuniutiksranik. ²Taatnaqhutin qulit malguuplutin uqqiraqtit ukpiqtuapayaat katitquniğaiç nipliqhutin, “Nalaunñanitchuq quliaqtuañaiğupta piqusiguta aňalatchiñiałikun autaałiksrañanik. ³Taatnağusi, aniqatiut, piksrağitchi tallimat malgunnik añutinik akunnapsitiñiñ, inuñnik aňalatiqatuanik Ipqitchuamik Irrutchimik puqikhutinlu. Aňalatchipkağniagivut autaałiksrañanik. ⁴Uvagut iniqsruqtuiñagisirugut suli quliaqtuaqtuiñaguta.” ⁵Taapkua sivunniugutaat quyaqnağniqsuq iluqaitni katiruani, aasiñ nalunaiqsiniqsut Stephen-mik ukpiqsriłapiaqtuamik aňalatiqahuni Ipqitchuamik Irrutchimik. Iłaksraqługu Philip, Prochorus, Nicanor, Timon, Parmenas, suli Nicolaus-mik Antioch-miñ mumikhuni Jew-ğugsimaruumik. ⁶Taapkua katimaruat tikiutiniğaiç piksraqtaatin uqqiraqtinun aasii ilinisa iniqsruutiplugich iliplugilılu argatin ilinñun. ⁷Tavra Agaayyutim uqalħa siaminniqsuq. Ukpiqtuat Jerusalem-mi inuğaksitmuktuğniqsut suli inugiaktuat agaayuliqsit ukpiqsriłiqmipłutin.

Stephen Tigukkauħa

⁸Stephen, iħuaqquataagun suli sanñiagun Agaayyutim, savatlasiñiqsuq quvinqatuanik suli atlayuağnaqtuanik akungatni inuich. ⁹Inuqagñiqsuğguuq ittuaniç Jew-ñuruaniç Cyrenia-miñ Alexandria-miñlu sulipsuuq Cilicia-miñ Asia-miñlu. Tamatkua taggisiqahutin

Pituikkauruanik uqaallatiasĩnĩgaat Stephen. ¹⁰ Aglaan Ipqitchuam Irrutchim puqutiqaqtinnĩгаа. Tavraasiĩ nipliqliman qapiqtaľguiĩnĩгаа. ¹¹ Taatnaqhutiŋ tamatkua piyuaqtit akiliĩnĩqsut aŋutinik sagľuuqtua-qupľugich, “Tusaagikput uqaqman akikŋaqluľu malĩgutaksraq Moses agľagikkara suli akikŋaqluľu Agaayyun.” ¹² Tamatkua taatnalĩgmik-kun aŋalannĩgaich sivulliqtĩruat suli agľaliqirit. Kiisaimma Stephen tigunipaat sivuŋaŋiutipkaqluľu Jew-ŋuruat uqaqsittaaqtitchiriŋit-nun. ¹³ Aasii ilaŋitĩnik aŋutinik itqutripluŋit sagľuuqtuaqtuksranik ilaagun. Taapkua nipliagaqsipluŋit itna, “Una aŋun ataramik uqaqtu akikŋaqluľu uvagut ipqitchuaľgikkaqput agaayyuvikpak suli akikŋaqluľu malĩgutaksraŋa Moses-ŋum. ¹⁴ Aasiisuli tusaagikput nipliapman Jesus-mun Nazareth-miumun siqumitqaagľuľu agaayyuvikpak simmiľisi-ŋiŋiľugich atuqtaksrat tamatkua ivrumakŋa Moses-miŋ tunŋavigikkavut.” ¹⁵ Iŋupayaarguuq aquppiruat uqaqsittaaľviŋmi qĩniŋpaaqsiŋĩгаа iriľrui-ŋaaqluľu Stephen, tautukľuľuasiĩ kiiŋaŋa ilĩruaq kiiŋaŋatun isaľľuľum.

Stephen Uqaqtullaľha

7 ¹ Qauľľium agaayuliqsim apiqsrugĩгаа Stephen, “Tamanna ilumutuuva ukua nipliľhat?” ² Stephen kiunĩгаа, “Aniqatiut suli Aapaanuruasii, naalaľniľľaksinŋa! Agaayyun kamaŋaqtuaq sagviľniľsuaq sivulliaptiknun Abraham-mun iŋuuniaľuľuľu Mesopotamia-mi sivuani aullaľiksraŋan Haran-mi itchaqtuqhuni. ³ Nipliutiľugich itna, ‘Unigľuľu nunan suli ilaŋit aullaľiŋ nunamun tikirvigitqukkamnun ilipnun.’ ⁴ Taatnaqhuni nunanatniŋ Chaldea-ľmiut aullaľniľsuq Haran-mun iŋuuniaľiaqhuni. Aasii kiŋuagun Abraham-ŋum aapaŋa tuquanikman tavrani Agaayyutim nuutinnĩгаа marrumuŋa nunamun nayukkaptiknun pakma. ⁵ Taatnaqtiľhani tamaani Agaayyutim qaitchiŋitkaluaľnĩгаа Abraham iŋmaktilluľu ilaanun tamanna nuna. Aglaan akiqsrugĩгаа qaitchigiŋiŋiľuľu pigiliutiluľu ilaanun suli kiŋuvianiŋun, naagaunniŋ Abraham qitunģiunŋaan. ⁶ Agaayyutim nipliutinĩгаа itna, ‘Kiŋuviaľgikkatin iŋuuniaľisirut iglaaŋulutiŋ atlami nunami. Sumiunuruat nunurilugich savaktitaulutiŋ suli sisamani kavľuutini ukiuni iľuaqutitchiunģiľlutit. ⁷ Aglaan anasiŋŋuľsagisigitka taapkua savaktaaľruqaqtuat iŋugikkamnuk. Kiŋuagun tamarruma ilinģit utiľuľu taivrumakŋa agaayumaagľvigliaqsiľuľu marrumani nunami.’ Taatna Agaayyutim uqautinĩгаа. ⁸ Agaayyutim akiqsrutikamiun Abraham tiliŋĩгаа nalunaitŋutchiqupľugich aŋutitiŋ. Taatnaqami qĩniľtitkaa tupiksriskuhuni Agaayyutim akiqsrutaiŋik ilaanun. Tavra Isaac anipman Abraham-ŋum nalunaitŋutchiqmiŋĩгаа tallimat piŋayuatigun uľlut. Isaac-ŋum nalunaitŋutchiqmiŋĩгаа Jacob, ilaanli piŋĩgai qulit malģuk sivulliavut.

9“Aglaan taapkua sivulliaġuqtuat killuġiniġaat nukatchiaqtin Joseph tunipluġuasii savaktauviksraġanun Egypt-mi. Aglaan Agaayyutim nayuġniġaa 10 ikayuqługu iħuilliuġvinġmiunniħ itman. Agaayyutim nakuaġiliutipkaġaa puqiisiqługulu. Taatnaqhuni Pharaoh-m umialġum Egypt-mi aġalatigugniġaa Joseph iluqaanun Egypt-mun suli inġmi tupiġmiħun. 11 Kiġuagun niġisunġaqsiniġsuq Egypt-mi Canaan-miħu, taatna sivulliaġvut niġisuksiuħiqhutin. 12 Aasiħ Jacob tusaakami niqiksraqaġnipluġu Egypt-mi ilaan sivulliaġvut tuyuġiqqaagniġai tasamuġa. 13 Iħaġatni tasamuġalġitmat Joseph iħtchuġipkaġniqsuq inġmiħik aniqatiumiħun, aasiħ Pharaoh-m iħtchuġiniġai Joseph-ġum iħai. 14 Joseph-ġum aapani Jacob aiyugaagniġaa Egypt-muqupluġu qitunġaqtuummaan. Taapkuaguq iħuġiaktiginiġsuq piġasukipiaq akimiamik. 15 Tavra Jacob-ġum qitunġani nuurrutiniġai Egypt-mun, tavraniasiħ ilaalu sivulliaġvutlu tuquplutin. 16 Iħiħisa timinġich iħuviġiaqtaġniġaich Shechem-mun taivrumuġa Abraham-ġum tauqsiaġimakkaġanun iħuviġviksraupluġu inġmiknun Hamor-m kiġuvianiħiħiħ.

17“Tamauna Agaayyutim akiqsruutaa Abraham-mun atuumaqsiġpman, kiġuviani iħuġikkapta tavrani Egypt-mi iħuġiaksiħlapiagniqsut. 18 Umiallitqinħiqsut atlamik tavrani naluruamik Joseph-mik. 19 Taavruma umialġum kinniaqsiniġai iħuvut suli nagliksaaqtitlugich sivulliaġvut, nunuripłuġitunniħ iġitqataqtitlugich aniqqamiurat tuquviksraġatnun. 20 Taatnaħatniguuq Moses aniħiqsuq qinħiyunaqhuni, aasiħ aġayuqaakħi qanagipluġu piġasuni tatqinħi. 21 Iriqsimalġuiqługu kiġunġani anipkaġniġaat. Taatna Pharaoh-m panian tiguaqługu iġniġmisun pamiġsaġniġaa. 22 Ilaa iħisaqaġniqsuq iluqaagun Egypt-miut isumatuutaatigun, kamaqaqsipłuġu uqaħiġmiħi savaamiħiħu.

23“Aasiħ malġukipiamik ukiunikkami Moses sivunniġniqsuq takuqattaagukługich Israel-aagmiuqatiuni. 24 Tikitqammihuniħu Egypt-miu aħallaġluipman iħaġatnik tamatkua taatnaqhuni ikayuġiaġniġaa payyaksaqtuq. Ikayuisaġniaqhuni tuqunniġaa taamna Egypt-miu. 25 Isumapluni aniqatiumiħun kaġiqsimanasukniaqługu Agaayyutmun atuliksrani annautriħiksraġagun iħuġmiħik. Aglaan taapkua kaġiqsimaħiħiħiġaat. 26 Uvlutqikman qinħilġiħiħiqsuq Israel-aagmiuħnik aħuyaktauħnik. Ilaan iħuaqsisipkaġniagaqsiniġiġ itnaqługik, ‘Ukuqtiik, aniqatigiiksutik! Qanuqhusik iliptiknun piyuutivisik?’ 27 Aglaan iħaqataaknik piyuutiruak piħuniġaa Moses itnaqługu, ‘Kisuunasugivichuvva? Aħalatchiħiaqpiħ atanniqsuiħiaqhutinlu uvaptiknik?’ 28 Tuqutchuaqsilġitpiħa taivrumatun Egypt-miutun tuqqutaptun ikpaksraq?’ 29 Moses-ġum tusaakamiuħ taamna qimaħniqsuq Egypt-miħ iħuuniagaqsipłuniasii Midia-ġmiut nunaħatni. Taapkunani malġuħnik iħniqaġniqsuq.

30“Malġukipiami ukiuħanikman isaġulġum saġviutiniġaa Moses ikualaraukun uqpiķun iħuiħaami qaniħani iġġian Sinai-m. 31 Moses-ġum

qiniqamiuj atlayuaǵiplugu utlaŋniǵaa taamna uqpik qinihmaǵiksaa-ǵuklugu. Tavraasiin tusaaniǵaa Agaayyutim uqautigikkaŋa, ³²‘Uvaŋa sivulliaqpich Abraham-ŋum Isaac-ŋumlu Jacob-ŋumlu Agaayyutaat.’ Moses tatavraullaŋniqsuq qiniǵniangiqluǵuunniin. ³³Agaayyutim nipliutiniǵaa, ‘Aluǵutikkiin mattakkik, taamna qikaǵviiin Agaayyutim nunagiǵaa. ³⁴Illumun qiniǵniǵiǵa pigiiipluni nagliksaaqtitaufhat iŋuŋma Egypt-miittuat tusaaplugich miŋuqtuufhat, atqagtunaaasiin ikayuǵiaǵlugich. Pakma maunaǵiŋ, tuyuǵigisigikpiin Egypt-mun.’

³⁵“Taamna taimna Moses Israel-aagmiuqatain ayakkaŋat itnaqlugu, ‘Kia uvaptiknun sivulliuqtiguqpatin atanniqsuitquplutin uvaptiknik?’ taimnauruq Agaayyutim tuyuǵikkaŋa ilinjitnun sivulliuqtaulugu anniqsuityaqlugulu, ikayuqlugu isaǵulikun qinikkaŋa ikualaruami uqpiŋmi. ³⁶Moses-ŋum annisiniǵai Egypt-miin. Iŋiqtacaqniqsuq quvinqaqtuanik suli atlayuaǵnaqtuanik Egypt-milu, Kaviqsaami Taǵiumilu suli iŋuiilaami malǵukipiani ukiuni. ³⁷Taamna Moses niqliqsamaruaq Israel-aagmiunun, ‘Agaayyutim sivuniksriqirimik tuyuǵisigaasi atrilugu tuyuqaŋi uvamnik; taimna itkisiruq ilapsitniin.’ ³⁸Israel-aagmiut katimaufhatni iŋuiilaami iǵǵiani Sinai-m isaǵulgum uqaqatiqaǵniqsuq Moses-mik, aquagunaasiin Moses-ŋum uqautiplugich sivulliaqvut uqaŋignik akuqtuaǵikkaŋitnik Agaayyutmiin. Taimaknaaglaan ilitchuǵirugut qanuq iŋuuniaŋiksrap-tiknik. ³⁹Sivulliapta tupigiyumaŋiŋniǵaat, aglaan suqtiginiŋkaat aŋalatiqaqhutiŋ kimmutmikkun utiǵukhutiŋ Egypt-mun. ⁴⁰Taatnaqhutiŋ Aaron uqautiniǵaat, ‘Kiikaa, aangurrisigut sivulliqsiksrap-tiknik, atakkii imna Moses annitvivut Egypt-miin naluplugu sutilaŋa.’ ⁴¹Iliŋich iŋiqsiŋiqsut aanguumik nuǵǵaqtun aasiin tunillaqtuaqsiplutiŋ aanguaǵmikkun, quviasuutigiplugu iŋiqtakiŋkaŋiŋ argaŋmiknik. ⁴²Taatnaqmata Agaayyutim suqtiginiŋsaallaŋniǵai agaayuyumiŋaqsiplugich uvlugianun qilaŋmi, aglausimaruatun makpiǵaŋatni sivuniksriqirit itnaillaqlugu, ‘Israel-aagmiunuruasii,

malǵukipiami ukiumi iŋuiilaami tunillaqtuqtusi
agaayuvigigaluaqnaŋa.

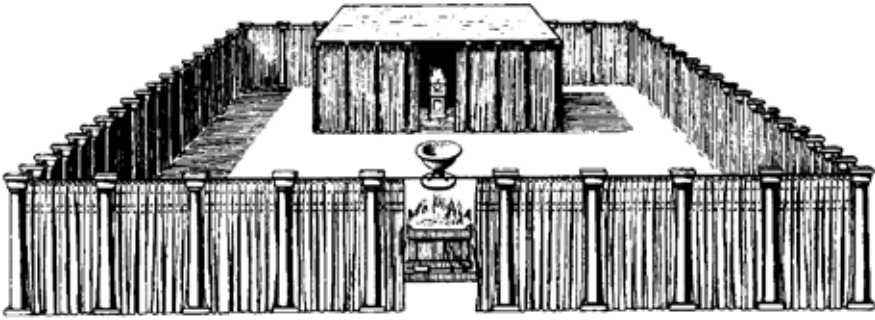
⁴³Igliǵutiniǵiksi panapkaaqtuummaan aanguaq Moloch
suli atrina uvlugianan aanguaǵikkapsi Raiphan.

Tamatkuak aangurrigaasi iŋiqtakiŋkasi putqataǵvigisrukluǵich.
Taatnaǵusi tuyuǵigisigipsi unjataanun Babylon.’

Amos 5:25-27

⁴⁴“Sivulliapta iŋuiilaami igliǵutiniǵaat panapkaa. Taavrumuuna
Agaayyun nayuutiruq akunǵatni. Moses-ŋum iŋiqtakiŋkaŋa Agaayyutim
pigisukkaŋatun, tuvraqlugu iliktigun iŋmi ilisauttusianatun.

⁴⁵Kiŋuvatigun sivulliapta akuqtuqlugu taamna panapkaaq sivulliamik-
niin igliǵutiniǵaat akiqsruutauruamun nunamun. Joshua-mlu ilinjalu

(Act 7.44)

tigusiagisaaqsiñigaat nuna taipkunakŋa iñuŋniñ Agaayyutim uñutanjñiñ, tavrũaasii panapkaaŋ nappaŋlugu David-ŋum aŋalatigũhanunaglaan. ⁴⁶ Agaayyutim David nakuagiginiŋaa. Aasiñ David-ŋum iñiŋniŋaa Agaayyun nappaitlasipluni tupiŋmik ilaanun. ⁴⁷ Kiisaimmaguuq Solomon nappaiñiqpuq taavrumiŋa tupiŋmik, agaayyuvikpaŋmik. ⁴⁸ Aglaan Agaayyun qutchiñiqsraqtuq irviqaŋitkaluaqtuq tupiŋmik iñuich nappakkaŋatnik, nipliŋmatun Isaiah-m sivuniksriqirim itnaiñiplugu,

⁴⁹ ‘Agaayyun niplisuq, Qilak atanguvigigiga aasii nuna tutmaŋvigiŋlugu.

Qanutchimikmi tupiŋmik nappaiñayaqpsi uvamnun?

Sumimi minguiqsiagvigaŋisivik?

⁵⁰ Iłumun iñiqtaŋimakkaga supayaaŋ tamanna.’

Isaiah 66:1,2

⁵¹ “Taipkunatitun pitchigiilaurusi tiggakhusiłu. Tusaasuñitmiusi Agaayyutim uqałhanik naagasuli ukpiksrisuñitmiplusiunniñ. Sivulliapsitun ilipsipsuuq ataramik akililiqsuirusi Ipqitchuamik Irrutchimik. ⁵² Sivuniksriqiripayaat sivulliapsi nagliksooqtinniŋaat, tuqqutlugich Agaayyutim uqqiraŋtaiñik uqaqtuanik iñilŋaan aggiłiksraŋagun Agaayyutim nalaunŋaruaq savaktiksraŋa. Pakma ilipsi aatchuutigigiksi tuqqutluguasii. ⁵³ Ilipsi akuqtuigaluaqhusi maligutaksraq tumigiŋlugu isaŋuliñi Agaayyutim qaisaŋanik naagasuli tupigiŋitkiksi.”

Stephen Tuqqutaułha Miłuqtuŋlugu

⁵⁴ Iłauruat uqaqsittaqtitchirit naalaŋniŋiŋmikni Stephen-mun qinnallapiagñisut. Qinnakpaitlutinj iñmiknununniñ aŋalalguiliñiqsut. ⁵⁵ Aglaan Stephen Ipqitchuam Irrutchim aŋalatlugu aagluqhuni Agaayyutim qaumanga qiniŋniŋaa suli Jesus qikaŋlugu Agaayyutim taliqpiani. ⁵⁶ Nipliŋniqsuq, “Atañii, qiniŋigiga qilak aŋmaqługu suli Iŋniŋa Iñuum qikaŋlugu Agaayyutim taliqpiani.” ⁵⁷ Tamatkua qullinjich nipral-

laŋniqsut umikługich siuttatiŋ argaŋmiknik. Iluqağmiŋ pitchaqlugich ⁵⁸ aasiñ nunaqqimiñ anitnamitruŋ miłtuqtuğatağniğaat uyağaŋnik. Iłisimariksraқтаат mattağniğaiç quppigaatiŋ iliplugich nukatpiamun atiligaamun Saul-mik qaunagitquplugich. ⁵⁹ Iliŋitiñun miłtuqtutitluni Stephen agaayuniqsuq, “Ataniiq Jesus! Anigniga piuŋ!” ⁶⁰ Sitquqami nip-lianiqsuq, “Ataniiq! Taavrumuuna killuqsaxhatigun anasiñnuqsaqnagich.” Taatnaanikami tuquniqsuq.

8 ¹ Saul-ŋum iłuaginiga tamatkunuja tuqqutałha.

Saul-ŋum Ukpiqtuaŋuruaniç Nagliksaaqtiłha

Taivrumakŋa uvlumiñ ukpiqtuaŋuruat Jerusalem-mi nagliksaaqti-taugaqsiniqsut atqunallapiaq. Tavrakŋa ukpiqtuat siamitkaqsiniqsut nunaqqiurainun Judea-mlu Samaria-mlu, aglaan uqqiraqtit kisiŋnuqlugich Jerusalem-mi. ² Iłanisa iñuich taluqsriuat Agaayyutmik iłuviğniğaat Stephen aliasulikun kiŋuvğuplugu. ³ Taavrumali Saul-ŋum piyaqquaqsi-siğniğai ukpiqtuaŋuruat. Siñiqsraqługich iliŋisa tupiŋiç pakagiaqlugich aŋutitlu ağnatlu isiqtautquplugich.

Tusaayugaallautam Quliaqtuaŋułha Samaria-mi

⁴ Qimaktuat nanipayaaq tusaayugaallautaq quliaqtuağiniğaat. ⁵ Philip-li nunaqqimukhuni Samaria-mun quliaqtuaqmiñiqsuq Christ-mik taavrumiŋa akiqsruutauruamik anniqsuutmik iñuŋnun tavrani. ⁶ Iñugiaktuat iñuich naalağniłlapiagñiqsut Philip-ŋum uqağikkaŋiñun. Atakkii qiniğviniğaat atlayuağnaqtuanik ilaa. ⁷ Nipitusiplutiŋ irrusiqluich anitauniqsut iñugiaktuaniñ iñuŋniñ, sulii iñugiaktuat sayairrutilgich aulatlaitchuatlu iłuaqsikkauplutiŋ. ⁸ Taatnaqhutiŋ Samaria-ğmiut quviatchallapiagñiqsut.

Simon Aŋatkuq

⁹ Taavrumaniguuq nunaqqimi iñuqağniqsuq atiliŋmik Simon-mik. Ilaa quviğutçaktiçhiñiqsuq Samaria-ğmiunik aŋatkuułikun aasiiñ uqaviutigiplugu kamaŋağasukniaqhuni. ¹⁰ Iluqağmiŋ nunaqqimi kamanaiñniqsramiñlu kamaŋağniqsramiñlu naalağnitqiağipiagñiğaat aasiiñ uqaqhutiŋ, “Taavrumani iñuŋmi ittuq Agaayyutim saŋŋia iłisimakkaqput Saŋŋiqpauraq.” ¹¹ Sivisuruamik ilaan quviğutçaktin-ikkani aŋatkuułikun, taatnaqhutiŋ naalağnitqiağiŋniğaat. ¹² Aglaan Philip-ŋum quliaqtuağiaqsipmauŋ tusaayugaallautaq Agaayyutim aŋaayyqautaagun sulii Jesus-kun anniqsuqtauruakun tamatkua iñuich ukpiğiniğaat, aasiiñ paptakkauplutiŋ aŋutitlu ağnatlu. ¹³ Simon-tuuq ukpiqsripluni aasii aquagun paptaaqtiğmi nayuutiaqsiniqsuq Philip-mi. Quviğutçanmiñiqsuq qiniqami Philip-ŋum iñiqtagiçkaŋiğun quviqnaqtuaniglu atlayuağnaqtuaniglu.

¹⁴Aasiiñ uqqiraqtit Jerusalem-mi tusaakamisigik Samaria-ǵmiunun Agaayyutim uqalıhi akuqtuǵnipluǵich tuyuqaǵniqsut Peter-miglu John-miglu tavrıǵa. ¹⁵⁻¹⁶Ukpıqsrıliqsuat paptaakkauplutıǵ Atangum Jesus atqagun aglaan akuqtuisimaiñniqsutsuli Ipqitchuamik Irrutchimik. Taatnaqhutıǵ taapkuak tikitñamik inıqsruutinıǵaich akuqtuitqup-luǵich. ¹⁷Peter-mlu John-ǵumlu ilıiqiniǵaich taapkua arganmiknik. Tarvauvaa Ipqitchuam Irrutchim aǵalatkaqsıñıǵai. ¹⁸Simon-ǵum qıñıǵniǵaa Ipqitchuam Irrutchim qaisauragalıha tamatkununıǵa uqqı-raqtik ilıiqipmatigik arganmiknik. Taatnaqhuni Simon-ǵum Peter-lu John-lu qaitchısuaqsıñıǵik manıñnik ¹⁹ıtınaǵhuni, “Tunisıtıǵaptuuq taavrumıǵa saǵıñmik. Uvvatuq ilıiqıǵupku argamnik iñuk akuqtuitlayumauq Ipqitchuamik Irrutchimik.” ²⁰Tavra Peter-m kiunıǵaa, “Pıyaquǵvıñmugıñ manıksuummaqıch! Uvvaa tauqsıtıanasugıvıuǵ manıñnik Agaayyutim aatchuıtıǵıkkarıǵa? ²¹Sıvuǵaani Agaayyutim nalautısımaitlutın naagasuli tupıǵıñıtıluǵu, taatnaqhutın ilalıqsuıtıvıksrıñniqsutın uvaptıknı sulı Agaayyutim savaarıǵanı. ²²Mumıǵıñ taavrumakarıǵa nalaunıǵaiıqıñıñ! Inıqsruǵutın Agaayyutmun natqıutıtqulutın kaviuǵuksaalıpıñik! ²³İıtıchugıǵıkpıñ immaukkaqsıplutın killuqsrıǵıǵmik sulı killuǵmun aǵalatıtılutın.” ²⁴Simon-ǵum itnaǵnıǵık Peter-lu John-lu, “Inıqsruıtıllarıǵıaqsıtıǵa Agaayyutmun anasıñıǵuqsaqıñıllıǵa.” ²⁵Taatna Peter-lu John-lu iñuunıaqtıllaarıǵınsuk Samaria-mi qulıaqtıuqhutık uqalıñıñik atanguruam aasiiñ utıqhutık Jerusalem-mun. Iǵlauǵıǵmikni tusaayugaallautıaq qulıaqtıuǵıniǵaak nunaaqıuradıñı Samaria-m.

Philip-lu Ethiopia-ǵmiulu İıırakuvik

²⁶Aasiiñ isaǵulǵan atanguruam Philip uqautiniǵaa, “Paqnalutın uǵallam tuǵaanuǵıñ tikırvıksraqnıunaglaan iñuıtıchıuamun apqutmun Jerusalem-mıñ Gaza-mun.” ²⁷Ilaa aullaqtıǵnıqsuq. Iǵlıqtıuallakhuni nalautıñıqsuq Ethiopia-ǵmıumik. Taamnalı iñuk ilıırakuvıuraqıñıqsuq Ethiopia-ǵmiut Kandaki-ǵatnı (Ethiopia-ǵmiut taggısqıǵnıkkarıǵat atanıqtıǵ Kandaki-mik), aasiiñ ilaa Jerusalem-muñıqsıuq agaayutıyaq-huni Agaayyutmun. ²⁸Aıtmuǵıǵmıñıñı tuttuqpaqıtuuǵmıñı aǵlıqıñıqsuq İsaiah-m sıvunıksrıqırim makpıǵaarıñıñik. ²⁹Ipqitchuam Irrutchim nıplıutınıǵaa Philip, “Utlarıǵ tamanna tuttuqpaqıtuuq malıaqsıluǵasııñıñ.” ³⁰Tavra Philip malıkkaa. Aası tusaakamıuǵ tamanna ilıırakuvik aǵlıqıplunı makpıǵaarıñıñıñ sıvunıksrıqırim İsaiah-m apıqsruǵnıǵaa, “Karıqsıvıuǵ aǵlıqıkkarıǵ?” ³¹Taavruma kiunıǵaa, “Karıqsıpkarıǵıaqtıunrıǵa qanıǵlu-ǵa karıqsıñıaqpık?” ³²Taamna uqalıq aǵlıqıǵıkkarıǵa itniıñıqsıuq, “İñuk ipnaisun tasıkuaqtauruatun tuqqutaksraqtımiñun, ipnaiyaatun nıplıtıaitıhuatun salıkkaukama

ilaa nipliḡñaiyuḡattuq.

³³ Uqaqsittaḡiḡmiñi iñupayaam aḡallaqḡuutiniḡaa
atchiksipkaḡluguašiñ.
Kia-unniñ kaḡḡiulḡuvagich?
Ilaa kiḡuvianjitchuq atakkii tuqqutlugu.”

Isaiah 53:7,8

³⁴ Taavruma ilirakuvium qanuḡviiqhuni apiqsruḡniḡaa Philip,
“Uqautiḡhiñauviḡa kisumik sivuniksriqirim Isaiah-m uumani uqauti-
qaqtilaananiḡ? Inmiñik naaga atlamik uqautiqaqpa?” ³⁵ Philip-ḡum
ilitchuḡipkaḡlugu Isaiah-m uqaḡhaniñ sivulliuplugu uqautiniḡaa tusaayu-
gaallautamik Jesus-kun. ³⁶ Iḡlauḡiḡmikñi tikiññiqsuk imiḡmun. Taavruma
ilirakuvium nipliutiniḡaa, “Uvva imiq! Sum pirailiḡisivaḡa paptaak-
kauḡksramniñ?” ³⁷ [Philip-ḡum piñiḡaa, “Ukpiqsriguvich iluqaaniñ
uummatipniñ paptaaḡhiñaurutin.” Ilaa nipliḡñiqsuq, “Ukpiḡillapiḡiḡa
Jesus Christ Agaayyutmun iḡñiḡiḡa.”] ³⁸ Taavruma ilirakuvium tut-
tuqpagaqtuaq nutqaqtinniḡaa aasii Philip-lu ilaalu atqaqhutik imiḡmun.
Philip-ḡum paptaaḡniḡaa. ³⁹ Imiḡmiñ qakikamikaasiñ Agaayyutim
Irrusian nuktitiḡniḡaa Philip atlamun. Taavruma ilirakuvium qiñitqiḡit-
ñamiuḡ iḡliqtuiñḡniḡsuq quviatchallapiaqhuni. ⁴⁰ Philip ilitchuḡiniḡsuq
Ashdod-mi itilaaḡmiñik. Tavrakḡa tusaayugaallautamik quliaqtuaḡniḡsuq
iluqaḡitñi nunaaqḡiurani tikiḡgataḡiḡmiñunaglaan Caesarea-mun.

Saul-ḡum Mumiḡha

9 ¹ Saul-ḡumli sivutmuutiniḡaa aniqsraaqtuiḡi tuqqutchisuḡikun
tamatkuniḡa Atanḡum ukpiqtuaḡuruaḡiñik. Ilaa utlautiniḡ-
suq qaukḡiatnun agaayuliḡis ² aḡlaqaḡukhuni taluḡnaqutiksraḡmiñik
Jew-ḡuplutij katraḡviḡitñi Damascus-mi. Aasiñ ilitchuqsrigumi ukpiq-
tuanik Ataniḡmun Jesus taamani ilaan tigutlalugich aḡutitlu aḡnatlu
utqutiraksraulugich Jerusalem-mun. ³ Tavra iḡlauniaqtitlugu qalliplu-
ni Damascus-mun, taimmaiḡaq qaumanḡum qilaḡmiñ qaggutiniḡaa.
⁴ Katakami nunamun tusaaniḡsuq tuḡḡuḡaqtimiñik, “Saul! Ataḡii!
Suvaata nagliksaaqtitpiḡa?” ⁵ Saul-ḡum kiuniḡaa, “Ataniiq, kisuvvich?”
Uqautraan nipliutiniḡaa, “Uvaḡa Jesus ilvich nagliksaaqtitaḡikkan.
⁶ Makillutin utlautiñ nunaaqḡimun. Taamani taamma uqautiḡisigaa-
tin qanuq piḡiksraqnik.” ⁷ Tavrani Saul-ḡum iḡliqatai taatnakkauḡhani
qikaḡniḡsut niplitḡaiqhutiḡ, tusaagaluḡlugu nipi aḡlaan iñua qiñiḡitlugu.
⁸ Saul makitnami nunamiñ uiiñami qiñitlaiḡñiḡsuq. Taapkua tasiuḡlugu
Damascus-muutiniḡaat. ⁹ Ilaa piḡasuni uvluni qiñitlaiññiḡsuq, niḡiḡit-
miuq naagaunniñ imiḡitmiuq.

¹⁰ Ukpiqsriḡuaqḡtuḡḡuuq Damascus-mi atiqaqtuḡaḡ Ananias-mik.
Agaayyutim qiñiḡquuraaqtitlugu tuḡḡuḡniḡaa, “Ananias!” Ilaan kiuniḡaa

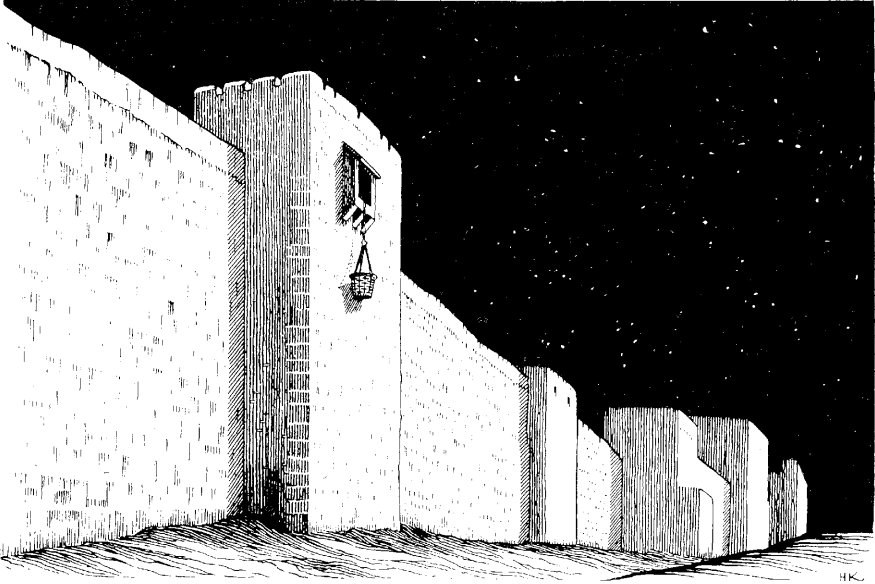
tuq̄uusiani, “Aa, Ataniiq! Uvaniittuᅇa, naalakkikpiñ.” ¹¹ Atangum piñigaa, “Makillutin aullaᅇiñ apqutmun atiqaquamun Naᅇguqtuamik. Taamma Judas-ᅇum tupqani apiqsruᅇumuutin Tarsus-miumik atiqaquamik Saul-mik. Taamna taamma agaayuruq. ¹² Ilaan taamna q̄iñiqquuraa-kun q̄iñiᅇnigaa aᅇun atilik Ananias-mik utlaklugu iᅇmiñun patiklugu argaᅇmiñik q̄iñitlasitqiksinnigaa.” ¹³ Ananias-ᅇum kiunigaa, “Ataniiq! Iñugiaktuat iñuich uqautigigaat taamamna aᅇun Saul qanutun kapyap-kaiñiᅇplugu Jerusalem-mi. ¹⁴ Pakmamma tikiññiqsuq Damaskus-mun qauk̄iat agaayuliqsitniñ taluᅇnaqusiᅇlugu tigusiᅇksraᅇaᅇun kisupayaanik agaayumaaqtuanik ilipnun.” ¹⁵ Agaayyutim nipliutilᅇiññigaa, “Ananias, Saul-muᅇiñ. Piksraᅇtaᅇigiga savautritquplugu uvamnik iᅇtchuḡipkautigiluna iñuᅇnun Jew-ᅇuᅇitᅇuanunlu umialijitñunlu sulī Israel-aaḡmiunun. ¹⁶ Suli kaᅇiqs̄ipkaᅇisigiga qanutun nagliksaᅇksraᅇaᅇ piqutigipluna.” ¹⁷ Tavrak̄a Ananias aullaᅇniqsuq. Isiqamiasiñ taamavrumuᅇa tupiᅇmun patiᅇnigaa Saul argaᅇmiñik nipliᅇhuni, “Aniaqaan Saul! Atangum Jesus tuyuᅇigaaᅇa ilipnun taivruma q̄iñikkaq̄pich apqutmi utlautiniᅇni maᅇuᅇa. Ilaan tuyuᅇigaaᅇa q̄iñitlasit̄iq̄uplutiñ aasiñ Iᅇq̄itᅇuamun Irrutchimun sivulliq̄uplutiñ.” ¹⁸ Taimmaiᅇaᅇa sutimña iqaluum kavisaᅇisun katagaa-laaq̄siñiq̄sut Saul-ᅇum irrak̄niñ aasiñ ilaa q̄iñitlasit̄iq̄ikhuni. Makitnami paptaaqtinniqsuq. ¹⁹ Niᅇianikman sayaaᅇaᅇ uttaq̄inigaa.

Saul-ᅇum Quliaqtuaᅇha Damascus-mi

Aasriñ Saul nayuutiuraallaᅇniqsuq uk̄piqs̄riruani Damascus-mi. ²⁰ Ilaa utlautiniqsuq Jew-ᅇuruat katraᅇv̄iᅇitñun quliaqtuaᅇutiᅇlugich Jesus-kun itnaiᅇiplugu, “Taamna Jesus Agaayyutim iᅇñiᅇnigaa.” ²¹ Tamatkua iluqaᅇmiᅇ tusaaruat taavrumiᅇa quviᅇutᅇhakhutiᅇ itnaaq̄siñiq̄sut, “Unuuna Saul taimñaᅇit̄kaluaq̄pa Jerusalem-mi tuq̄utᅇhiraᅇaᅇtuᅇaᅇ uk̄piqtuaᅇuruanik? Suli maᅇuᅇa utlautipluni sivuniqaᅇhuni tigusiᅇluni taatnatchiñik utqutrisuk̄huni qauk̄iᅇitñun agaayuliqsit?” ²² Aglaan Saul quliaqtuaᅇiᅇmiñi kaᅇiqs̄ipkaiñiqsuq iñugiaktuanik iñuᅇnik Jesus taamna Christ-ᅇuᅇhanik nalupq̄inaᅇlugu. Jew-ᅇuruat iñuuniaqtuat Damascus-mi kiggutiks̄raiñiq̄sut. ²³ Aquagun iñugiaktuat uvlut Jew-ᅇuruat katimaaq̄siñiq̄sut sivunniᅇhutiᅇ tuq̄utᅇhuk̄lugu Saul. ²⁴ Aglaan kilij̄niᅇaᅇa taatna sivunniᅇuᅇniᅇlugich. Unnuaqtuummaan uvlumiᅇu Jew-ᅇuruat qaunaksruᅇniᅇaᅇa nunaaq̄qim paᅇñiñi tuq̄utᅇhumaᅇplugu. ²⁵ Tamatkuali uk̄piqs̄riruat unnuat iᅇaᅇatni ikiniᅇaᅇa Saul aguupmaᅇmun atq̄autiᅇluguasiñ siᅇatmun aᅇmaᅇagaᅇun katchiᅇpaum.

Saul Jerusalem-miᅇha

²⁶ Tavrak̄a Saul utiᅇniqsuq Jerusalem-mun. Tavraniasiñ iᅇaliutnia-gaqs̄igaluᅇniqsuq uk̄piqtuanun. Tamatkua arguaᅇiplugu uk̄piqtuaᅇuᅇha

(Act 9.25)

iqsigiaqsiñigaat. ²⁷Aglaan Barnabas-ɲum ikayuǵniǵaa Saul taapkunu-ɲautiplugu uqqiraqtinun. Ilaan kañiqsipkautiginiǵai Saul-ɲum qiniñha Agaayyutmik apqutmiñi suli Agaayyutmun tuǵuǵniplugu suli uqautipmip-ɷugich Saul-ɲum quliaqtuañhanik taluqqutaiqhuni Jesus-kun Damascus-mi. ²⁸Saul itkaqsiñiqsuq iluqaani Jerusalem-mi taluqqutaiqhuni quliaqtuaq-ahuni Jesus-mik. ²⁹Uqaqatiqaqmiuq akilñiliǵugich Greek-ɲuraaqtuat aglaan ilinjitñun tuqqutchumagaluaqtitluni. ³⁰Ukpiqtuaqatiuñiñ (iñitchuǵikamiñ taavrumiña) samuñautiniǵaat Caesarea-mun Saul aullaqtitlugu Tarsus-mun.

³¹Tavralli ukpiqtuaɲuruapayaat Judea-mi, Galilee-miñu suli Samaria-mi tutqiksiñiqsut sayyikkauplutinñ irrusiǵmikkun. Ukpiqtuaɲuruat inuuniqsut taluqsriplutinñ Agaayyutmik, suli Ipqitchuam Irrutchim pitchuksaagñiǵai aasiñ inuǵiaksisaiñahutinñ.

Peter Lydda-mi Joppa-miñu

³²Peter-li igliǵniqsuq napmupayaaq. Igliǵmiñi utlakmiñiǵai Agaayyutim inui Lydda-mi. ³³Taavrumani nalautchiñiqsuq aɲutmik atiqaquamik Aeneas-mik, taamna aulatlaiñaq, makingiññiqsuq tal- limat piñasuni ukiuni siñgviñmiñiñ. ³⁴Peter-m niplutiniǵaa Aeneas, “Jesus Christ-ɲum iñuqaqsiñi. Makittin, imulugich uqummatitin!” Taimmaiñaq taamna makinniqsuq. ³⁵Inuñpayaat Lydda-mi Saron-miñu qiniñqamitruñ taamna ukpiliǵniqsut Agaayyutmik.

³⁶ Joppa-milī aḡnaqaḡniqsuq ukpiqtuaq atilik Tabitha-mik (Greek-tigun atqa taiḡaḡniqsuq Dorcas-mik mumiutiqaḡniqsuaq tuttumik). Ataramik savaaqaḡniqsuq nakuuruamik ikayuipluni inuqsraqtuaniq. ³⁷ Taamna aḡnaq atniḡḡaliqhuni tuquniqsuq. Iḡḡuanikamitruḡ inillaḡniḡaat qullianun tupqum. ³⁸ Joppa taamna qaninniqsuq Lydda-miḡ. Ukpiqtuat taamani tusaakamitruḡ Peter inniplugu Lydda-mi, malḡuḡnik iḡḡuḡnik tuyuqaḡniqsut ilaanun, itna uqaksriuqḡugik, “Qilamiksruḡutin utlautiḡ.” ³⁹ Peter-m itqanaiyaqtiqami malḡniḡik taapkuak. Tikitmata taamunḡa mayuutiniḡaat qulligmun imun. Uilḡaḡnaat puuḡniḡaat qiaplutin qiniḡtitaḡlugu atnuḡarrianiḡnik Dorcas-ḡum iḡuunḡaḡmi. ⁴⁰ Peter-m anipkaḡḡugich iluqaisa taapkua tavrakḡa inimiḡ. Sitquqhuni agaayuniqsuq aasii kiniaḡḡugu taamna timi nipliutiniḡaa, “Tabitha makittin!” Taavruma aḡnam uitḡami qiniḡniḡaa Peter aquvitluniasii. ⁴¹ Peter-m isakhuni ikayuḡniḡaa makititlugu. Tavrakḡa ukpiqtuat uilḡaḡnaatlu isiqtitlughich qiniḡtinnigaa ilinḡitḡun iḡuuplugu. ⁴² Iḡuḡiaktuat iḡuich Joppa-mi tusaaniqsut taavrumiḡa aasiiḡ ukpiqsriliḡhutiḡ Agaayyutmik. ⁴³ Peter tuyuḡmiaḡuniqsuq Joppa-mi iḡuḡiaktuani uvluni, tukkuqaḡhuni Simon-mik qitummairimik.

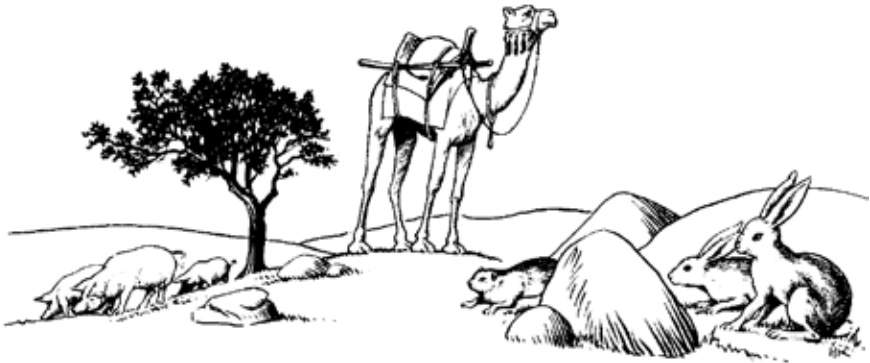
Peter suli Cornelius

10 ¹ Tavra Caesarea-mi aḡutiqaḡniqsuq atiliḡmik Cornelius-mik aḡalatchipluni tallimakipianik aḡuyyiuqtinik. Taapkuali aḡuyyiuqtit agḡiḡniqsuat Italy-miḡ. ² Taamna Cornelius agaayyutiqaḡniqsuq tupiqatituummaḡmi taluqsriplutiḡ Agaayyutmik. Ikayuiḡniqsuq Jew-ḡuruat nagliḡnaqtuanḡitḡnik agaayumaaqtuanḡupluni. ³ Iḡaḡatni unnuksraat piḡasugugunḡaqsipman qiniḡquuraaḡniqsuq nalupqinaiḡlugu qiniḡniḡaa Agaayyutim isaḡulga isiqhuni tuḡḡuqtini, “Cornelius!”

⁴ Cornelius-ḡum qiniḡpakḡugu isaḡulik iqsiḡikun kiuniḡaa, “Suva? Aḡuun! Qanuq-samna?” Isaḡulgum itnaḡniḡaa, “Agaayyutim tusaagaa iniqsrulḡiḡniḡ tautukḡugu ikayuiḡhiḡniḡ nagliḡnaqtuanik. Taatnaqhuni itqaḡiḡgaatin. ⁵ Pakma Joppa-mun tuyuqaḡiḡ iḡuḡnik uvuḡautityaqtillugu Simon tagḡisiquaqtuaq Peter-mik. ⁶ Taamamna tukkumaruaq Simon-miptuuq qitummairimi taḡium siḡaani irviqaqtuami.” ⁷ Taatna uqautianikamiuḡ taamna isaḡulik qiniḡnaiḡniqsuq. Cornelius tuḡḡuiḡniqsuq malḡuḡnik savaktiḡmiḡnik suli atautchimik aḡuyyiuqtimik agaayyutiqaḡhuni savautriuamik. ⁸ Ilaan uqautiqqaḡḡugich tamarrumiḡa atuumaruamik Joppa-munaasiiḡ tuyuḡniḡai.

Peter-m Qiniḡquuraalḡa

⁹ Uvlutqikman qallipmiullu Joppa-mun, Peter-li mayuḡniqsuq tupqum qaḡanun iniqsrugiaḡhuni uvlupaguqtuami. ¹⁰ Ilaa niḡisuliḡlapiḡ-

(Act 10.12)

miuġlu. Niqiksranik itqanaiyaqtitlugich Peter-li qiniquuraagniqsuq tatpakmani. ¹¹ Qiniġnigaa qilak anmaqlugu sumimna atqaqiasiniġaa atriqaqtuam ukihaaqpaktun ninjauruatun nunamun sisamatigun iqirguigun. ¹² Taamna imaqaagniqsuq qanusipayaanik nunam nigrutainik paamguqtuanik suli tinmiruanik. ¹³ Agaayyutim nipliutiniġaa, “Peter! Makillutin tuqqutchiutin niggiin!” ¹⁴ Peter-m kiuniġaa, “Ataniiq! Taatnagumihaapiaqtunja! Niġiġaqsimaitchunja qanutchimik agligik-kamnik unniin qaayugikkaqatnik.” ¹⁵ Peter-m tusaatqilginiġaa nipi, “Qanutchich Agaayyutim salummakkaŋi ilvich isummatigiyumihaitchitin qaayugnaġlugich.” ¹⁶ Taatnaiiniqsuq pinasuniaglaan aasii taavruma aquagun ukihaaq nuqitqiniġaa tatpakmuja. ¹⁷ Peter isumaksraqtuaq-siniqsuq qanuutautilaananik qiniikkiutauruam inmiinun. Taatnaqtitlugu taipkuali Cornelius-ġum tuyugikkaŋi apiqsruqtaġniqsut nani Simon tupqa itmaŋaan, aasii ilitchuqsrianikamiŋ nutqaġniqsut talum sivugaanun. ¹⁸ Apiqsruġniqsut, “Tukkumaruaqqa uvani atilimik Simon Peter-mik?” ¹⁹ Peter-mli taamna kaŋiqsinihaqtitlugu qiniquuraakkaġmi qanuutautilaananik Ipqitchuam Irrutchim nipliutiniġaa, “Qakma silatipni pinasut inuich pakakkaatin. ²⁰ Paqnalutin atqaġi. Piqasiġiakkich tuyugikkaġigitkakii.” ²¹ Peter atqaqami nipliutipiaġai, “Uvaŋa pakiŋniġipsitja. Suplusi agqiŋpisi?” ²² Taapkua kiuniġaat, “Cornelius-ġum anuyyiuqtit atangata tuyugigaatigut. Ilaa nakuuruaġuniqsuq anun agaayusuuruaq Agaayyutmun suli iluqatiŋ Jew-ġuruat kamagiŋplugu. Agaayyutim isaġulgan uqautiniġaa tupqanun aiyugaaqplutin tusaatquplugu uqauttiksraqnik.” ²³ Peter-m tukkiġniġai taapkua unnuitquplugich tavrani.

Uvlaakuġuqman aullaqmata maliŋniġai. Ilaŋisaptuuq ukpiqtuat tavrakja Joppa-miŋ tuvaaqasiġniġaat. ²⁴ Uvlutqilgitman Caesarea-mun tikiŋniqsut. Cornelius-ġum niġiukhuni ilani suli ilauraani katinja-

niksimanigai. ²⁵Aasiñ Peter isiaqsiyman Cornelius-ñum purviginiġaa agaayuvigiplugu. ²⁶Aglaan Peter-m makitinnigaa nipliutiplugu, “Makittin! Uvañaptuuq iñuñhiñauruñ.” ²⁷Peter-m uqaqatiginigaa Cornelius itqutigalugu tupiġmun. Tavraniasiñ iñitçuginiġai iñuġiaktuat iñuich katianiñiqsuat. ²⁸Tavraasiñ nipliutiniġai, “Ilipsipsuuq iñisimal-lapiakkaqsi Jew-ñuruat piqasiqsuutilguyumiñaitçuat atuqtaksrañisigun Jew-ñuñitçuat. Aglaan Agaayyutim iñisautiġaaña uvañnun kiñapayaaq iñuk qaayuġitqunitçugu. ²⁹Taatnaqłuñ qanniġniqapña utlautiru-ña pişaġumasuñaqnaña. Apiqsrullaglakpiñ, suvaata qanniġniqipña?” ³⁰Cornelius-ñum kiuniġaa, “Sisamat uvlut uñataatni itnaiñiyuñnaqsirua-mi uvlumi kiñunnamni uvluppaguqman agaayulgisitçluñ, taimmaiñaq añun atnuġaalik qaummaġiksuanik qikaaniktigniqsuq sivuqqamnun. ³¹Itñaġaaña, ‘Cornelius! Iniqsruutigikkatin Agaayyutim tusaagai suli nagliksriplutin savaatin itqaġigai. ³²Tuyuqagiñ Joppa-mun añutinik uvu-ñautityaqitillugu Simon taggisiquaqtuq Peter-mik. Taamamna taamma tukkuummiruuq Simon-miptuuq qitummairimi taġium siñaani ittuami.’ ³³Taatnaqłuñ uigiñiaqługu qanniġikpiñ, iñuqaqutiluġniġiptigut uvuñat-łapkun. Uvva iluqata katirugut Agaayyutim sivuġaanun tusaayumaplugu qanuq Agaayyutmun uqautiliksrapitigun ilipkun.”

Peter-m Uqautriñha

³⁴Peter aullaġniñiqsuq itnaqhuni, “Pakma puttusqrigiga iñumutun Agaayyutim irrutriñha iñuñnik atisipluġich. ³⁵Nanipayaaq nunaaq-qimi iñuk taluqsriyman ilaanik nalaunñarualiqipluni Agaayyutim akuqtuumaagiñaa, taamna sumiuñuġisiniñaan. ³⁶Nalupqisuñitçhuñ tusaatilaapsitniik tusaayugaallautakun Agaayyutim tuyuġikkana Israel-aagmiunun, itnaqhuni, Agaayyutim qiñuiġutripkaġaa iñuñnik Jesus Christ-kun, taamna Jesus Atanġuruuq iñupayaani. ³⁷Tamanna tusaayugaallautaq aullaġniipluni Galilee-miñ kinuagun John-ñum Paptaaqtitçirim quliaqtuałhan siamittuq iluqaanun Judea-mun. ³⁸Tusaakkaqsi Jesus Nazareth-miu Agaayyutmun sayyiqługu piqasiqługu Ipiqitçhuamik Irrutçhimik pikkaña. Taamna Jesus napmupayaaqami nakuurualiqiniqsuq suli iñuqaqsiraġakkañi tamatkua tuunġaum añala-tañi, atakkii Agaayyutim piqasiqsuqługu. ³⁹Aasiñ uvagulli qiñiqługu iluqaan iñiqtaġikkana Jew-ñuruat nunañatni suli Jerusalem-mi, uqautiluġigikput qanuq iñiqluġu kikiaktuutiñha sannigutamun suli iñuñnun tuqqutaġiñha. ⁴⁰Taamna taatnakkañat Agaayyutim añitqiksitkaa tuquñiġmiñ piñayuakni uvlut. Iñañisa iñuich nalupqinaiqługu qiñi-ġaat. ⁴¹Iluqallapiagmiñ iñuich qiñiñitçhaluġaat, aglaan qiñiġikput Agaayyutim piksraqtaagiqluta quliaqtuaġitquplugu ilaagun. Uvagut niġiqatigigikput imiqatigiplugu Agaayyutim añitqiksiniñanikmagu tuqu-

higmiñ. ⁴² Aasiñ ilaan tiligaatigut tusaayugaallautaq uqautigitquplugu iñunñun, ilisimarusimaaqupluta ilaa taivrumiñauñi Agaayyutim pik-sraqtaña ataniğučlugu iñuuruani suli tuqujaruani. ⁴³ Taamna Jesus sivunikriqiripayaat uqautigikkañat, itna, Kiñapayaaq ukpiqsrigumi ilaanik Jesus-ñum natqigutigisigai killuqsautai atigmigun.”

Jew-ñuñitchuat Akuqtuiñhat Ipqitchuamik Irrutchimik

⁴⁴ Tavrani Peter uqautrisugaaqtitlugu iluqaitñun naalağniruanun uqaut-tutaanik Ipqitchuam Irrutchim atqaqiniğai. ⁴⁵ Tamatkua Jew-ñuplutinj ukpiqsriruat taamakña Joppa-miñ maliktuat Peter-mik quvigusuniqsut Agaayyutmun qaiñha Ipqitchuamik Irrutchimik tamatkunñaptuuq Jew-ñuñitchuanun. ⁴⁶ Sumiuliraaqhutin uqqatigun tusaagaqsiniğaiç uqaqtuat Agaayyutmik quyaplutin.

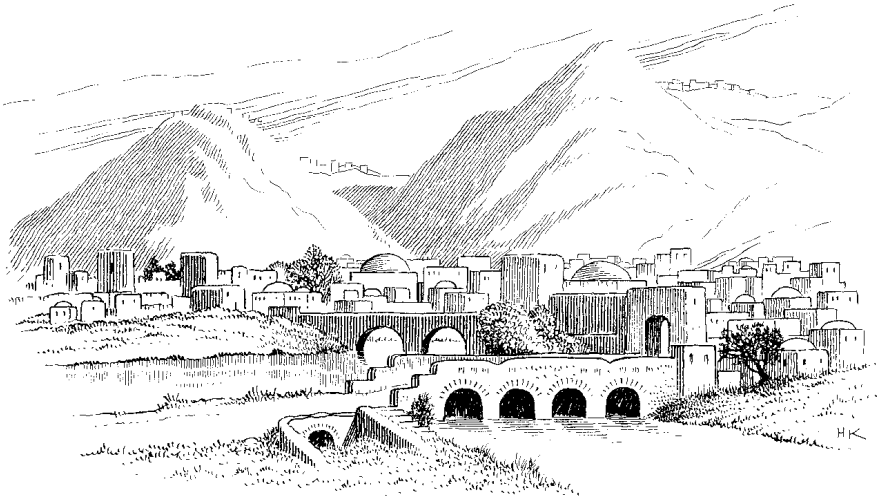
⁴⁷ Tavraasiñ Peter nipliğniqsuq, “Uvaptiktituntuuq ukua Ipqitchuam Irrutchim añalatkaì. Kiami paptaaqsaiñirağniaqpagich imigmik?”

⁴⁸ Taatnağlugin ilaan tiliñigai paptaaqtitquplugich Jesus atqagun. Taapkua iniqsrugniğaat uvliuqtuallaquplugu piqatigilutin.

Peter-m Tusaayugaaqtitchiñha Ukpiqtuanik Jerusalem-mi

11 ¹ Uqqiraqtit suli ukpiqtuapayaat iluqaani Judea-mi tusaaniqsut qanuq Jew-ñuñitchuanik Agaayyutim uqañhanik akuqtuiruanik. ² Aasiñ Peter Jerusalem-mun utiqman ilañich ukpiqsriruat Jew-ñuplutinj isumaqaqtuat Jew-ñuñitlutinj ukpiqsriruat nalunaitñutchiquplugich nakuagiñiñiğaat Peter-m quliaqtuañha Jew-ñuñitchuanun. ³ Piñiğaat ilaa, “Uvva aiyugaaqtauplutin kiñunğatnun nalunaitñutchiñaitchuat, niğiqatigikapkich killuqsagñiqsutin.”

⁴ Taatnağlugin Peter-m uqautiaqsiniğai qanuq atuumañhagun aul-lağniilğatañhaniğlaan. ⁵ Itnağniqsuq, “Itluña nunaaqqiani Joppa-m iniqsrulaamni qiniquuraaqtuña. Qiniğiga sua-imña atqaqtuaq qiniñalik ukiñhaaqpaktun. Niñitauruq sisamatigun iqirguigun tatpakmakña, nutqaqhuni saniqqamnun. ⁶ Qiniñviksuqapku qiniqtuña niğrutinik uumaruanik paamğutlaruaniglu suli tiñmitlaruanik, imaiñik taavruma. ⁷ Tavraasiñ Agaayyutim nipliutigaaña, ‘Peter! Makillutin tuqqutchiłutin niğgiñ!’ ⁸ Taamna kiugiga, ‘Taatnağumiñaiptaqtuña, Ataniq! Qanusiq ağıgikkaga qaayugnaqtuaq uvaña uqummiqsimaitchiga.’ ⁹ Agaayyutim tatpakmakña nipliutitqikkaaña, ‘Qanusiq Agaayyutim salummaanikkaña isummatigiyumiñaitchiñ qaayugnağlugu.’ ¹⁰ Taatnaiñiplugu atuummiruq piņasuniğlaan, aasiñ taamna qiniñkaga nuqitaupluni kiñumun tatpakmuña. ¹¹ Taatnaqtitluña piņasut iñuich tikiñniqsut taavrumuña tupiğmun nayukkamnun. Taapkua tuyugirauniqsuat uvañnun Caesarea-miñ. ¹² Ipqitchuaq Irrutchim uqautipmaña maliqup-

(Act 11.19)

lugich qanuǵviitchuḡaqnaḡa. Ukua itchaksrat aniqatiut tuvaaqasiǵaatḡa Caesarea-mun. Iluqata isiqtuǵut Cornelius-ḡum tupqanun. ¹³Aasii uqautipluta Cornelius-ḡumli qiiḡquuraakkagmiḡik isaǵuliḡmik tupiǵmiḡi aasiiḡ nipliutipluǵu, ‘Joppa-mun tuyuqagutin uvuḡautityaqtirruḡ Simon Peter. ¹⁴Taamavruma amma uqautiginiakkaḡan anniqsuǵisigaaḡin kiḡu-niqtuummaqqitlu.’ ¹⁵Aasiiḡ tasamuḡitluta uqaqsikama Ipqitchuam Irrutchim atqaqigai ilinḡich atrillapiaqḡuǵu piḡḡi uvaptiknuntuuq taimani Pentecost-mi. ¹⁶Itqagitka Agaayyutim uqaḡhi itnaqsimaruat, ‘John-ḡum imikun paptaaqtitchiḡha aglaan ilipsi paptaakkaugisiḡiqsi Ipqitchuakun Irrutchikun.’ ¹⁷Taamna nalupqinailḡapiaqtuq Agaayyutim qaitchiḡhaptuuq Ipqitchuamik Irrutchimik Jew-ḡuḡitchuanun atripluǵu qaisaǵikkani uvaptiknun ukpiqsriqapta Atanǵuruakun Jesus Christ-kun. Qanuǵluǵu nutqaqtikisivigu Agaayyun savaaksraḡaniḡ?” ¹⁸Taatnailḡipluǵu tusaakamitruḡ Peter-m tusaayugaaqtirrutaa ilinḡisa nutqautiniǵaat pisaḡḡatriḡ. Ilinḡich quyaaqsiḡiqsut Agaayyutmik itnaqhutiḡ, “Agaayyutimtuuq piviqaqtilluǵniǵai mumiḡiksraḡatigun Jew-ḡuḡiḡaat piḡḡaktaaqqupluǵich isuitchuamik iḡuuḡiǵmik.”

Ukpiqtuat Antioch-mi

¹⁹Tamaakḡa ukpiqtuat siaminniḡisut atakkii piyuqaḡsiuplutiḡ aquagun Stephen tuqquḡaupkaqqaqḡuǵu. Iḡaḡich tikiuḡaniḡisut Phoenicia-mun iḡaḡich Cyprus-mun suli Antioch-mun, tusaayugaallautamik uqautiqaḡhutiḡ tuḡaaqqaḡuǵu Jew-ḡuruḡanun kisiitḡun. ²⁰Aglaan iḡa-

ñilli ukpiqtuat Cyprus-miñ Cyrene-miñlu utlautiruat Antioch-mun tamatkununaqtuuq Jew-ñungitchuanun uqautigiluumaagnaata tusaayugaallautaq Atanguruakun Jesus-kun. ²¹ Agaayyutim sayyiqsi-manigai, aasiin iñugiaktuat tusaaruat mumiksitlasipugich Atanigmun ukpiqsrifukun. ²² Ukpiqtuanuruat Jerusalem-mi tusaaniqsut tamatkununa. Taatnaqhutiñ tuyuqağniqsut Barnabas-mik Antioch-mun. ²³ Barnabas tikitñami, ilaan ilitchuğinigaa Agaayyutim savaagikkaña taamani, aasiin quyallapiağniqsuq. Ilaan pitchuksaagnaigai iluqaisa tuniqsimmatritqup-lugich Agaayyutmi iluqnaaqsimaałikun. ²⁴ Barnabas iñullautaupluni ukpiqsrillapiaqhuni Ipqitchuam Irrutchim ajalataginigaa. Tavraasiin iñugiaktuat iñuich maliguaqtiguğniqsut Agaayyutmi. ²⁵ Tavrakña Barnabas aullağniqsuq Tarsus-mun pakkiatqugu Saul. ²⁶ Aasiin paqitnamiuñ Antioch-muutiniigaa. Tavraniasiin atautchimi ukiumi iqatauplutik iñugiaktuanik ukpiqtuanuruanik ilisautriplutik. Taavrumani Antioch-mi ukpiqtuanuruat taiyuutiniñniqsut sivulliuplugu “Christ-ñum iñuiniñik.”

²⁷ Taatnałhatni tamaani ilañilli sivuniksriqirit utlautiniqsuat Jerusalem-miñ Antioch-mun. ²⁸ Ilañat atiqagnaqsuq Agabus-mik sivul-likkaułigmigun Ipqitchuakun Irrutchikun makitluni uqağniqsuq niğisunnamun tikitkisiñiplugu iluqaanun nunamun. Taamnaasiin niğisunnaq taavruma uqautigikkaña atuumaruq Claudius qaukłiupkağlugu Rome-mi. ²⁹ Taatnaqhutiñ ukpiqtuat sivunniğniqsut aatchuutiniñ tuyuqağukhutiñ piyummiñañniqtutilaagmikni ukpiqtuaqatiumiknun Judea-mi. ³⁰ Iliñich tuyuğniqsut aatchuutiniñ Barnabas-kunlu Saul-kunlu ukpiqtuanuruat qaukłiñitñun.

Ukpiqsriruat Piyuaqsiupsaałhat

12 ¹ Umialgumli Herod-ñum aullağniñniigaa nagliksaaqtitchiñiq ilañitñik ukpiqtuanuruat. ² James, John-ñum aniqataa, savikpañmik tuqqutinnigaa. ³ Aasiin Herod kañiqsikamiuñ quyalitñiñi Jew-ñuruanik tiguniiga Peter sulni nañititchiaqsiñniqsuq ukpiqtuanik. Taatna irrutriłha atuummiñniqsuq niğiłhatni pupsañniğilaamik qaqqiamik. ⁴ Peter taamna tigukamitruñ inillañniigaat isiqsiviñmun, qaitlugu sisamaiñun aņuyyiuqtinun qaunagitquplugu. Herod-ñum sivunniiga Peter tikiutilugu iñuñnun atanniqsitchuklugu niğiqpagvikaq atilik Apqusaakkaułigmik pitlukpan. ⁵ Peter isiqtaulñhani ukpiqtuanuruatli iñiqsruutiniigaat piliqillapiaqhutiñ Agaayyutmun.

Peter-m Anipkałha Isiqsiviñmiñ

⁶ Herod-ñum tikiutisukka Peter iñuñnun atanniğuklugu sivuğaatni iñuich. Unnuañani anitchiłiksrañan iñuñnun Peter siñiñniqsuq akungatni malğuk munaqsrik, malğuiñik kalimniğniñik pituqaqhuni, sulni isiqsi-

vium paanji qaunaksriqaqhutiŋ munaqsriñik. ⁷Taimmaiñaq atangum isağulga sagviğñiqsuq, isiqsivium iłua qauplugu. Isağulgum iqiıqsagñigaa aksikługu Peter tuiqqanagun nipliutiplugu, “Qilamik makittin!” Tavrauva kalimñigich katanjiqsut tayağnikniñ. ⁸Isağulgum qilamik-sriğñigaa, “Tapsiağiksaagutin, aluğutikkiñ atilugik.” Peter taatnatun piñiqsuq. Isağulgum nipliutipsaagñigaa, “Ulīgaagutin malinğa!” ⁹Peter-m maliaqsiniğaa isiqsiviñmiñ kañiqsillapiagałuaqnagu isağulimun taatna piñi. Ilaa siññaqtuğasukniagñiqsuq. ¹⁰Apqusaagutiniğaa sivulligñi qaunaksrini tugliñitni sulipsuuq, aqulliuplugaasiñ tikiññiqsuk savigrugağmun paamun anigisiplutik nunaaqqimun. Taamna paa aŋmalgiññiqsuq iñmigun, ilinikaasiñ aniplutik. Ilinik qilamiksruqhutik apqutikun, aasiñ taimmaiñaq isağulgum uniññigaa Peter tamaŋa. ¹¹Tavrani Peter-m kañiqsivaaluqsiniğaa tamanna atuumaruq. Uvva itnağniqsuq, “Nalupqiginaiğiga Agaayyutim tuyuqałha isağulimniñ annautisaqłunğa Herod-ñum ałalatchiłhaniñ. Ilaan anniqsuqmigaa Herod-miñ suli Jew-ñuruaniñ piyaqquisuktuanin uvamnik.”

¹²Taamna qauğriaqpalaktiqami utlautiniqsuq kiñunğanun Mary-m, aakaŋan John Mark-ñum. Tavrani iñuğiaktuat katimaniqsut iniqsruqhutiñ. ¹³Taluata siłataani Peter katchaqtuğniqsuq. Niviaqsiaq atiqagñiqsuq Rhoda-mik utlautiniqsuq paamun kisuupmagaan. ¹⁴Peter-m nipaa iłisaqłigñigaa. Quviatchaqtıqpaitłuni aŋmautigaluqnaguunniñ utiqtiğniqsuq kiñumun uqağiaqhuni, “Peter qakma!” ¹⁵Taapkua nipliutiniğaat, “Kinniqivaluktutin!” Aglaan taamna niviaqsiağruk nalupqisuñiññiqsuq. Aasiñ kiulgiññigaat, “İrrusia pivalukkiñ.” ¹⁶Peter-m nutqautinjiññigaa katchaqtułhi. Kiisaimmatai aŋmautiniqpaat. Ilinisa qiniqamitruñ quviğutchañiqsut niğiunğıllaqhutiñ. ¹⁷Peter-m urriqanigai nipaisaaquplugich aasiñ uqautipsaagñigai, “Kilikkumagisi James-lu atlatlu ukpiqtuat.” Aasiñ ilaa aullağniqsuq atlamun inimun.

¹⁸Uvlutqikman isiqsivium qaunaksrai aupiłtañiqsut. Kañiqsitłaiğñigaat qanuqtılaaŋa Peter-m. ¹⁹Herod-aasiñ tiliriñiqsuq iñuñnun pakaquplugu Peter aglaan paqiniññigaat. Herod-ñum apiqsruqtuqqaagñigai munaqsrit aasiñ tilisigiplugich tuqqutquplugich. Tamanna atuumaanikman Herod Judea-miñ aullağniqsuq ittuallagıaqhuni Caesarea-mi.

Herod-ñum Tuqułha

²⁰Herod-ñumguuq qinnausimallapiagñigai iñuich iñuuniaqtuat Tyremiłu Sidon-miłu. Taatnaqhutiñ ilinisa katiplutiñ qiniğiağñigaat Herod. Taapkua utlautiruat sivulliuplugu iłauraannaktaagñigaat umialgum tuglia, taamna atiqaqtuq Blastus-mik. Aasiñ taatnaqqaqhutiñ utlauptlutiñ Herod-mun iniqsruğiağñigaat qiniğiğusimaałiksrağmiktigun,

atakkii taapkua Tyre-miut Sidon-miut niqqaqviqaqtut umialgum nuna-gikkaṅaniñ. ²¹Uvvaasiñ nalunaiqsami uvlumi Herod atnuḡaaqtuqhuni umialgutnaḡmiñik aquvinniqsuq atanguvijmiñun uqauntriviksraḡmiñun iñuṅnik. ²²Tyre-miut suli Sidon-miut naalaḡniruat Herod-mik niplia-gaqsiniqsut itnaqhutiṅ, “Taamna Agaayyutim nipigigaa. Iñuḡhiñaq nipiqañtichuq taatnatchiñik.” ²³Taimmañaq Agaayyutim isaḡul-gan Herod atniḡñatchiḡñiḡaa iḡalauniñi atakkii kamakkutaitluni Agaayyutmik. Qumaich niḡiñiḡaat aasiñ tuquniqsuq. ²⁴Aglaan ukpiq-tuarguuq siamitchiñiqsuq Agaayyutim uqaḡhanik aasiñ iñugiallapiqaqtuak ukuqtuḡniḡaat. ²⁵Suli Barnabas-lu Saul-lu naatchikamik savaaḡmiknik utiḡniqsuk Jerusalem-miñ Antioch-mun tuvaaqatigiṅplugu John Mark iḡmikkun.

Ipqitchuam Irrutchim Piksraqtaaqalḡa Barnabas- mik suli Saul-mik Nutaamun Savaamun

13 ¹Ukpiqtuanuṅruat Antioch-mi iḡaqaḡniqsut iñuṅnik sivunik-sriqiriniglu iḡisautriñiglu itna, Barnabas-miglu, Simeon-miglu (taiyuutiliḡmik Taaqsipaḡmik), Lucius-miglu (Cyrene-miumik) Manaen-mik (iñuguqatiqaḡniqsuaq Herod-mik kavanauruamik) suli Saul-mik. ²Uisauraaḡniqsut tamarrumani uvlumi. Agaayupkaqtitlugich Ipqitchuam Irrutchim nipliutiniḡai, “Barnabas-lu Saul-lu piksraqtaaqisiḡik uvaṅnun savaaksranun tuḡḡuummatigikkamnun iliḡiknun.” ³Tavra uisauraaqhutiṅ agaayuanikamiṅ argaḡmiknik patikḡugiglu tuyuḡiniḡaich.

Uqqiraqtik Cyprus-muḡhak

⁴Ipqitchuam Irrutchim tuyuḡiniḡik Barnabas-lu Saul-lu. Iḡliqhutik Seleucia-mun aasii tavrakṅa tiksigiñiqsuk qikiqtamun taiyuutiliḡmun Cyprus-mik. ⁵Iliḡik tikitñamik Salamis-mun nunaaqqiuramun Cyprus-mi quliaqtuaḡniqsuk Agaayyutim uqaḡhanik Jew-ḡuruat katraḡviatni. John Mark-mik ikayuqtiqaḡniqsuk. ⁶Tavrakṅa nunakuaqhutik taavrumuuna qikiqtakun tikiñniqsuq Paphos-mun. Taavrumani nalautchiñiqsuk aṅat-kumik Jew-ḡuruamik atiaqtuamik Bar-Jesus-mik Hebrew-miutun [suli Elymas-mik Greek-miutun]. Ilaa nipiqaḡniqsuq sivuniksriqiraunipluni. ⁷Ilaan iḡannaḡiniḡaa kavanauruuq taavrumani qikiqtami, atiaqtuuaḡḡuuq Sergius Paulus-mik suli puqiksuaṅupluni. Taavruma kavanauruamguuq aiyuḡaaqtullapiḡniḡik Barnabas-lu Saul-lu tusaasukhuni Agaayyutim uqaḡhanik. ⁸Aglaan taavruma aṅatkum Elymas-ḡum akilḡiḡiqsuḡniḡik taapkuak atakkii kavanauruuq ukpiqsritqunḡitlugu Christ-mik. ⁹Aasiñ Ipqitchuam Irrutchim aṅalataḡigaa Saul, tagḡisiqaḡmiruaqtuuq Paul-mik. Taavruma Paul-ḡum qiniqamiuṅ naliḡiñaaḡlugu taamna aṅatkuq ¹⁰nip-liutiniḡaa, “Ilvich tuunḡaum atrigigaatin! Iluqaan nakuuruuq uumiginiḡiñ

ataramik kinniplugich iñuich pisaasułipkun. Uqautigiñaigun Agaayyutim ilumutuulha sagluuqtuanjuniługu. ¹¹Pakma Agaayyutim anasiññuq-sağniagaatin. Qıñitlaisaallakkisirutin qaumamik.” Taatnağluqaaqtuq Elymas-ñum ilitchuqlıgıñıgaa taaqtuamun matułhak irrañmi. Ilaa saptaaqsıñıqsuq kisumun iñuñmun tasiullañniaqupluni argañmigun. ¹²Kavanauruam qıñıqamıuñ taamna atuummiruaq ukpiligñıqsuq quvıgıt-chakhuni ilısauttutaanik Agaayyutikun.

Paul-lu Tuvaaqatiuniılu Antioch-muñniqsut Pisidia-mi

¹³Paul-lu tuvaaqatiuniılu Paphos-miñ tiksıgñıqsut Perga-mun Pamphylia-mi. John Mark-ñum uniññıgik utiqhuni Jerusalem-mun. ¹⁴Taapkuak Perga-miñ igliñıqsuk tikitlutik Antioch-mun Pisidia-mi. Jew-ñuruat minguiqsıağviata uvluañi utlautiniqsuk katrağviatnun aquvitlutikaasiñ. ¹⁵Moses-ñum malıgıtaksraña suli sivuniksriqirit aglaañitñiñ agliqianikman katrağvium qaukñısa itnağniğıñik, “Aniaqatiuk, uqaattu-tiksraqağuptik pitchuksaagutmik iñuñmun uqaqugıptıgıñ ilıñitñun.” ¹⁶Paul makitnami urriqaplugich uqautiaqsıñıgı, “Jew-ñuqatiumaaj suli sumıuñuruapayaasii taluqsriuasii Agaayyutmik! Naalağniłlaksitña! ¹⁷Agaayyutaata Israel-aagmiut sivulliavut piksraqtaagıñıkkañi. Ilaan kamañıqsıpaqlugich taimani iñuuniałhatni Egypt-mi. Suli Agaayyutim annisıplugich Egypt-miñ saññıgıñi kamañıqtuakun. ¹⁸Suli malğukıpiani ukiuni Agaayyutim iglutuqlugich Israel-aagmiut iglaułhatni suviksraılaa-mi munagıplugich. ¹⁹Tavra iñugaagruich Canaan-mi piyaqqanıkamıgıch iñuksraqtağmiñun nunaksrırrutıgıñıgaa. ²⁰Suli aquagun tamatkua sisamat tallimakıpiat malğukıpiaq qulıt ukiut ilaan qaitchiñıgı sivullıuqtiksra-ñitñik iñuguğniաłhanunaglaan Samuel-ñum taivruma sivuniksriqirim. ²¹Aasiñ taapkua Jew-ñuruat umialıqağuaqsıpmata Agaayyutim qaitchiñıgı Saul-mik igñıñanık Kish-ñum kıñuviañiñiñ Benjamin-ñum. Malğukıpiani ukiuni atannıqsuqtıgıluummaan umialıgıñıgaa. ²²Aglaan Agaayyutim Saul pııqıgu inañıqsıñıgaa David-mun umialıguqlugua-sii taapkunıña. Taamna iñuk Agaayyutim itnautıgımanıkkañı sivuani, ‘Taamna David igñıña Jesse-m iñuk quviasuutıgıgı atıgısisıpluni pisuı-ğıkkamnik iluqaagun.’ ²³Taavrumakña David-ñum kıñuviañiñiñ Agaayyutim tikiutrıruq Jesus-mik annıqsuqtıksramık Jew-ñuruanun, taatna ilaan akiq-srułıgmısun. ²⁴Sıvuani Jesus-ñum agğıłhan John-ñumli qulıaqtuagutıñıgı iluqaisa Jew-ñuruat mumıquplugich pıptaatıllıgıllı. ²⁵Aasiñ John naat-chıyasıkami savaagmiñik ilaan nipliutıñıgı, ‘Kısuunasugıvisıtña? Uvaña taivrumiñaunıtchunı nıgıugıkkası. İlaapıaq agğıgñıaqtuq kıñupkun. Uvaña taivruma isıgıñi aluğıtaiqsıksraulıñaunniñ nallıummatıñıtchunı.’ ²⁶“Anıqatiumaaj, Abraham kıñuviağıkkañıasii suli iluqası uvani taluqsriuasii Agaayyutmik, taamna tusaayugaallataq annıqsuğı-

kun tuyuuruq uvaptiknun. ²⁷Jew-ḡruuat iṅuuniaqtuat Jerusalem-mi suli sivulliuqtituummaḡmiḡ iḡtchuḡiḡiṅṅiḡaat Jesus Anniqsuutaḡha. Miḡuiqsiḡḡvipayaami aḡliqiraḡiḡaich uqauttutiḡich sivuniksriqirit katraḡviḡmikni aḡlaan kaḡiqsisaitḡluciḡ. Patchisigikamitruḡ Jesus ilinisa iḡlumun atuumapkaḡniḡaich sivuniksriqirit uqautigikkaḡich. ²⁸Sumikunniṅ patchisiksraitḡchaluḡḡaḡmiḡ aḡvisiksraitḡlugu iḡiḡniḡaat Pilate tuqqutitquplugu. ²⁹Aasiṅ immianikmatigik supayaat Agaayyutim uqauttutai maliguaqtaiṅ atqaḡniḡaat kikiaktuutrivinmiṅ inillakḡguasiṅ iḡluviḡmun. ³⁰Aglaan Agaayyutim aḡitqiḡsinnigaa tuquḡiḡmiṅ. ³¹Iṅugiaktuani uvluni Jesus sagviaqtuḡniqsuq tamatkunuḡa iḡliqatmiṅnun Jerusalem-mun Galilee-miṅ. Pakma taapkua iḡisimaraurut ilaagun iṅugikkaptiknun Jew-ḡruuanun. ³²⁻³³Uvaguttuq uqautigiptigiṅ tusaayugaallautamik, itna, Agaayyutim akiqsruutigikkaḡa sivulliaptiknun pakma atuumapkaḡniḡaa uvaptiknun kiḡuviaḡruuanun aḡitqiḡsitnamiuḡ Jesus iṅuuḡiḡmun. Atakkii tugliani Psalm aḡlausimaruq itna,
 ‘Ivich iḡṅiḡigikiḡiṅ,
 ugluvak aapaḡuqtuḡa ilipnun.’

Psalm 2:7

³⁴Agaayyutim aḡipkaqamiuḡ Jesus tuqqutqikkumiṅaiḡlugu akiqsrup-saḡniqsuq itna,
 ‘Aatchuqniḡipsi ipqitchuaniglu nalupqinaitchuaniglu
 akiqsruutigikkamnik David-mun.’

Isaiah 55:3

³⁵Taatnaqhuni atlamisuli Psalm-mi David-li nipliḡniqsuq,
 ‘Savaktin ipqitchuaḡ aupkaḡumiṅaitkiṅ.’

Psalm 16:10

³⁶David-guuq savautrigaluaqmirusaq Agaayyutmik iṅuuḡiḡmiṅi. Tuqupman iḡluviḡniḡaat piqasiutiḡlugu sivulliaḡiṅnun, timaa aasiṅ tavrani aupluni. ³⁷Aglaan taimṅa Jesus Agaayyutim aḡipkakkḡa tuquḡiḡmiṅ auḡaitchuq. ³⁸Iḡauramaḡ, iluqasi kaḡiqsirusraurusi iḡlumutuḡiḡmik quliaqtuaḡikkamnik ilipsitṅnun, Taavrumuuna Jesus-kun Agaayyutim natqihniḡaugai killuqsautisi. Kiṅaunniṅiṅ tupiksriṅiaḡiḡmigun maligutaksraiṅik Moses-ḡm nalaunḡasipkakkauyumiṅaitchuq Agaayyutmi. ³⁹Aglaan kisupayaaḡ ukpiqsriruaḡ ilaanik nalaunḡasipkakkauruq ilaani. ⁴⁰Taatnamik qaunagititchi. Atuummiḡitchumauḡ ilipsitṅnun taipkua sivuniksriqirit itnautaat,

⁴¹‘Ataḡii, mitautiqaqtuasii Agaayyutmik!

Atlayuaḡilugu piyaquḡniḡaqtusi.

Iṅuupkaḡlusi savaaqḡisiruḡa ukpiḡiyumiṅaisapsitṅik
 unniṅiṅ iṅuum uqautiniḡaluaqpasi.’ ”

Habakkuk 1:5

⁴²Paul-lu Barnabas-lu aniaqsiptomaknik katragviatniñ iñuich aiyugaaqtuaqsiñigaich utitqiuqplugik minguiqsiagvik tikitqikpan uqautipsaaqiaquplutin tamarrumuuna. ⁴³Kiñuagun katimałhum iñugiaktuat Jew-ñuruat sulii mumiksimaqtuat Jew-ñuruat ukpiğusiatnun maliaqsiñigaich Paul-lu Barnabas-lu. Aasii ilinik pitchuksaagñigaich ataramik tunjavigitquplugu Agaayyutim iłuaqqutrisaa.

⁴⁴Minguiqsiagvik tikitqilgitman iñuich iluqatiqayaq katiniqsut naalagiahutin Agaayyutim uqałhanik. ⁴⁵Tavralli Jew-ñuruat qiniqamisigin iñugiakpauraqtuat siqñalillaqiaqhutin akikñaqługich Paul-ñum uqautai uqağniqluutiaqsiñigaat. ⁴⁶Aglaan Paul-lu Barnabas-lu uqağniqsuk taluqsrañillaqiaqhutik itna, “Agaayyutim uqałha sivulliulugu uqautauruksauruq ilipsitñun Jew-ñuruanun aglaan tusaasukkumiñaitkiksi. Taatnałipsigun ayakkiksi iñuułiq Agaayyutitñaqtauruaq. Taatnamik uninñiağipsi aullağunuk tamatkununa Jew-ñuñitchuanun. ⁴⁷Taatnakii Agaayyutim urriqsuğaatiguk itnañilplugu,

‘Nalunaiqsagigikiñ qamaruatun itquplutin Jew-ñuñitchuanun anniqsuqplugich iñuich suniañanipayaaq nunam.’ ”

Isaiah 49:6

⁴⁸Tavra Jew-ñuñitchuat tusaakamitruñ taamna quyaaqsiñiqsut Agaayyutim uqałhanik quviatchallapiaqhutin. Aasiñ taapkua piksraqtaañuruat iñuułiqaquplugich Agaayyutitñaqtauruumik ukpiqsriłiğñiqsut. ⁴⁹Uvvaguuq Agaayyutim uqałha siaminniqsuq napmupayaaq tamaani nunami. ⁵⁰Tavralli Jew-ñuruat akatchiñiqsut ağanik kamagikkaauruanik taluqsriruanik Agaayyutmik sulii qaukñiñik taavrumani nunaqqimi. Piyuaqtinnigaich Paul-lu Barnabas-lu anittitlugikaasiiñ nunamikniñ. ⁵¹Uqqiraqtik ipsuñnigaak qavia isigañmikniñ. Tavrakñaasiiñ aullağniqsuk Iconium-mun. ⁵²Aglaan ukpiqtuat unisauruat Antioch-mi quviasuñniqsut Iqitichuam Irrutchim aqalatlugich.

Iconium-miñhak

14 ¹Taapkuak Paul-lu Barnabas-lu tikitñamik Iconium-mun, sivuanisun utlautilgiñniqsuk Jew-ñuruat katragviatnun. Uqautriłlautapiağatağniqsuk aasiitai iñugiaktuat Jew-ñuruatlu Jew-ñuñitchuatlu ukpiqsriłiqsitlugich. ²Aglaan Jew-ñuruat ukpiqsriyumiñaitchuat akatchiñiqsut Jew-ñuñitchuanik. Iliñisaunniñ akikñaqtuliqsitkaich ukpiqsriruanik. ³Uqqiraqtik nayuutiniqsuk tavrani akuni uqautriplutik taluqsrautaiqhutik Agaayyutikun. Quliaqtałhakni iłuaqqutriłiğmigun Agaayyutim savaktitlasiplugik quvinaqtuanik savaanik, taavrumuuna qiniqtinnigaa uqauttutaak ilumutułha. ⁴Nunaqqim iñui malguiguğniqsut, ilañich iñuich ilaliutiqlutin Jew-ñuruanun atlatsuli tappiutiqlutin uqqiraqtinun. ⁵Kiisaimma Jew-ñuñitchuat sulii Jew-ñuruat sivulliuti-

tuummaġminj sivunnigñiqput aṇallaqługukługik unniiñ miłquqtuġlugik uyaġaṇnik. ⁶Uqqiraqtik iłitchuġikamitku taamna sivunniugun qimaṇniqsuk Lystra-munlu Derbe-munlu, nunaaqqiññun Lycaonia-mi. ⁷Lycaonia-mi quliaqtuagaqsilgiññiqsuk tusaayugaallautamik.

Lystra-miithak

⁸Tavraniguuq Lystra-mi qiñigñiqsuk iñuṇmik piłguirrutiaqtuamik isiganmigun anilgatałigmiñiñaglaan. Pisunġaṇiññiqsuq aglaan aquppitłapluni. ⁹Taamnaguuq naalaġniñiqsuq Paul-ṇum uqauttutaiñun. Aasiñ iłitchuġiṇuṇu taavruma ukpiqsrisilaaṇa iħuaqsikkaułiksraġmigun Paul-ṇum qiñiaqsiniġaa nalaagun ¹⁰nipliutiniġaa nipitusiṇuṇi, “Qikaġiñ.” Taamnaguuq aṇun maksriññiqsuq pisukkataaqsipłuniasii. ¹¹Uvvaguuq iñugiaktuam Paul-ṇum savaaġikkana qiñiqamiṇu Lycaonia-gmiuraaqhutij niprallaṇniqsut itnaqhutij, “Agaayyutivut iñuguġniqsut aasii atqaqhutij uvaptiknun.” ¹²Atchiġniġaat Barnabas Zeus-mik Paul-aasiñ Hermes-mik atakkii taamna Paul nipliraqtaupman. ¹³Tavraniguuq piqaġniqsuat agaayyuvijmik aanguaġmiknun Zeus-mun siłataani nunaaqqim. Aasiñ agaayuliqsi taamavrumuṇa Zeus-mun tikiutriñiqsuq uumaruanik aṇusalunik naurianiglu paamun. Tavrataamna iñuiłlu tavrani tuniłlaġuaqsiniqsut kamaksrisukhutij uqqiraqtijnik.

¹⁴Uvvaasiñ iłitchuġiaqsikamitku taamna Barnabas-ṇumlu Paul-ṇumlu aliktuġniġaik atnuġaatik aasiñ upaktuutiṇuṇu itnaqhutik tamatkununa, ¹⁵“Ukuqsii, suvaata itnasigappisi? Iñuħiñauruguk ilipsisuntuuq. Agġiqsuṇuṇu uqautityaqhusi tusaayugaallautamik mumiqugaluaqhusi matkunakna agaayyutiṇuṇu iñuuruamun Agaayyutmun, iñiqtaanun qilamlu nunamlu taġiumlu supayaamlu taapkunani ittuam. ¹⁶Taavruma Agaayyutim qaṇianiktuami iluqaisa iñuich iłatchiġniġai sivunnitłasiṇuṇu iñuuniałhatigun. ¹⁷Aglaan ataramik kaṇiqsimapkaġniġaa nakuuruṇuħi savaallautaġmigun, sialuk tatpakmakna qaitługu suli niqiksrat nautchiat piviksraṇisigun qaisimaġai, ilipsiłiasiiñ quviasuktitłusi.” ¹⁸Taatnaiłiṇuṇu uqautiuraġniłlaila Barnabas-ṇumlu Paul-ṇumlu nutqaqtipqauraġniġaik tuniłlałiksraṇatniñ iṇmiknun.

¹⁹Aasiñ iłanġich Jew-ṇuruat Antioch-miñ Pisidia-miittuamiñ suli Iconium-miñ tavrulałgiññiqsut. Tavra piqatiksraġniaqtuqhutij iñugiaktuanik iṇmiknun uyaġaṇnik miłquqtulgiññiġaat Paul. Kaliñniġaat anitlugu nunaaqqimiñ tuqunasukniaqługu. ²⁰Aglaan ukpiqtuaqatiṇuṇi katipmata avataanun Paul makitłuni utiġniqsuq nunaaqqimun, uvlaakuqmanaasiñ ilaalu Barnabas-lu aullalgitłutik Derbe-mun.

Antioch-mun Syria-miittuamun Taapkuak Utiħak

²¹Paul-lu Barnabas-lu quliaqtuaqmaknik tusaayugaallautamik Derbe-mi iñugiaktuat ukpiqsriłiġniqsut. Tavraasiñ utiġniqsuk Antioch-mun

Pisidia-miittuamun Lystra-kun Iconium-kunlu. ²²Pitchuksaaqługich tunjaviaquplugich Agaayyutmik, uqautiniğaich itna, “Uvagut igłutuqtuksraurugut iñugiaktuanik iñuilliuğutini isitlasiñiapiaguta añaayyqautaanun Agaayyutim.” ²³Tikitchağikamik ukpiqtuanjuranun nalunaiqsisiraqniğaich ukpiqtuanjuruat qaukħiksrañitñik, sulı agaayyqqaqhutinj uisauraaqhutinjlu tamarrumani uvlumi iniqsruutiniğaich Agaayyutmun qanagitquplugich tunjavigikkañatnun.

²⁴Taapkuak iglianikamik Pisidia-m nunañani Pamphylia-mun tikiññiqsuk. ²⁵Tamatkunani Perga-milı tusaayugaallautaq uqautigiaqsilgiññiğaak, tavrakñaasiñ Attalia-mukhutik. ²⁶Taavrumakña tiksiquhutik utiğniqsuk Antioch-mun aullaqqağatağvijnmiknun. Tavrakña aullaqtuak ukpiqtuanjuruat iniqsruutianikamisigik Agaayyutmun qanagitquplugik savautiħhakni inmiñun. Taavruma utiğniqsuk naatchikamik savaagmiknik. ²⁷Tikitmaknik Antioch-mun ukpiqtuanjuruat katipmata taapkuak tusaayugaaqtinniğaich iluqaanik Agaayyutim savaañanik tumigiplugik sulı Jew-ñuñitchuatunniñ ukpiliqsitlugich. ²⁸Tavraniasiiñ ukpiqtuaqatiu-mikni taapkuak nayuutiniqsuk akuni.

Katimaħhat Jerusalem-mi

15 ¹Kiñuagun iñuich iñajich tikiññiqsut Antioch-mun. Iisautriaqsiniqsut ukpiqtuanik itna, “Nalunaitñutchiqsimaitchupsı timipsigun tuvraqługich Moses-ñum tillisai anniqsukkaayumiñaitchusi.” ²Paul-lu Barnabas-lu qapiqtaiñiaqsiniqsuk ilinjitñik taavrumuuna. Taatnaqhutinj sivunniğniqsut Paul-lu Barnabas-lu iłalugik atlanik Antioch-miunik Jerusalem-muquplugich. Taakmani uqaqatigiruksrağiğaich uqqiraqtitlu ukpiqtuanjuruat qaukħiñitłı tamatkuunuuna Moses-ñum tillisaigun. ³Taatnaqhutinj ukpiqtuanjuruatqatınisa tuyuğiniğaich. Iğliğniqsut Phoenicia-kunlu Samaria-kunlu uqautriplutinj Jew-ñuñitchuatunniñ mumiñniplugich Agaayyutmun. Taatnatchim tusaayugaam iluqaisa aniaqatigiich quviatchaktinnigai. ⁴Aasiiñ Jerusalem-mun tikitmata ukpiqtuanjuruat piqasiqhutinj uqqiraqtinik sulı qaukħiğñik pağlaniğaich. Taapkunña tusaayugaaqtirrutiginigaat Agaayyutim iluqaan savaagikkaña inmiktigun. ⁵Aglaan iñajich ukpiqsriuat Pharisee-ñusuuruat makinniqsut itnaqhutinj, “Jew-ñuñitchuat ukpiqsriuat nalunaitñutchiqsuksraupiaqtut uqautikkaulutinj tupigiraksrağiniługu maligutaksraña Moses-ñum.”

⁶Taatnaqhutinj uqqiraqtitlu ukpiqtuanjuruat qaukħiñisalu katimaniqsut isummatigisukługu taamna. ⁷Uqaksraqtugaluaqmata Peter makitluni nipliğniqsuq, “Aniqatiumaañ! Iisimarusi inilğaan akunnapsitniñ Agaayyutim piksraqtaagipmaña uqagıaqupluna tusaayugaallautamik Jew-ñuñitchuanun ukpiqsritquplugich Jesus-mik. ⁸Aasiiñ Agaayyutim iñi-

simatigmigun iñuich isumanjitñik uqagigaa akuqtuiñi Jew-ñunitchuanik qaitchiplugich Ipqitchuamik Irrutchimik, atriplugu qaitchiñi uvaptiknun. ⁹Uvagullu ilinjillu atlakaagiingsingitkaatigut. Killuqsautinjitñik natqutini-gai ukpigiagutripmata. ¹⁰Uvvami suvaata naipitchukpisiuñ Agaayyun suli Jew-ñunitchuat tupiksripkağniağlugich tillisinik sivulliaptalu uvagullu tupigilguisaptiknik? ¹¹Uvagut ukpigigikput Agaayyutmun anniqsuliqput iñuaqutriñhagun Atanikun Jesus Christ tamatkunatuntuuq.”

¹²Katimaruarguuq iñuksruiqhutiñ naalağniñiqsut Barnabas-ñumlu Paul-ñumlu tusaayugaqtirrutaaknun atlayuağnaqtuaniglu quviquaqtuaniglu Agaayyutim iñiqtağikkañagun iñmikkun akunğatni Jew-ñunitchuat. ¹³Uqaguiqmaknik James-ñum uqautiaqsiñiğai, “Aniaqatiumaan, naalaq-sitñ! ¹⁴Simon Peter-m uqautigaatigut qanuq Agaayyutmun aullağniipluni ukpiqtitlugich iñmiguaqtitchaqługu Jew-ñunitchuanin iñuksraqtaaqtuq ukpiqsriyumiñaqsiplugich. ¹⁵Suli sivuniksriqirit uqautaantun immiutiñha itnauvva aglausimaruamun,

¹⁶‘Aqagun Atanğuruañaa utiğisiruñ.

Aasiñi ikayuitqikkisiruñ David-ñum kiñuviañiñik tupaagruktitun ittuanik.

Nappatqikkisigiga piyaqqukkauruq.

¹⁷Iluqağmiñ atlatlu iñuich pakaqağumuut Agaayyutmik, iluqağmiñ Jew-ñunitchuat piksraqtaagikkatka uvañnun.

¹⁸Taatna Atanğuruuq uqaqsimaruq, iñitchuğipkairuq tamatkuniñ a iñilğaan.’

Amos 9:11, 12

¹⁹“Aasiñ uvañali sivunniutigiga uqumaiñliuqtitpañasunaqnağich pilavut Jew-ñuruat atuqtaksrañisigun Jew-ñunitchuat mumiksuat Agaayyutmun. ²⁰Aglaan aglaglugich uqutilavut qanusiq niqi tunillautau-makpan aanguanun niğitqunijillugu, suli qaayugnaqtuañiğmiñ atlatuñkun piisimaaqulugich, suli augiqsimaiñaanik niğrutituqunijillugich unniñ aukuqunijillugich. ²¹Taimakñaqana Jew-ñuruapayaat iñsimagaat atuqtaksrat Moses-kun qaisaurat atakkii minguiqsiagvipayaami agliqiplugich iñunñun ktrağviñitñi. Tavra.”

Tuyuqañhat Ukpigtuanjuranun Jew-ñunitchuanun

²²Tusaakamisigij uqqiraqtit suli qaukñiuruatlu iluqağmiglu ukpiqtuanjuruat sivunniğniqsut añutinik piksraqukhutiñ Antioch-muk-tuksranik Paul-kunlu Barnabas-kunlu, aasi nalunaiqsipłutiñ Judas-mik taggisiquaqtuamik Barsabbas-mik suli Silas-mik. Taapkuak iññuk sivul-liuqtillautauñisusak ukpiqtuaqatiumikni. ²³Taapkuñnuuna tuyuutiñich tuyuuniqsut, “Aniaqatusii, uvagut uqqiraqtauruaguutlu qaukñiuruaguutlu, tuyuqtugut nayaaññağmik iluqaitñun Jew-ñunitchuanun ukpiqtuanun

Antioch-mi, Syria-miḷu suli Cilicia-mi. ²⁴Tusaanigikput iḷanjitḷun iḷagik-kaptiknun iḷuillaḷutaagnipḷusi akatlusi uqaḷigḷmikkun, taatna pitqulugich piḷitkaluaqtitlutitḷ uvaptiknun. ²⁵Tavra-taatna katimapluta suli iluqata atisipḷuta, piksraqtaaqatugut uqaḷiaqtauksranik aasii aullaqtillugich ilipsitḷun. Taapkuak piqataugisiruk iḷauraannaptikni Barnabas-miḷu Paul-miḷu, ²⁶taapkuak iḷḷuk suksraagiruak iḷuuḷigḷmiknik savautriḷigḷmikni Atannaptiknik Jesus Christ. ²⁷Judas-lu Silas-lu tuyuḷiniagivut ilipsitḷun. Uqautipsaagisigaasi tamatkunuuna aglakkaptigun. ²⁸Atakkii Ipqitchuaq Irrusiq piqatigiplugu sivunniqsugut qaitchisunjitḷusi malilgunaitchuanik tuvraaksranik, aglaan taapkuniḷa atuumanapiaqtuanik: ²⁹niqinik tuniḷḷautigimaruanik aanḷuanun niḷiḷnasi auktusunjaqasiḷu unniḷi qimisimaruanik niḷrutmik niḷiḷnasi, suli piisimaagusi qaayuḷnaqtuadigḷmiḷi atlatuḷikun. Taapkunakḷa qaunagigupsi piḷḷautagḷniaqtusi. Tavra.”

³⁰Aullaqtitauruat tikitmata Antioch-mun katipkaḷniḷaich iluqaisa ukpiqtuat aasiḷiḷ qaitchiplugich taapkuniḷa aglaḷnik. ³¹Iḷuich agliqianikamisigik tuyuutitḷich quviatchaḷniqsut pitchuksaagḷigḷmikkun. ³²Judas-lu Silas-lu sivuniksriqiraḷigḷmikkun uqautriḷniqsuk ukpiqtuanik pitchuksaaqḷugich ukpiqsriḷigḷmikkun sayyaksaqḷugilḷu. ³³Aasiḷiḷ tavraniisugruanikmaknik ukpiqtuaqatiunjitḷniḷ taikuuqhutitḷ aullaqtinniḷaich kiḷumun tuyuḷirinjitḷun. ³⁴[Aglaan Silas sivunniḷniqsuq nayuutisukhuni.] ³⁵Taapkuagli Paul-lu Barnabas-lu ittuḷiḷnaḷniqsuk Antioch-mi. Piqasiqhutik atlanik iḷisautriḷniqsuk Atanḷuruam uqaḷhiḷnik quliaqtuaqhutik.

Paul-lu Barnabas-lu Aviiḷhak

³⁶Kiḷuvatigun Paul-ḷum nipliutinigaa Barnabas, “Kiata, utiḷvigilavuk nunaaqqiurapayaat Agaayyutim uqaḷhanik quliaqtuaḷvigikkavuk tikitqattaagḷugich aniaqatiut kaḷiqsityaḷlugu qanuḷli pisilaḷat.” ³⁷Barnabas-ḷum tuvaaqatigisunḷigaa John Mark aullaḷumik. ³⁸Aglaali Paul-ḷum iḷuaḷnitkaa aullautiḷha ikayunjitḷugikkii quliaqtuaqmaknik, unitḷugikunniḷi Pamphylia-qsiuḷhakni. ³⁹Taatnaqhutik qapiqtaiḷiḷlapiagḷniqsuk piqatigiḷiḷqihutikunniḷi. Barnabas-li tuvaaqasiqhuni Mark-mik Cyprus-mun umiakun aullaḷniqsuq. ⁴⁰Taamnali Paul tuvaaqatiksraqhuni Silas-mik aullaḷniqsuq. Ukpiqtuaqatiutik iniqsruutinigaiḷaich Agaayyutmun qaunagitquplugik igliḷhakni. ⁴¹Igliḷniqsuk Syria-kuaqhutik suli Cilicia-kun, aasiḷiḷ Paul-ḷum sayyaksaqḷugich ukpiqtuanjuruat ukpiḷutitḷich.

Timothy-m Piqasiutiḷha Paul-mun suli Silas-mun

16 ¹Paul-kuk iglaugaluqamik tikiḷgataḷniqsuk Derbe-mun suli Lystra-mun. Tavraniḷuuq ukpiqtuaqamniḷniqsuq atilḷimik Timothy-mik, aakanaptuuq ukpiqtuanjupmiḷniqsuq Jew-ḷupluni aglaa-

li aapaŋa Greek-ŋupluni. ² Iluqaġmiŋ ukpiqtuat Lystra-mi Iconium-mi lu uqautigillautagnaat taamna Timothy. ³ Paul-ŋum Timothy maliquniġaa iŋmigun. Taatnaq luġu nalunaitŋutchiqsinnigaa piqutigiplugich Jew-ŋu ruat iŋuuniaqtuat tamaani nalunaitmatruŋ taamna Timothy aapaqalŋa Jew-ŋuŋitchuamik. ⁴ Apqusrautiġmikni nunaqqiurani uqautiniġaich ukpiqtuanjuruat tuvraqtaksranik, uqqiraqtit sulī qaukliich Jerusalem-mi sivunnikkaŋitnik ilinittun tupigitquplugich. ⁵ Taatnaqhutiŋ ukpiqtuanjuruat sayyikkauniqsut ukpiqsriġmiktigun sulī ilaniktuuġniqsut ukpiqtuaġuqtuanik uvlugaġipman.

Paul-ŋum Qiŋiġuuraalŋa Troas-mi

⁶ Taapkua igliġniqsut tumigiplugu Phrygia-miut Galatia-ġmiut nunaŋat. Ipqitchuam Irrutchim piyummataisitmatiŋ tusaayugaallautamik Asia-muutriŋiŋniqsut. Ilinich taunuŋaŋiŋniqsut. ⁷ Aasiin qallikamitruŋ Mysia-m killiŋa saqusukkaluaġniqsut Bithynia-m tuŋaanun, aglaan Jesus-ŋum Irrutchiġmigun taatnamuqunġiŋniġai. ⁸ Taatnaqhutiŋ nalġuġniqsut Mysia-kun tasamuŋa Troas-mun. ⁹ Tamarrumani unnuami Paul qiŋiġuuraġniqsuq Macedonia-ġmimumik qiŋiŋuaktuqtuamik itnaqhuni, “Macedonia-mun ikaaġutin ikayuġiaqtigut!” ¹⁰ Paul qiŋiġuuraaqtitqaaq luġu itqanaiaqtigapta aullaqtigutug Macedonia-mun. Ikpigigikput tuqluŋiput tusaayugaallautamik quliaqtuaġiaqpluta iŋuŋnun taakipkunuŋa.

Philippi-mi Lydia-m Ukpiqtuaġalŋa

¹¹ Troas-miŋ umiakun aullaqtugut nalġuqhuta qikiqtamun Samothrace-mun, aasiin taavrumakŋa uvlutqikman Neapolis-mun tiksiquhuta. ¹² Tavrakŋa tagraqtugut Philippi-mun, qaukliġmun nunaqqiatnun Macedonia-ġmiut, iŋugiaktuanik Rome-maġmiunik iŋuqaqtuamun. Taavrumani nunaqqimi uvluiqtugut. ¹³ Minguiqsiagvium uvlua tikitman anipluta nunaqqimiŋ utlautirugut kuugum siŋaanun iniqsruġiaġasugiplugich. Aquvitnapta uqaqtuutrirugut aġnanik tavruraptuq katiruanik. ¹⁴ Ilaŋat naalaqtikput atiqaġniqsuaq Lydia-mik. Taamna tunniqqairuajuniqsuq suŋauraammaġiksuanik ukiġhaanik, agġisuaŋumapluni nunaqqianiŋ Thyatira-m. Kamaksriruajuniqsuq Agaayyutmik. Aasriin Agaayyutim piyumiŋaqsipkaġaa akuqtuiġksraŋanun Paul-ŋum uqaġikkaŋiŋik. ¹⁵ Taamna aġnaq paptaakkaukama piqasiqhuni tupiqatiuŋiŋik ilaan aiyugaaq luġu itnaqhuni, “Ukpiqtuajunasugigupsitŋa utlaututtitchi tuppamni itchaqtuaġusi.” Kayuŋaiġniġai tukkiq luġuġhaasiin.

Paul-lu Silas-lu Isiqtaulŋak Philippi-mi

¹⁶ Uvlut ilaŋatni iniqsruġviptiknun utlautiġaptikni kipaluuniksuaq niviaqsigaksraq nalautkikput. Ilaa tuuŋaqtuaġniqsuaq taatnatchi-

kun saŋŋiqatıǵımgıgun sivunıksrıqıpluni, aasıñ atqunaq manıǵmık piññautinıkkarıja atanni. ¹⁷Tavruma Paul-lu uvagullu maliaqsıǵaaitıgıt nipliapluni itna, “Ukua iñuıch savaktai kamañaǵnıqsrauruaam Agaayyutim.” ¹⁸Iñugiaktuani uvluni taamna niviaqsıǵaksraq taatnaǵnıqsuq. Uvvaasıñ Paul-ǵum aǵıuplugu kınjaqlıǵu irrusıq itnaǵnıǵaa, “Jesus Christ-ǵum atqagun tilıgıkpıñ anıtquplutin taavrumakıja.” Tavrauvaaguuq tuunǵaqtıq anıñıqsuq niviaqsıǵaksramıñ.

¹⁹Tavra pigırai ilıchugıkamıñ manıññarıñniutrıñ piıqsıǵnıqman Paul-lu Silas-lu tıguniǵaıch. Kalıksraqıǵıg katımmavıñmuutiniǵaıch sıvullıuqtıñıtıñun. ²⁰Rome-maǵmiunun atannıqsuqtıñun tikiutiniǵaıch itnaqhutıñ, “Ukua iñuıch Jew-ǵuruat akatchırut iñuñnik nunaaqıpsıtıñi. ²¹İlisautrıplutıñ atuqtaksrırrıtıt akıkıjaqlıǵıg malıñniakkavut. Rome-maǵmiunurugut! İlinısa ilısauttıñıch akuqtuǵumiñaitkivut unniñ tupıgıyumiñaitkivut.” ²²Iñugaaǵrıch tappıutiniqsut piyuaqniktuun. Rome-maǵmiut aǵalarrıtılǵıch tilisiñıqsut alıktıılıgık atnuǵaanıknık Paul-ǵumlu Silas-ǵumlu aası ipıǵaqtuqıplıgık. ²³İpıǵaqtuqaaqlıgık isıqtapkaǵnıǵaıch, tilıplıgı isıqsıvium qaunaksraa qaunagıllautaqıplıgık. ²⁴Taatna tilianıkmıtıñı qaunaksrıñ inıllarıñıgık qamaniakıǵıgmun inımun, isıǵanıǵılu payarıǵısuusıqlıgık uqumalıñnik qırıñnik.

²⁵Uvvaasıñ unnuaqpaguǵıñıñıqsıpman Paul-lu Silas-lu agaayunıqsuk quyapıgıulu Agaayyun atuqhutık. Atlat isıqtıuqtıñıñnik naalaǵnıñıǵaıch. ²⁶Taimmaıñaq nuna ilıqsraaqıñıqsuq. Isıqsıvium tunǵavıı aulıyañıqsut, talupayaat añmaqıǵıgıch sulı kalimñıgıch isıqtapayaanıñ katakhutıñ. ²⁷Isıqsıvium qaunaksraa itıqtıqamı ilıchugııplıgı talut añmanıqmata isumaniqsuq isıqtapayaat anıñıplıgıch. Taatnaqhuni satkuni tıgıplıgı tuqqutchaǵumaaqısilıǵnıqsuq inıñun. ²⁸Aglan Paul-ǵum nıpitısuıplıni nipliutiniǵaa, “Anıyasaaqnak ilıpnun! İluqata ittugıt!” ²⁹Isıqsıri qıññuaǵnıqsuq nannımik. Itchaǵlukamı tatkıvıña punıqsuq uulıllaǵmı sıvıǵaaknun Paul-lu Silas-lu. ³⁰Tavrakıja annısıkamıgık atlamun apıqsruǵnıgık, “Añtıik! Qanuǵıñalı annıqsuǵayaqıpkı?” ³¹Taapkuak nipliutiniǵaak, “Ataǵuruakun Jesus Christ-kun ukpıqsrılutin annıqsuǵısrıtın tupıqatıtuummaqıch.” ³²Agaayyutim uqalıñıñk qulıaqtuǵıvıǵaısqıñıǵaak atlallu ittıat tupqanı. ³³Unnuaqpaguqman isıqsırim iǵǵuaqsıñıgık atnaǵnıñıch aasıñ ilaa tupıqatıtuummaqımi paptaaqtıkkauıqsuq. ³⁴Taatnaanıkamı ilaan Paul-lu Silas-lu tupıgımiñıuu-tıplıgık nıgıpkıǵnıgık. Tupıqatıgııch quvıatcharıñıqsut ukpıǵıagıtıplıñıñı Agaayyutmik.

³⁵Uvlaaǵıtqıkmıñ Rome-maǵmiut aǵalarıñısa aıǵıqsuqtıñıñ tılıñıǵaıch anıpkıaqıplıgık taapkuak añtıtkı aullaqtıllıgıglu. ³⁶Tavruma isıqsırim Paul uqatıñıǵaa itna, “Qaukııch anıtqugaatık Silas-lu. Aullañıñaaǵıqtıtık anıuraǵnıaıgıtıchik.” ³⁷Aglan Paul-ǵum aıǵıqsuqtıt

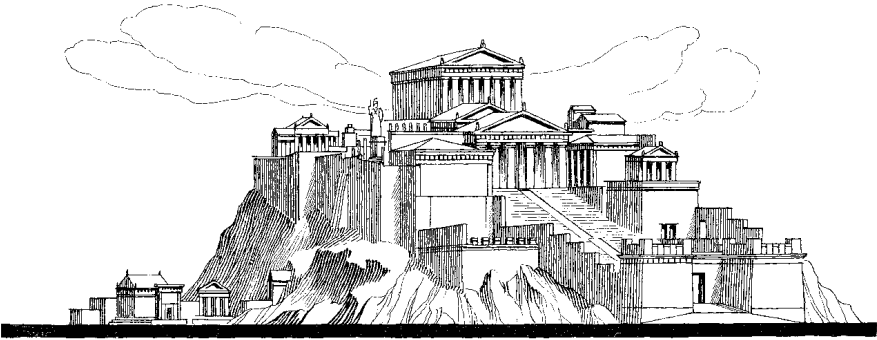
nipliutinigai, “Pasiyumiñaitkaatiguk savvaġluutiqaqtilaaptiknik aglaan ipiġaqtuqhunuk iñuġnun qinīqtitlugu inillakmiplunuk isiqsiviġmun. Uvaguktuuq Rome-maġmiuġuruguk. Uvvami pakma aullaqtitchuġniq-patiguk iriqqakun? Taatniitchumiñaiapiaqtuq! Rome-maġmiut qaukħiich iġmiknik uvuġaġutiġ anipkaġlisiguk!” ³⁸ Aikħiqsuqtit Rome-maġmiut aġalatiġitñun uqautiġiniġaich Paul-ġum uqautai. Tusaakamiġ Paul-lu Silas-lu Rome-maġmiuġuħhakkuntuuq iqsitchaġniqsut. ³⁹ Taatnaqhutiġ uqapsaaġiaġniqsut ilinikñun. Anipkaġniġaich isiqsiviġmiñ aullaquplugik nunaaqqimiñ. ⁴⁰ Paul-lu Silas-lu anikamik isiqsiviġmiñ utlautiniqsuk Lydia-m kinuġanun. Tavrani ukpiqtuaqatiutik qinīlġiñniġaich suli pitchuksaaqługich aasiñ unitługich.

Thessalonica-miitha

17 ¹ Amphipolis-kuaqhutik suli Apollonia-kun igliġniqsuk Thessalonica-mun piqaġniqsuamun Jew-ġuruat katraġviatnik. ² Piraġiħiġmisun tavrugałiñniqsuq iñuġni uqaqataupluniasiiñ. Piġasuni minguiqsiagvium uvluani kaġiqsipkautiġiniġai Agaayyutim uqaħi, ³ suli nalupqinaiyaġuġniġaa Anniqsuutim nagliksaaqhuni tuqqtauruksrauħa suli aġitqiksuksrauħa tuquħiġmiñ. Paul-ġum itnaġniġai, “Taamna Jesus uqaġikkaġa ilipsitñun Anniqsuutauruq.” ⁴ Iłanġich Jew-ġuruat ukpiqsiłił-łapiaqhutiġ ilaliutiniqsut Paul-mullu Silas-mullu. Taatnaqmiñiġsuttuuq iñuġiaktuat Greek-ġuruat agaayusriqisruuruat suli quilliuruat aġnat. ⁵ Aglaan Jew-ġuruat siqñaliġniqsut. Katitchiñiġsut nalaunġaniura-ġitchuanik iññukhutiġ piqatiksraġmiknik. Ilinisa nunaaqqim iñui akatkaqsiñiġaich. Isiġiaġniġaat Jason-ġum tupqa pakakhutiġ Paul-miġlu Silas-miġlu iñuġnuutisukługik. ⁶ Aglaan paqinġitñamisigik Jason-lu atlat-lu ukpiqtuatlu kaliksraġniġaich nunaaqqim aġalataiñun. Tavraniasiñ Paul-lu Silas-lu pasiplugik niplianiqsut itna, “Taapkuak iññuk akatchiñiġsuk iñuġnik nanipayaaq. Pakmatuuq nunaaqqiptiknuġniqsuk ⁷ aasiñ Jason-ġum tukkiqsimaplugik. Paałanġniġaich tillisai umialġum Rome-mi, uqaqhutiġ atlamik umialiqagñiplugu atiqaqtuamik Jesus-mik.” ⁸ Taatnaqmata iñuġiaktuat iñuich nunaaqqimlu aġalatai akanniġaich uqaatchagutiħiġmun. ⁹ Taatnamik aġalatiġ Jason-lu atlallu annitchiqsinniġaich maniġñik aasiñ aullaqtitługich.

Berea-miithak

¹⁰ Unnuqqaauraqman ukpiqtuaqatiuġniknik Paul-lu Silas-lu aullaqtinniġaich Berea-mun. Tavrani utlautilġiñniqsuk Jew-ġuruat katraġviatnun sivuanisun. ¹¹ Iñuich Berea-mi uqautisuġnatlukpayaaġniqsut apkunakħa Thessalonica-ġmiuniñ. Tusaayumallapiaqhutiġ uqaħiq naalaqługu, suli uvluġaġipman Agaayyutim uqaħi ilisaaginiġaich ilitchuġiniapiaqłu-

(Act 17.19)

gu tamanna Paul-ñum uqaǵikkana ilumutuutilaanagun. ¹² Iñugiaktuat tavrani ukpiqsriǵñiqsut, iñugiaktuat qulliuñuplutin Greek-ñuruat aǵnatlu añutitlu. ¹³ Aglaan Jew-ñuruat Thessalonica-mi tusaanigaat Paul-ñum Agaayyutim uqaǵhiñik quliaqtuaqañipluguptuuq Berea-mi. Taatnamik tavranaqtigniqsut akatchiaqsilgitlutin iñuñnik isaaǵhiñaagugich. ¹⁴ Ukpiqtuat qilamiksriǵñigaat Paul aullaquplugu taununa tagium siñaanun, aglaan Silas-lu Timothy-lu tavraniittuiñañiqsuk Berea-mi. ¹⁵ Taapkua aullautriruat Paul-mik taununaütinnigaat Athenmun. Taapkuali Berea-ǵmiut utigniqsut. Paul-ñum uqaütitquniǵik Silas-lu Timothy-lu iñmiñuquplugik piyumiñaqsiqauraqpaknik.

Athen-miilha

¹⁶ Paul taqñiǵimiñi Silas-miglu Timothy-miglu Athen-mi aliatcha-llapiañiqsuq qiniqami iñugiaktuanik aanguanik nunaaqqimi. ¹⁷ Paul uqaqatiqañiqsuq Jew-ñuruaniglu ktraǵviatni sulii Jew-ñuñitchuaniglu agaayyiaqtaqtuanik. Uvvasuli uvluǵaǵipman uqaqatiginigai nalautnamigich atautchimugviatni. ¹⁸ Taatnaqami nalautchikami Epicurea-ñuruaniglu Stoic-ñuruaniglu ilisautriñitñik qapiqsigiutraqatiqañiqsuq. Iñanjich uqañiqsut, “Sumik una uqavaaǵakti uqaksraqtuva?” Iñanjiliguuq niplianiqsut, “Atlanik agaayyutinik una uqaqapalliqsuq.” Taatnautiginigaarguuq Paul quliaqtuaqman Jesus-mik sulii añitqñiǵimik. ¹⁹ Aasiiñ tikiutinigaat Paul sivuǵaatnun katimaruat Areopagus-mi itnaqǵugu, “Iñisimasukkaluaqtugut tamarrumiña nutaamik ilisauttutigikkapnik. ²⁰ Iñana tusaakkapta atlayuaǵigikput. Iñitchuǵisukkikput qanuutautilaana tamarruma.” ²¹ Tamaanili iluqaǵmiñ Athen-naǵmiut sulii avakñaqtat tavrani naalaguuniqsut tamarumuuna nutauplugu tusaakkaǵmikkun unniñ uqaksraqtuutigiplugich.

²² Tavrani Paul qikañiqsuq sivuǵaatnun taapkua katimaruat Areopagus-mi itnaqhuni, “Athen-naǵmiut! Iñitchuǵigiga agaayyutinik

ukpiqsriŋlapiatiqsi. ²³Pisuktauŋamni nunaqqipsitni qiniġitka agaa-yumaniagvigikkasi. Paqittuja aanguaqtuġvijnmik aglaqaqtuamik, ‘Agaayyutmun nalukkaptiknun.’ Taavrumuuna agaayumaniagvigikkapsit-nun nalugaluqŋugu uqautiniagipsi. ²⁴Agaayyun iniqtaqaqtuq nunamik suli supayaanik imaġikkaŋiŋik. Atanġuruaq qilaŋmiŋu nunamiŋu irvi-qanitchuq agaayyuvikpaŋni iŋuich iniqtanitni. ²⁵Unniin tunŋanitchuq iŋunjun qaitchiŋiksraŋatnun inuġikkaġmiŋik atakkii iŋupayaat qaitchigai iŋuŋiġmiglu aniġniġmiglu supayaaniglu. ²⁶Iŋunmiŋ atautchimiŋ iniq-taġigaa iŋupayaat, taamna aggiġvigiplugu iŋuuniaqtuapayaat iluqaani nunami. Sivvani iniqtaġigaluqnaġich sivunniqsimagai qanutun suli nani iŋuich iŋuutlaaksraŋat. ²⁷Agaayyutim inillaŋniġaa taatnatun iŋuich pakaagikpatni paqitauyumiŋaqsipŋuni atakkii Agaayyun qanitkaluaq-tuq iluqaptikni. ²⁸Atakkii ilaagun kisia iŋuuniaqhutalu aulaalukhutalu ittugut. Taatnaqhutin aglaktipsi iŋaŋisa uqaġigaa itna, ‘Uvaguttuq ilaan qitunġaġigaatigut.’ ²⁹Tavra qitunġaġiniqmatigut isumaruksraŋjitchugut Agaayyutim irrusia atriqaġasukniaġlugu aanguanik maninŋik kaviqsaa-nik naagaqaa qatiqtaanik unniin uyaġaŋnik piŋiukkanik savayuŋhatigun iŋuich. ³⁰Taipkunani ukiuni iŋuich naluplutin piŋhatni Agaayyutim tautuiŋaġaa iŋhat aglaan pakma tillisiqaġaa iŋupayaat mumiquplugu killukun iŋhatni. ³¹Ilaa nalunaiqsaaqtuq uvlumik atanniqaqsigumi nunam iŋuanik nalaunġaruatiŋkun tumigiŋlugu iŋuk piksraqtaagimakkani. Ilaan nalupqinaiyagniġaa iŋupayaanun anipkaqamiun piksraqtaagimak-kani tuqutauŋhaniŋ.”

³²Tusaakamitruŋ Paul-ŋum uqaqtuutaa anitqitiŋkun tuqutauŋiġmiŋ iŋaŋi-sa tipsisautiginiġaat aglaan iŋaŋilli nipliġniġisut, “Naalaqtaupsaaġukkiptigiŋ.” ³³Tavra Paul-ŋum uniŋniġai katimaruat. ³⁴Iŋaŋisa iŋuich piqasiġniġaat ukpi-liqhutin. Piqasiqsai iŋaqaġniġisut Dionysius-mik, iŋaŋnatniglu Areopaa-ŋuruat aġnamiglu atiliŋmik Damaris-mik suli atlanik.

Paul-ŋum Corinth-miŋha

18 ¹Taatnaanikami Paul aullaqhuni Athen-miŋ Corinth-muŋniqsuq. ²Taamani nalautchiŋiġisusq Jew-ŋuruamik atiqaqtuamik Aquila-mik animaruamik Pontus-mi suli aġnaatnik Priscilla-mik. Tavruŋaptuq tikitqammigniġisusq atakkii Rome-maġmiut atanġata Claudius-ŋum aqpi-ŋiplugich Jew-ŋuruapayaat Rome-miŋ aullaquplugich. Tavra Paul-ŋum qiniġiaġniġik. ³Piŋniŋniutiqaġniġisusq iŋuuniutigiplugu palapkarrirua-ġimik atriŋlugu Paul. Taatnaqhuni tukkunisusq taapkuŋnuŋa. ⁴Aasii minguiqsigagipmata Jew-ŋuruat katraġviatni uqaqatiqaġaġniġisusq Jew-ŋuruaniglu Greek-niglu ukpiliqsinniaŋlughich.

⁵Silas-lu Timothy-lu Macedonia-miŋ tikitmaknik Paul-ŋum aullaġ-niŋaniŋniġaa quliaqtuatlufi tusaayugaallautamik Jew-ŋuruanun

uqautigiplugu taimña Jesus Christ-ñuniplugu anniqsuqtauniplugulu. ⁶Jew-ñuruat igluliqmatni uqaqhutinj pigiiliplugu, Paul-ñum ipsuñigaa qavia atnuğaamiñiñ aasiñ ilaan kanjicsipkaqsaqługich qanuqhuni taatnaligmiñik itnaqhuni, “Anniqsuqtitchumiñaitkupsi patchisigiruksraurusilipsitñun. Uvaña patchisaiqsuna. Uvakñaniñaglaan Jew-ñunjtichuanun quliaqtuagisiruña.” Taatnaqqaqługich uniññigai. ⁷Paul nayuutiaqsi-ruq tupqani Jew-ñunjtichuam atiqaquam Titius Justus agaayusuuruam Agaayutmun. Tupqa silalligiplugu Jew-ñuruat katrağviata inniqsuaq. ⁸Crispus, qaukłiq Jew-ñuruat katrağviatni, ukpigiagutiniğaa Agaayyun qitungaqtuummağmi. Suli iñugiaktuat Corinth-ağmiut tusaakamij uqaligmik ukpiqsriligmiñiqsut sulipaptaaqtitlutinj. ⁹Unnuat ilañatni Paul qiniquuraagñiqsuq. Agaayyutim uqautiniğaa itna, “Iqsisuñaqnak! Sivutmun uqağiñ! Qapiqtasuñaqnak! ¹⁰Piqasiumagikpiñ. Kia-unniñ iñuum aniyasaagumiñaitkaatin atakkii uumani nunaaqqimi iñugikkatka iñugiaktut.” ¹¹Ukiuq avvağmik ilaqasiqługu Paul inniqsuq tavrani ilisaut-ripluni iñuñnik Agaayyutim uqałhanik.

¹²Gallio kavanaunupkaqtitlugu Greece-mi Jew-ñuruat katiplutinj tiguğlukługu Paul uqaqsittaagvijnmuutiniğaat ¹³itnaqhutin, “Uma iñuum ukpiliqsinniağai iñuich agaayutquplugich Agaayyutmun akikñaqługu maligutaksraq.” ¹⁴Paul-aasiñ nipliñhiñaaguqtuğlu Gallio-m uqautiniğai Jew-ñuruat, “Taamna iñuk iñiqtaqaqpan nalaunñaitchumik tavraqtaksrallu tupiginijługich, nalaunñanayaqtuq uvamni naalağniñiksrağa anuqsrusiłuñ ilipsitñun. ¹⁵Aglaan pasikapsiun uqałigtigun iñuiłlu atinjisigun ilipsiłu maligutaksrapsigun, ilipsitñik iluqaqsaktaksrağigiksi. Taatnatchisigun atanniqsuiyumiñaitchuña.” ¹⁶Taatnaanikami anipkağniğai uqaqsittaagvijnmiñ. ¹⁷Jew-ñuruat tiggugłunniğaat Sosthenes, ayalataa Jew-ñuruat katrağviata, ipiğaqtuqługu sivuğaani uqaqsittaagvium. Aglaan Gallio-m suqtiginijññigai.

Paul-ñum Utiłha Antioch-mun

¹⁸Iñugiaktuani uvluni Paul itkaluaqami Corinth-mi ukpiqtuaqatmiñi uniññigai piqasiqhuni Priscilla-miglu Aquila-miglu tiksiquhtinj Syria-mun. Sivuvani ayaliksragma Cenchreae-miinnagma niaqqi salipkağniğaa pilğusiatitun Jew-ñuruat pisigiplugu akiqsruutmigun Agaayyutmun. ¹⁹Paul-kut tikiññiqsut Ephesus-mun. Utlautipluni Jew-ñuruat katrağviatnun tavrani uqaqatiqagñiqsuq Jew-ñuruani. ²⁰Ittuatluuraallaqugaluağniğaat inmikni aglaan Paul añijnñiqsuq. ²¹Unitkaqsikamigich uqautiniğai, “Agaayyutim pitqutigikpagu utiğihitchuña ilipsitñun.” Aullalğiññiqsuq Ephesus-miñ umiakun aasii ilaan uniññigik Priscilla-lu Aquila-lu tavruña. ²²Tikitñami Caesarea-mun utlautipluni Jerusalem-mun qiniğiaqługich ukpiqtuanu-ruat tavrakñaasiñ aullağniqsuq Antioch-mun. ²³Tavrani itkalualgitñami

qanutuntai aullalgiññiqsuq Galatia-mun Phrygia-munlu pitchuksaagiaq-
lugich iluqaisa ukpiqtuat.

Apollos Quliaqtuaŋha Ephesus-mi

²⁴ Jew-ŋuruatliguuq ilaŋat atiqaqtuag Apollos-mik animap-
luni Alexandria-mi tikiññiqsuq Ephesus-mun. Taamnaguuq
uqalguraununiqsuq kañiqsimmaagiksauñupluni Agaayyutim uqaŋha-
nik. ²⁵ İlisausiaqahuni Agaayyutikun aasiñ piyummatiqaŋallapiaŋlugu
iŋisauttutiginigaa Jesus nalautlugu. Aglaan Apollos-ŋum iŋisimaŋhi-
ñagnigaa John Paptaaqtitchirim quliaqtuaŋihalalu paptaaqtitchiŋhalu.
²⁶ Uqautriaqsiñiqsuq taluqsrautaiqhuni Jew-ŋuruat katraŋviatni.
Priscilla-mlu Aquila-mlu tusaakamitku aggisniñgaak kinuniŋmiknun
aasi iŋisautipsaaŋlugu sukuitluklugu Agaayyutim annautriŋlatilaanjanik
iñuñnik. ²⁷ Apollos sivunniqman aullaŋukhuni Greece-mun ukpiqtua-
ŋuruat Ephesus-mi ikayuŋniŋaat aglakhutinj ukpiqtuaqatiumiknun
Greece-mi pitchuksaaŋlugich paŋlatquplugu taakmani. Apollos tikitña-
mi ikayuutaullapiagniqsuq ukpiliqsuanun Agaayyutim iŋuqaqutriŋhagun.
²⁸ Kañiqsiñaqsiplugu uqaaqtuutriŋiŋmigun akiilŋitlanigai Jew-ŋuruat aasiñ
uqaqatigiŋiŋmikni Agaayyutim uqaŋhatniñ nalunaigaŋlugu taamna Jesus
Christ-ŋuŋha.

Paul-ŋum Ephesus-miŋha

19 ¹ Apollos-li Corinth-miititlugu Paul-li kukiŋlukhuni kivataagun
tikilŋataŋniqsuq Ephesus-mun. Tavraniguuq nalautchiñiqsuq iŋa-
ŋitñik ukpiqtuat. ² Apiqsruŋniŋai, “Akuqtuivisi İpqitchuamik İrrutchimik
ukpiliqapsiaglaan?” Taapkua kiuniŋaat, “Tusaanjiññiqsugutunniñ
İpqitchuamik İrrutchiqaqtilaananik.” ³ Paul-ŋum apiqsruŋniŋai,
“Qanuqhusimi paptaaqtitpisi?” Taapkua kiuniŋaat, “John-ŋum paptaaq-
titchisaagun.” ⁴ Paul-ŋum itnaŋniŋai, “John paptaaqtitchiruaq iñuñnik
mumiksuanik killuqsautmikniñ. Uqautiniŋai Israel-aagmiut ukpiqsri-
ruksrauŋhat agqisuksrauruamik kinumigun, taavrumiŋa Jesus-mik.”
⁵ Tusaakamitruŋ paptaaqtitauniqsut atqagun Atanŋuruam Jesus. ⁶ Aasiñ
Paul-ŋum aksikmagich arganmiñik İpqitchuam İrrutchim ukpiqtuaŋu-
ruat aŋalatkaqsiñniŋai. Uqaaqsiñiqsut uqautchikun kañiqsiñatlaitchuakun
suli sivuniksriqipmiñiqsut. ⁷ İñugiaktilaaqagniqsut qulit malŋuiyuñnamik
iñuñnik.

⁸ Paul inniqsuq tavrani piŋasuni tatqiñi isaagaqhuni Jew-ŋuruat
katraŋviatnun. Uqaqatauniqsuq taluqsrautaiqhuni iñuñni Agaayyutim
aŋaayyqautaanik ukpiqsriŋiqsinniaŋlugich. ⁹ Aglaan iŋaŋich taapkua
pitchiŋiŋauniqsut ukpiqsriŋitlutinj. Uqautigiaqsiñniŋaat akiŋiŋiŋiŋlugu
agaayyutikuagiaq katimaqatiumiknun. Taatnaqhuni Paul-ŋum uniñniŋai

maliktitluni ukpiqsiruanun in̄migun. Aasiñ uvlugaḡipman il̄isautriaqsi-ñiqsuq Tyrannus-ḡum il̄isautriviani. ¹⁰Taamna atuummiñḡaa malḡuḡni ukiuḡni. Taatnamik iluqatiḡ in̄uich Jew-ḡuruatlu Jew-ḡuḡitchuatlu in̄uuniaqtuat Ephesus-ḡum avataani tusaaniḡaat Agaayyutim uqaḡha.

Atuumaruaq Igñiḡutaiñun Sceva-m

¹¹Agaayyun in̄iqtaqaḡniqsuq quviquaqtuanik tumigiḡlugu Paul. ¹²In̄uich in̄iqsrugñiḡaat Paul qaitquḡlugich nasaḡaurat atuanikmagich. Ilin̄isa tikiutin̄iḡaich atniḡñaqtuannun. Ilikamisigik nasaḡaurat atniḡñaqtuannun il̄uqaqsikkauniqsut sul̄i irrusiqḡuich unitḡlugich. ¹³Ilan̄ich Jew-ḡuruat in̄uuniaḡniqsutunniñ irrusiqḡuiyaipḡutiḡ in̄uḡnik. Ilin̄ich igliḡaḡumaatchaḡniqsut nunaaqḡipayaanun. Uuktuaḡniḡaat anit-chiullaḡiksraqtin̄ irrusiqḡuḡnik Jesus atqagun, niḡliutruḡlugich itna, “Tiligipsi anitquḡplusi atqagun Jesus Paul-ḡum quliaqtuaḡikkaḡagun.” ¹⁴Sceva-m Jew-ḡuruat qaukiat agaayuliqsin̄isa tallimat malḡuḡnik igñiḡutai uuktuaḡpaalukmiñiqsuttuḡ taatnatun. ¹⁵Aglaan taapku irrusiqḡuich niḡliutin̄iḡai, “Jesus il̄isimagikḡut sul̄i Paul il̄isimapḡiḡlugu. Aglaan il̄ipsi—kisuuvisi?” ¹⁶Taatnaguḡ niḡliutiḡqaḡḡlugich in̄uum irrusiqḡulḡum mitchiqin̄iḡai piyukḡlugich. Tatamnaqsil̄lapiḡḡlugu akiil̄iñiḡai. Taapkuaguḡ taatnasigḡaḡniaqtuat pikiḡniqsut tupiḡmiñ atniaqtat sul̄i atnuḡaigutrat. ¹⁷Iluḡaḡmiḡ Jew-ḡuruatlu Jew-ḡuḡitchuatlu Ephesus-mi tusaakamitruḡ tamanna atuumaruaq iqsitchaḡniqsut. Taluqsriḡiḡniqsut atanguruam Jesus atqanik. ¹⁸In̄uḡiaktuat ukpiḡtuḡḡuḡtuat uqaḡiaqsiniḡaat sagviḡḡlugu in̄uḡnun in̄uuniaḡaluḡiḡtiḡ aḡatkuḡun. ¹⁹Sul̄i in̄uḡiaktuat il̄isaaḡtuat aḡatkuḡuḡniḡnik katitḡlugich makḡiḡaat ikipkaḡniḡaich iluḡaitñun qiniḡnaqsipḡlugu. Kisiḡiḡmatigik makḡiḡaat akisutilaḡat 50,000 taalaḡuniqsut. ²⁰Taatnail̄iḡluni Agaayyutim uqaḡha siaminniqsuq sul̄i in̄uḡiaktuat in̄uich il̄itchuqsriḡḡutiḡ san̄ḡianik.

Akatauḡhat Ephesus-mi

²¹Kiḡuagun Paul Ipḡitchuam Irrutchim sivulliutaagun sivunnigñiqsuq Macedonia-kuaḡukhuni Greece-kunlu utlautipluni Jerusalem-mun. “Taavrumuḡaḡaḡluḡa igliḡtuksraugisiruḡa Rome-mun,” itnaḡniqsuq. ²²Timothy-lu Erastus-lu ikayuḡtiḡni tuyuḡin̄igik Macedonia-mun in̄ḡaḡmi Ephesus-mi uḡataaniḡl.

²³Taatnaḡhatni tamaani Ephesus-miut akatauniqsut tamarrumuuna agaayyutikuḡiḡakun. ²⁴In̄uk sul̄iuḡti atiqḡniqsuq Demetrius-mik. Agaayyuvin̄ḡualiuḡniqsuq aanguanik atiqḡtuamik Artemis-mik maniḡmiñ qatiḡtaamiñ. Taatnaasii savaḡjata maniñḡaktipagaḡniḡai savakti. ²⁵Taatnaḡhuni tuḡḡuḡniḡai iluḡaisa savaktini piḡasiḡḡlugich atlanik piḡḡualiuḡtin̄ik aasii niḡliutiḡlugich, “Aḡutiit, il̄isimarusi taavruma savaḡpta

maniññaktillautagağigaaatigut. ²⁶ Ilipsi ilitchuğigiksi qanuğli taimña Paul nipliğaiğiħa aanguat iñiqtauruat iñuktigun agaayyutaunñiñiplugich. Uvani Ephesus-mi suli iluqaaniyuñnak Asia-mi iñugiaktuat iñuich maliğualigaich ilisauttutai. ²⁷ Pakma ilirugut navianaqtuamun savaagikkapta piiħiksrañanun. Taatnaħiñauñitchuq. Atuumaniaqpalluqtuq taamavruma agaayyuvikpaum aanguaqpaurañan Artemis suuyumiñaiħiksraña suli taavruma aanguaqpauram piigukkaugisiħiksrañaptuq, taavruma aanguaqpauram putqatağvigikkañata iñupayaam Asia-mi unniñ iluqaani nunam.”

²⁸ Taapkuaguq iñugiaktuat tusaakamitruñ tamanna qinnañ-niqsut aasiñ iğiallaksaqhutin, “Kamanaqtuq Artemis Ephesus-mi!” ²⁹ Akarrutauruaq siaminniqsuq iluqaanun nunaaqqimun. Taapkua akilñiuruat tiguplugik Gaius-lu Aristarchus-lu, malğuk Macedonia-ğ-miuk Paul-ñum igliqatik, aullautiniğaiħ katimmavikpauragmiknun. ³⁰ Paul-tuugguuq taamuñağukkaluağniqsuq uqağiağuni katimaruanun aglaan ukpiqtuqaatiunñ pitquñiñiğaat. ³¹ Ilañisali qaukħiħ ilannañiñ qanniugniğaat qiniqtitquñitlugu katimaruanun. ³² Taamapkua katimaniqtutilaagmikni uqaatchagusimaniqsut. Avvağiiksinniqsut kanqisimallapiasunaqnagu sumik kattutiqaqtilaqtin. ³³ Jew-ñuruat Alexander saqinniğaat sivuğaatnun katimaruat uqağvinmun nipliutiksraqahunikii. Urriqaplugich uqaqniurağaluagniqsuq iñuñnun. ³⁴ Iñuich ilitchuğikamitruñ Jew-ñutilaaña iluqağmiñ iğialaniqsut malğunni sassağniyuñnañni itna, “Kamanaqtuq Artemis Ephesus-mi!” ³⁵ Kiisaimmatai nunaaq-qim ayalataata nipaiqsilğataqamigich iñugiakpauraqtuat nipliutiniğai, “Ephesus-miut! Iñupayaam ilisimagaa Ephesus-mi piqaħa agaayyuvikpaurañanik kamanaqtuam aanguam atrilñanuruam atqaqtitlugu pakmakña qilañmiñ. ³⁶ Tamanna kia-unniñ piilaagilguitkaa. Taatnağusi nipaiqsuksraursi, qanuħaktitchiñiğaiqitchi. ³⁷ Iññuk uvuñautiniğisi ivayaqtuñitkaluaqtitlugik agaayyuvikpapsitñiñ unniñ uqaqanjtkaluaqtitlugik akikñağlugu aanguaqpaurapput. ³⁸ Demetrius-ñum suli savaktaiñ akikñautiqağumitruñ nalliat iñuich, ittut piviksrat uqaqsittaagimun suli taatnatchimun nalunaiqsqaqtugut atanignik. Taapkununa iñuich tikiutitlagaich agvisitini. ³⁹ Aglaantuq piqağniğupsi qanutchimik pigisukapsitñik inillaħiñaupmiuq nalaullugu katimaħatni nunaaqqim iñuiñ. ⁴⁰ Nuyuağnallapiaqtuami ittugut itnaiñiplugu akatauħaptigun uglupak. Pisanitchuuğutiksraitlugu iğialaħiqtut qaisaksraitçugut agvisiksralauta-mik.” ⁴¹ Taatnaqqaaglugich ağıupkağniğaa katimaħat.

Macedonia-mun Greece-munlu

20 ¹ Akataulğataanikmata iñuich Paul-ñum katinnigai ukpiqtuut. Tavra pitchuksaaqqaaglugich aullağniqsuq Macedonia-mun.

²Igliġiġmiñi tamatkunani nunaqqiñi uqautriñiqsuq ukpiqtuanik pitchuk-saaġillapiaqhuni sivutmuquplugich. Aasiñ tikilgitluni Greece-mun, ³aasiñ nayuutiniqsuq tavrani piņasuni tatqiñi. Kinuagun utiaqsiñiqsuq Syria-mun umiakun. Iļitchuġiniġai Jew-ġuruat sivunniulhat piyaqquġuk-luġu. Taatnaqhuni igliġniqsuq Macedonia-kun. ⁴Sopater Pyrrhus-ġum iġniņa Berea-ġmiu, Aristarchus suli Secundus Thessalonica-ġmiu, Gaius Derbe-ġmiu, Timothy Lystra-ġmiu, Tychicus suli Trophimus nunaġaniñ Asia-m tuvaaqatiginiġai. ⁵Aullaġniqsut sivuptikni Troas-mun aasiñ utaq-qiłluta tavrani. ⁶Kinuagun niġiqpagvikaam puvlaņniġilaanik qaqqianik atuumaanikman tiksigsugut Philippi-miñ aasii tallimat uvlut kinuatigun Troas-mi iļaliġuġich taipkua sivuptikni aullaqtuat. Tavraniasiñ nayuuti-pluta akunniqsaaami.

Paul-ġum Aqulliuplugu Troas-miñha

⁷Sivulliuplugu uvluni akunniqsaaam katirugut atautchimun nul-lautchiġviliqiniaqhuta. Atakkii aullaqhuni uvlutqikman Paul-ġum quliaqtuaġviniġai katimaruat unnuaqpaguġataqtitlugu. ⁸Iñuġiaktuanik naniqaqtut qulliġmi katimmaviptikni. ⁹Nukatpiaġġuuq atilik Eutychemik aquppiñiqsuq igalġum siñaani Paul uqaqtitlugu. Taamna Eutychem siñiņialilapiaqhuni kiisaimmatai siñiksagņiqpuq. Taavrumakņasii qulliġiñiñ piņayuakniñ inıt kataņniqsuq nunamun. Iļaiñ tikitmatruġ tuquaniņniqsuq. ¹⁰Paul-aasiñ atqaqhuni qulaņiqsiqamiuġ iqittaagņiġaa nipliqluni, “Isumatuyaaqasi! Iñuuruqsuli.” ¹¹Utianikami tatpakmuņa autaaġniqsuq qaqqiamik niġiqlutiņaasiñ. Aquagun Paul-ġum uqautip-saaġniġai uvluġataqtitluguaglaan. Tavra aullaġniqsuq. ¹²Iñuich taimña nukatpiaq agġisiñiġaat iñuuplugu. Aasiñ iñupayaat quviatchallapiaġniqsut.

Iglauļhat Troas-miñ Miletus-mun

¹³Tavraasiñ ayupluta umiaqpaņmun tiksigsugut Assos-mun. Taavrumani nunaqqimi ikisaġumaplugu Paul sivuniqaqtuaq timautchukhuni. ¹⁴Paul-ġum iļaliutikamisigut Assos-mi uvagut ikipkaġikput umiaqpaņmun igliqtuiñaqhutaasiñ Mitylene-mun. ¹⁵Taavrumakņa tiksilġitchugut uvlaukuagun tikitlugu Chios qikiqtaq. Uvlutqilgitman Samos-mun atlamun qikiqtamun tikitqaaqhuta, piņayuatni uvlut kinilitchugut Miletus-mun. ¹⁶Paul sivuniqaġniqsuq nutqaġuņitluni Ephesus-mun akuniitchuņitluni Asia-mi. Tikiļuaġuligņiqsuq Jerusalem-mun, itchukhuni taamani piyumi-ñaqpan uvluni Pentecost-liqikpata Jew-ġuruat niġiqpagvikaņata.

Paul-ġum Uqaġuiqsaaļha Ephesus-miut Qaukļiņitņun

¹⁷Miletus-miñ Paul-ġum qanniġiġai ukpiqtuanuġruat qaukļiņich Ephesus-mi katimaqatigisuklūgich. ¹⁸Taapkua tikitmata nipliutiniġai, “Iļisimagiksi

iñuuniałıǵa akunnapsitñi taivrumakñja sivulliuplugu uvlumiñ tikitñama Asia-mun. ¹⁹Atańguruuq Jesus savautigiga iluqnauqłuñja. Ilaatniłu qulvisigun unniñ sakiqniugutitigun Jew-ńuruat naglikxaaqtitkaatñja. ²⁰Iłisimaplusi anniqqutitlaitkipsi supayaamik ikayuutauyumiñaqtaumik ilipsitñun uqautriłıamni ilisautiplusi katimmaviññi suli kińunnapsitñi. ²¹Jew-ńuruatlu Jew-ńuñitчуatlu atisiplugich alǵaqsruǵitka killuqsautitñiñ Agaayyutmun mumiquplugich suli Atannaptiknik Jesus-mik ukpiqsritquplugich. ²²Pakma Ipqitchuam Irrutchim piyumapkaqłuñja Jerusalem-mun aullaǵniaqtuñja ilisimarjitkaluaqługu qanuq irrutikkaułiksraǵa taamani. ²³Aglaan ilisimatuaǵıǵa una, iluqañitñi nunaaqıñi Ipqitchuam Irrutchim kiligagıǵaǵa isiqtaugisıñipluñja naglikxaaqtitaugisıñipluñjalı. ²⁴Aglaan iñuñıǵa pitłuktuanuñitчуq uvamni. Naatchisuktuñja savaamnik Atańguruam Jesus qaisañanik uvamnun, Ilaan uqaqumñja tusaayugaallautamik Agaayyutmun iħaaqutiginiplugich iñuich. ²⁵Akuni itkaluaqtuañaa ilipsitñi quliaqtuaǵıplugu Agaayyutim uqałħa ilipsitñun, aglaan pakma ilisimagıǵa ilipsitñun qıñitqikkumiñaiñıǵa. ²⁶Taatnaqługu kilikkipsi pakma, nallıqı anniqsukkauyumiñaiñıñıqpan ukpiqsriłıkun patchisauyumiñaiqsuñja, ²⁷atakkii anniqqutitñi uqautikapsi iluqaan Agaayyutim sivunniutaanik. ²⁸Qaunagiyumuusi ilipsitñun suli ukpiqsriıuapayaanan Ipqitchuam Irrutchim qaunaksraqsirrutigikkanı ilipsitñun. Munaqsriǵuǵısi Agaayyutim iñuiñiñi pigiliutikkañıñun iǵñıǵımi tuqqutaułħagun. ²⁹Naluñitkıǵa aullaanikkuma ilisautrit ittuat iqsıñaqtuatun amaqqutitun tikitkisiłħat akunnapsitñun, aasıi atniılutıñ ukpiqtuanik. ³⁰Suli akunnapsitñiñ iñuich sagviǵısirut sagluuqtuaqtit ukpiqtuanik maliksuaqtitchiñıaǵutıñ iñmiknun. ³¹Qaunakkiagıkkumuusi. Itqagıluǵu vauñnun qulvisigun alǵaqsrułıqısi piñasuni ukiuni uvlunıñi unnuuqtuummaisa. Taatnamik munaǵıtqugipsi. ³²Pakma agaayyutıgipsi Agaayyutmun qaunagıtquplusi suli malıktuatquplusi uqauttutaanik ilisautıgıkkagıma ilipsitñun. Agaayyutim sayaksraqaǵaasi suli qaitchıłısi ikayuutmik pigıkkagımiñik iluqaitñun iñugıkkagımiñun. ³³Uvañja kaviuñitчуñja iñuum manianik naaǵaqa atnuǵaanıñik. ³⁴Iłisimagıksı argamnik savaaqalıǵa piqagıniutıgıplugich supayaamik tuvaqaqtiumalu iñugıkkaptiknik. ³⁵Tamatkunuuna ilisautianıkkipsi sakuuguni iñuum ikayuıłıksrañanik sayaitchuanik itqagıluǵu Atańguruam Jesus-ńum uqauttutaa itna, ‘Quvianatluktuq aatchuiruni aatchuusiaqalıǵımiñ.’ ”

³⁶Paul-ńum uqaauqtuutianıkamıgıch sitquaqatiginıǵai iñıqsrułıǵmun. ³⁷Qianıqsut iqtıluǵu Paul kunıqługulu, ³⁸aasıñ aliasruutıgıplugu nipliłħa qıñitqikkumiñaiñıñıpluni ilıñitñun. Tuvaaqatchıǵıñıǵaat ikityaqman umiaqpañmun.

Paul-ńum Iǵlaułħa Jerusalem-mun

21 ¹Tavra avitnapta ilıñitñiñ tiksıqhuta nalǵuqhuta ikaaqtugut qıkiqtamun Cos-mun. Uvlutqikmanaasıñ tıkiçhugut qıkiqtamun

Rhodes-mun tavrakñaasiñ tiksilgitluta Patara-mun. ²Tavrani ilitchugi-gikput umiaq ikaagnaagniqsuaq Phoenicia-mun. Taavrumuḡa ikipluta tiksilgitchugut. ³Qiniqnaqsipman qikiqtaq Cyprus uḡalliñaanḡagun qikiqtam tiksigsugut Syria-mun. Tyre-mun tulaktugut, taavrumaniasiñ taamna umiaqpak niuriñiaqhuni usiamiñik. ⁴Paqitlugich ilañich ukpiqtuat nayugivut akunniqsaami. Anjalataagun Ipqitchuam Irrutchim iniqtigaluḡaat Paul Jerusalem-muqunjtugut. ⁵Aglaan tavrani irviksraqput nuḡitman aullalgitchugut. Iluḡaḡmiḡ ukpiqtuat ilaqatituum-maḡmiḡ suliqitunḡaqtuummaḡmiḡ malikkaatigut silataanun Tyre-m. Tasamaniasiñ taḡium siñaani sitquqhuta injiqsruqtugut. ⁶Tavra ikikapta umiaqpaḡmun ilinilḡi airut.

⁷Tyre-miñ tikitchugut Ptolemis-mun. Taavrumani piqasilgitkivut aniqatiut nayuḡlugich uvlumi. ⁸Uvlutqikman pisuktuaqhuta tikitchugut Caesarea-mun. Taavrumani uqaqtim Philip-ḡum tupqanukapta nayuutirugut ilaani. Philip tallimat malḡuḡuutigikkaḡat ikayuqtiksraqtat Jerusalem-mi piksraqtaanuruat. ⁹Taamna Philip paniḡaḡniqsuaq sisamanik niviaqsianik uñiḡniḡilaanik sivuniksriqirauplutiḡtuuq. ¹⁰Inḡanikmiugullu qapsiñi uvlumi sivuniksriqiri atilik Agabus-mik agḡiḡniqsuq Judea-miñ. ¹¹Aasii utlakamisigut Paul-ḡum tapsia tigukamiḡ isigaḡni argaḡniḡu qiliḡniḡai nipliḡhuni, “Taatna Ipqitchuag Irrusiq nipliqsuq taatnatun, Jew-ḡuruat Jerusalem-mi qiliqsruḡisigaat marruma tapsim inua aasii Jew-ḡunḡitchuanun qaisaḡilugu.” ¹²Taamna tusaakaptigu uvagutlu atlatlu tavraniittuat uqapsaḡaluḡagikput utlautitqunjtugut Jerusalem-mun. ¹³Aglaan Paul-ḡum kiugaatigut, “Suvaata qiaplusi sayaiḡniaqpsitḡa? Uvaḡa itqanaigutianiksimagiga qiliqsrukkauḡksraq Jerusalem-mi unniñ tuqutauḡksraq piqusiḡluḡa Ataniḡmik Jesus-mik.” ¹⁴Nutqaqtilguitḡaptigu nipliutiḡhiḡaḡikput, “Agaayyutim pitqutaa iniqtauyumuḡ!”

¹⁵Ipsaḡaluḡaqapta paḡnapluta aullaqtugut Jerusalem-mun. ¹⁶Ilaḡnisa ukpiqtuat Caesarea-miñ tuvaaqatchiḡaatigut Mnason-ḡum kiḡunḡanun nullañaviksraḡtiknun anaqami. Mnason-guuq Cyprus-miḡnuruḡa ukpiqtuaḡuniqsuaq sivulliqsigun sivuaniimma.

Paul-ḡum Tikiqattaalḡa James-mun

¹⁷Jerusalem-mun tikitḡapta aniaqatiupta quyaḡlutiḡ paḡlagaatigut. ¹⁸Uvlutqikmanaasiñ Paul-ḡum piqasiḡaatigut qiniḡiaḡluḡu James, aasiñ ukpiqtuaḡnuruatlu qauḡḡiḡich nayuutiniqsut tavrani. ¹⁹Paul-ḡum paḡliḡanikamigich tusaayugaḡtinnigai iluqaanik Agaayyutim iniqtaḡanik tumigiḡlugu savaaḡikkani akunḡatni Jew-ḡunḡichuat. ²⁰Naalaqtaḡanikamitruḡ quyanigaat Agaayyun nipliutiḡlugu Paul itna, “Aniqatmaḡ, kaḡiqsillagiñ piqalḡa inḡugiallapiḡqtuanik Jew-ḡu-

ruanik ukpiqsriruaniktuuq aglaan ilinjich piipkaitlutinj Moses-ɲum maligutaksrajanik. ²¹ Iñuich uqautigigaich ilisautriñiplutin Jew-payaanik iñuuniaqtuanik atlat nunaqqinjitiñi suksraaqplugich maligutaksraq qaisauruaq Moses-kun, uqautiniplugich nalunaitɲutchisuuqunjtugich qitungauragikkajich naagaunniñ kamagitqunjtugich Jew-ɲuruat ilitqusiat. ²² Taipkua nalupqinaitchuamik tusaagisigaat aggiñhiñ. Qanugiñiqpisami? ²³ Atuiruksraurutin. Piqaqtuq-samma sisamanik aɲutinik uvani akiqsruqtuanik Agaayyutmun taanɲagumiñaiñhat salipkaɲumiñaiñhatlu niaqunjich. ²⁴ Taapkunɲa aɲutinun ilaliutilutin Jew-ɲuruat ilitqusiatigun salummaqsagutin suli akiliutilugich tunillaautiksranik nuyaitlasilugich. Taatnaɲuvich iluqaɲminj ilitchuɲinayaɲaat tanjiɲiñha qanutchim tusaakkaɲminj ilipkun, sulipsuuq tupiksriñhiñ maligutaksrajanik Moses-ɲum. ²⁵ Aglaan Jew-ɲunjtichuat ukpiqtuaɲuqtuat ilitchuɲipkaanikkivut sivunniutiptiknik itna, ilinjitiñun nigitqunjtikivut niqinigu tunillaautauruamik aanguanun aukmiglu unniñ qimisanik suli piisimaaglugich qaayugnaqtuañigmiñ atlatuñkun.” ²⁶ Aasiñ Paul ilaliutiniqsuq aɲutinun. Uvlutqikmanaasiñ salummaqsatauniqsuq tuvraqɲugu Jew-ɲuruat ilitqusiatigun suli utlautipluni agaayyuvikpaɲmun uqautityaɲugu agaayuliqsi qakuguaglaan salummaqsatiliqitiñ naanniaqtilaanjanik. Akunniqsaanjanikpan tunillaqsaɲumaniqsut.

Paul-ɲum Tigukkauñha Agaayyuvikpaɲmi

²⁷Tallimat malɲuk uvlut nuñitchautaatni ilaɲisa Jew-ɲuruat Asia-ɲ-miunɲuruat qiniñnigaat Paul agaayyuvikpaum iluani. Akatiñnigaat iñugiaktuat iñuich, aasiñ tigguglukɲugu Paul. ²⁸Iɲialaplutin itna, “Israel-aagmiut! Ikayugitchi. Uuma iñuum ilisautriruam iñuñnik nanipayaaq akikɲaɲugich Israel-aagmiut suli akikɲaɲugich maligutaksraq qaisauruaq Moses-kun unniñ akikɲautipluni uumuuna agaayyuvikpaɲmun. Pakmaunniñ itqutrimalgitchuq Jew-ɲunjtichuanik uvuɲa qaayugnaqsipkaɲugu ipqitchuaq ini.” ²⁹(Taatna niplianiqsut atakkii sivuani qiniqɲugu Paul nunaqqimi piqatiquañha Jew-ɲunjtichuamik Trophimus-mik Ephesus-miumik aasiñ itqutinasugniaɲugu agaayyuvikpaum iluanun. Taatnaɲugu tiggugluñnigaat.) ³⁰Taatnaqhutin iluqatin iñuich nunaqqimi akatauniqsut. Iñuich atautchikun aqpaqsruqhutin Paul tiggugluñnigaat aasii kalikɲugu agaayyuvikpaɲmiñ. Tavrauvaagaayyuvikpaum paanji umiñnigaich. ³¹Taapkua aupiñhauriruut tuquñhiñaaguqsamigaatlu Paul, imma kilinñnigaat Rome-maɲmiut aɲuyyiuqtinisa qaukñiat iñupayaat Jerusalem-mi akatauniplugich. ³²Taavruma qaukñium katiqɲugich aɲalatit suli aɲuyyiuqtini upaktuñgai iñugiakpauraqtuat iñuich. Qiniqamitruɲ qaukñiq aɲuyyiuqtituummaan anauminɲigñnigaat Paul. ³³Taavruma qaukñium tikitñamiuɲ Paul tiguniɲaa aasii

tillisigiplugu qiliqsruquplugu malguiniik kalimniigniik. Tavraasiin apiqsruqtaaqsiinigi itna, “Kiña una anjun? Sumik savvaqlukpa?” ³⁴Tamatkua iñugiakpauraqtuat igialaaqsiinigsut atinjichuamik nipimik. Qauklium ilitchugilguiniinigi sumik agvisiqhutinj itnasigalhat. Taatnaqhuni tiliinigi anjuyyiuqtit Paul inaatnuutitquplugu. ³⁵Tikiutikamitruj tutipqinun anjuyyiuqtit akiyagaat Paul atakkii inuich qinnaktaliqpaitlutinj. ³⁶Inuich malgutigaluaqsiinigsut igialaplutin, “Tuqutchiun!”

Paul Uqapsaagutruruq Inmiinik

³⁷Anjuyyiuqtit itqutihiñaaguqmatni Paul inimiknun ilaan nipliutiniiga qaukliq, “Uqaqatigillakkumiñaqpiñ?” Taavruma apiqsruigniiga, “Uqatlavich Greek-tun? ³⁸Ivruminajunjpich Egypt-miu qanjaqammuraq akatchipluni akililiqsuutmik, sivulliqlugich sisamanik kavluutiyunjanik satkulinjik inuilaamun?” ³⁹Paul-nun kiuniiga, “Jew-nuruja animapluna Tarsus-mi Cilicia-miittuami, iñugipluna taavrumani nunaqqimi inuich ilisimallautakkanatni. Nipliqsillanjanja inunun!” ⁴⁰Tavra qauklium uqaquniiga. Paul-guug tutipqinun qikaqhuni urriqanigi inuich. Nipaiqmata ilaan nipliutiniigi Hebrew-tun itna,

22 ¹“Aniaqatiuma an sulii aapanurusii, naalagnillaksiun uqaqtiksrağa patchisaihapkun sivuqqapsitni!” ²Taapkuaguug tusaagaqsikamitruj uqaqlugu Hebrew-tun inuksruigniigsut. Paul-nun uqautipsaagnigi itna, ³“Uvağa Jew-nuruja. Tarsus-mi Cilicia-miittuami animagaluquna, uvaniasiin Jerusalem-mi inuguqtuna. Gamaliel-mik ilisautriqatuna. Ilaan pillautaqlugu ilisautigaana sivullipta maligutaksrananik. Nalaunjasuktuanuruna aptuug Agaayyutikun iluqapsisun uvaniittuatun uvlupak. ⁴Nagliksaqtitkitka inuich tuqunniqlugich ukpiqsripmata Christ-mik, anutiniglu agnaniglu tigusullakuna inilaktaqlugich isiqsivimun. ⁵Qaukhat agaayuliqsit sulii iluqagmin sivulliuqtigruat Jerusalem-mi nalupqinaiyagaat uqaqtilaaga ilumutun. Ilinjitiñ aglaksraquna Jew-nuruat katraqviatnun Damascus-miittuanun, aullalgitchuja tigusityaquna ukpiqtuanik Jesus-mik Jerusalem-mun utqutrityaquna kalimniigniik qiliglugich anasiñnuqsagviksranatnun.

Paul-nun Uqatha Mumiignigun

⁶“Uvluqpaguqtuami iglihamni qalliplugu Damascus taimmaiñaq qaumangum pakmakna qaggutigaana. ⁷Katakkama nunamun tusaagiga nipi uvanun itnaqtuug, ‘Saul, suvaata nanjitpina?’ ⁸Apiqsruğiga, ‘Ataniiq, kisuvich?’ Kiugaana, ‘Uvağa Jesus-nuruja Nazareth-miu nagliksaqtitağikkan.’ ⁹Tuvaqatiuma qaumaniq qiniğaluagaat aglaan nipaa uqautrima tusaanitkaat. ¹⁰Apiqsruğiga, ‘Ataniiq, sutquvina?’ Atangum kiugaana, ‘Makillutin Damascus-mugin. Taamma taamani uqautiniagaatin iluqaanik

Agaayyutim sivunniutaanik ilipnun atuquplugu.’¹¹ Taavruma qaumaniiq-pauram qin̄itlaiqisitigniqlamaña tuvaqaqatiuma tasiuqluña Damascus-mun tikiutigaatqa.

¹²“Taavrumani anjun inniqsuaq atilik Ananias-mik agaayyutiqaq-huni tupiksriuaq maligutaksranik kamagikkaupluniñu Jew-ñuruanun Damascus-mi. ¹³Taavruma utlaññaqaña. Qikaqami saniqqamnun nipliu-tigaña, ‘Aniaqaan Saul, qin̄itlasitqigñ!’ Taimmaiñaq qin̄itlasitqiksuna. ¹⁴Nipliutigaña, ‘Sivulliapta Agaayyutaata piksraqtaagigaatin ilitchugit-quplugu pisuñhi, qin̄iquplugu Agaayyutim savaktini sulitusaatquplugu taavruma nipaa. ¹⁵Ilisimaraugisirutin ilaagun uqautilugich in̄upayaat qin̄ikkapnik sulitusaakkapnik. ¹⁶Pakma utaqqisunaqnak! Makillutin paptaaqtilutin, killuqsautitin piiqsillugich agaayuiñ atqagun.’

Paul-ñum Tuqlukkauña Quliaqtuaquplugu Jew-ñunitchuanun

¹⁷“Jerusalem-mun utiqama agaayyuvikpañmi in̄iqsruñamni qin̄iq-quuraaqtuña, ¹⁸Agaayyutmun uqautipkaqtuña itna, ‘Qilamiksruğutin Jerusalem-miñ aullağin̄ atakkii in̄uich uvani akuqtuğumiñaitkaat ilisimarauñhiñ uvapkun.’ ¹⁹Kiugiga, ‘Ataniiq, ilin̄isa ilisimallapiağaat katrağvin̄ni isiqtaksraqtuğiga ukpiqsriuanik ilipnik ipiğaqtuqlugich. ²⁰Sulit Stephen ilisimarigikkan tuqqutaupman uvañaptuuq tavraniittuña ihuagiplugu tuqqutauña unniñ qanaksipluña tuqqutchiruat atnuğaa-ñitñik.’ ²¹‘Aullağin̄ tuyuğigisigikpiñ Jew-ñunitchuanun uñasiksuanun,’ Atanğuruam nipliu-tigaña.”

²²In̄uich naalağniññaat Paul. Aglaan nipliu-tigikmagu taamna igialaksağ-niqsut nipitutilaagmikni, “Igitchiun, tuqqutchiun! Ilaa in̄uuruksraunitchuq!” ²³Ilin̄ich igiallağmin̄ atnuğamiknik isaaqtausiqhutin̄ qavia silamun tin̄ipkağniññaat. ²⁴Aasii Rome-mağmiut atanğata in̄ugikkani tiliñiğai Paul itqutitquplugu an̄uyyiuqtit inaatnun tillisigiplugu ipiğaqtuquplugu ilitchuğiniağlugu suvaata Jew-ñuruat qinnallapiaqtilaanañnik. ²⁵Ilin̄isa qiliqsruanikmatni ipiğaqtuğviksrağmiñun Paul-ñum nipliu-tin̄iğaa an̄uy-yiuqtit qaukñiat qikaqtuaq tavrani, “Ipiğaqtuñhiñauvisiun̄ Rome-ñum in̄ugikkana apiqsruqtağaluaqnaguunniñ savvağlukmañaan?” ²⁶Taavruma an̄uyyiuqtit anjalataata tusaakamiun̄ ilaan qulliqpiaq nipliu-tin̄iğaa, “Qanuq savaaqapich? Taamna anjun Rome-ñum in̄uginiğaa.” ²⁷Taatnaqhuni an̄uy-yiuqtit qulliqpiañata Paul utlaklugu apiqsruğniğaa, “Uqautin̄ña. Rome-ñum in̄ugivatin?” Paul-ñum an̄iğniğaa. ²⁸Qulliqpiam nipliu-tin̄iğaa, “Uvañali tauq-siağikkaga Rome-mağmiuğuliksrağa maniñmik.” “Aglaan uvaña animaruña Rome-mağmium in̄ugipluña,” Paul-ñum itnağniğaa. ²⁹Taatnaqmarguuq tamatkua apiqsruqtaqtiksrautai Paul-ñum piiqsaagñiqsut tavravua. Taamnaunniñ qulliqpiaq iqsitchañnisuq kañiqsikamiun̄ Paul-ñum Rome-mağmiun̄utilaana sulit ilaan qiliqsruqtinniqamiun̄ kalimñiğñik.

Paul-ḡum Tikiutiqaḡha Uqaqsittaagtitchirinun

³⁰Taavrumaguus aḡuyyiuqtit qulliqpiaḡata kaḡiqsisuḡniḡaa nalupqinaitḡlukḡugu sumik piqusiqḡugu Jew-ḡuruanun patchisiquitiḡha Paul. Taatnaqhuni uvlutḡikman ilaan kalimḡniḡich piiqsinnigai aasii qaukḡiḡisa agaayuliqsit sulī iluqaisa uqaqsittaagtitchirit tiliḡniḡai katitquplugich. Tavrakḡa Paul tavrḡautiniḡaa aasii qikaqtitlugu sivuḡaatnun.

23 ¹Paul-ḡum qiḡiḡtuagaḡniḡai iriḡruiniḡaaḡlugich taapkua uqaqsittaagtitchirit aasii nipliḡhuni, “Aniqatiumaaḡ! Uumḡaaglaan uvlumun patchisaitchuakun qauḡrimmaagiuḡillaḡtakun iḡuuruḡjuruḡa sivuḡaani Agaayyutim.” ²Paul taatnaqman Ananias-ḡum, qaukḡiat agaayuliqsit, tiliḡniḡai tamatkua qikaqtuat qaniḡani Paul-ḡum patiktiquplugu qanḡagun. ³Paul-ḡum nipliutiniḡaa, “Ilvich ukpiḡḡuaḡtii! Agaayyutimtuus nalupqinaigḡlugu patikkisipmigaatin. Ilvich aquppiruaḡtiḡn tavrani atanniqsaksraḡipluḡa tuvraqḡugu maliḡutaksraq naagasuli ilvich naviksimaaḡitin tilirikavich patiqupluḡa.” ⁴Aḡutirguus qanituat Paul-mun nipliutiniḡaat, “Agaayyutim qaukḡijuruḡaḡ agaayuliqsaa uqamaḡḡuutiḡiḡn.” ⁵Paul-ḡum kiuniḡai, “Aniqatiumaaḡ! Uvaḡa iḡisimaḡiḡniḡiḡa sivulliuḡtaupluni agaayuliqsautilaḡa. Atakkii Agaayyutim makpiḡaḡniḡiḡ aglausimaruq itna, ‘Iipsi uqamaḡḡuutiyumiḡaitkisi iḡugikapsi aḡalatiḡich.’”

⁶Paul-ḡum iḡitchuḡikamiḡich iḡaḡich katimaruat Sadducee-ḡuruḡuḡḡhat sulī iḡaḡich Pharisee-ḡuplutiḡ ilaan nipliutiniḡai taapkua uqaqsittaagtitchirit, “Aniqatiumaaḡ, uvaḡa Pharisee-ḡuruḡa iḡniḡipluḡa Pharisee-ḡuruam. Ititauruḡa uqaqsittaagviḡmi uvani piqutigiḡlugu niḡiugaqaḡiḡa tuquruat aḡitqiḡiksraḡatigun iḡuḡiḡmun.” ⁷Taatnaguus Paul nipliḡman tavravuaa Pharisee-ḡuruatlu Sadducee-ḡuruatlu uqaalatraaqsiniḡsut, aasiiḡ katimaruat atḡaiḡhutiḡ. ⁸Atakkii Sadducee-ḡuruatguus uqaḡhutiḡ tuquruat iḡuutḡikkumiḡaitḡlugich sulī piiḡniḡiplugu irrutchiḡiḡlu isaḡuliḡniḡlu. Aglaali Pharisee-ḡuruat ukpiḡsriḡlutiḡ iluḡaitḡik taapkuniḡa. ⁹Taatnaḡhutiḡ katimaruat nipitusisaiḡniḡsut. Iḡaḡich aglaliḡirit Pharisee-ḡuruḡuplutiḡ qapiḡtailḡlapiḡniḡsut itnaḡhutiḡ, “Paḡitchiḡuitḡugut savvaḡḡuutaanik uuma iḡuum. Isaḡulgum naagaqaa irrutchim iḡumun uqautivalukkaa.” ¹⁰Taapkua uqavaaḡhat iḡlutuyunaiḡman taamna aḡuyyiuqtit qulliqpiaḡat isummigḡniḡsuq ilinḡitḡnun siquminnasugalugu Paul. Taatnaqhuni aḡuyyiuqtini tiliḡniḡai taapkunuḡa katimaruḡanun ivayaḡitquplugu Paul ilinḡitḡniḡ aasii itqutilugu aḡuyyiuqtit inaatnun. ¹¹Tamarrumani unnuami Atanḡuruam qikaqasiḡlugu Paul nipliutiniḡaa, “Qapiḡtaqnak! Iḡisimaraupmatun uvapkun uvani Jerusalem-mi taatnatuntuuq Rome-mi iḡisimaraugisirutin.”

Sivunniugun Tuqutchuklugu Paul

¹²Uvlaagutqikman Jew-ɲuruat katimakamiŋ sivunniugniqsut.

Nalupqinaiqsruqhutiŋ akiqsruɲniqsut, “Uvagut niɲiyumiŋaitchugut unniin imiɲumiŋaitchugut sumik Paul tuqunjanikkaluaqnagu.”

¹³Sippaqaqɭuguguuq malɲukipiaq taapkua inniqsut sivunniuqtuat itna.

¹⁴Aasii utlautiplutiŋ agaayuliqsit qaukɭiŋitnūn suli sivulliuqtigruatnūn itnaɲniqsut, “Uvagut nalupqinaiqɭugu akiqsruqtugut qanutchimik niɲiyumiŋaitɭuta Paul tuqqutkaluaqnagu. ¹⁵Taatnaɲusi, ilipsi uqaqsittaaqtitchirituummapi tuyuqaɲitchi aŋuyyiuqtit qulliqpiaŋatnūn Paul tavrūŋautitqulugu liilaa apiqsruqtapsaŋɲuaɲukɭugu. Uvagut tuqqutkisiptimigikput sivuani tikiɲiksraŋan uvuŋa.”

¹⁶Aglaarguuq Paul-ɲum uyuɲuan, aɲnaunɲan iɲniŋa, tusaaniɲaa taamna sivunniukkanat. Taatnaqhuni aŋuyyiuqtit inaatnūn isiqhuni utlaŋniɲaa Paul uqautityaɲugu taavrumiŋa. ¹⁷Paul-ɲumaasii tuɭɭuqamiuŋ aŋuyyiuqtit aŋalataat nipliutiniɲaa, “Aŋuyyiuqtit qulliqpiaŋatnūn taamuŋautiuŋ una nukatpiaq, piqaɲniqsuq uqauttutiksraɲmiŋik ilaanun.”

¹⁸Taavruma aŋalatiŋ taamuŋautiniɲaa qulliqpiaŋatnūn aŋuyyiuqtit itnaqhuni, “Paul-ɲum isiqtauruam tuɭɭuqɭuŋa iŋiɲaaŋa ilipnuutitquplugu una nukatpiaq. Sammaguuq uuma uqauttutiksraqaɲaatiŋ.” ¹⁹Taavruma aŋuyyiuqtit qulliqpiaŋata tasirriutipluguguuq avuŋaqaagutiŋiɲaa aasiiŋ apiqsruqɭugu, “Sumik uqauttutiksraqaɲpiŋa?” ²⁰Taavruma nukatpam nipliutiniɲaa, “Jew-ɲuruat sivunniuqtut iŋiɲukhutiŋ uvlaakun tikiutiŋ quplugu Paul uqaqsittaagviŋitnūn apiqsruqtapsaŋɲuaɲukɭugu. ²¹Aglaan aŋiqnagich atakkii malɲukipiaq iŋuich sippalik iriqsimaniaqtut utaqqiruut ilaanik apqutmi. Iliŋich akiqsruqtaanikhutiŋ niɲitqikkumiŋaitɭutiŋ unniin imitqikkumiŋaitɭutiŋ tuqqutkaluaqnagu ilaa. Iliŋich-amma itqanaiqhutiŋ utaqqigaat ilvich aŋiɲiksran.” ²²Taavruma qulliqpam nipliutiniɲaa taamna nukatpiaq, “Kisumununniin taamna iɲitchuɲipkaɲniaqnagu suli tamatkuniŋa uqaqtilaan uvamnun.” Taatnaqqaqɭugu taamna nukatpiaq aullaqtinnigaa.

Paul-ɲum Tuyuulha Kavanauruamun Felix-mun

²³Taamna qulliqpiaq tuɭɭuiniqsuq malɲuɲnik aŋalatiŋitniŋ aŋuyyiuqtit uqautiniɲik, “Itqanaiaɲitchik malɲuk kavluutik aŋuyyiuqtinik suli piŋasukipiaq qulinik tuttuqpiraqtinik suli malɲuk kavluutik panaliraqtinik Caesarea-muktuksranik. Itqanaigumagitik anaqapak aullatlasilugich.

²⁴Suli itqanaiautilugu tuttuqpaŋnik Paul-ɲum usiaqsigviksraŋiŋik tikiutriksraŋiŋik aniyaŋniusunaqani kavanauruamun Felix-mun.” ²⁵Aasii taamna qulliqpiaq aglaŋniqsuq taamuŋa itna, ²⁶“Claudius Lysias tuyuqtuq uumiŋa kavanauruamun kamanaqhuni Felix-mun, iɭuaqqun! ²⁷Una

anun Jew-ɲuruaŋ tiguplugu tuqułhiñaagugnikkaŋat aasiin piqasiqıŋa anuyyiuqtimmik annautikkaqput, atakkii ilitchuǵigiga ilaa Rome-miñ kaŋıqalha. ²⁸ Kaŋıqsipsaaǵukıŋu sumik piłhagun patchitchıqıŋu uqaqsittaatqitchirinıñun utlautigiga. ²⁹ Ilitchuǵıruŋa qanutchimik piŋai-silaanjanik tuqurrutauyumiñaqtuamik unniin isiqtauluni. Aglaan inmiŋ malıǵutaǵmikkun patchisiqusimagaat. ³⁰ Uvaŋa kilikkaukama Jew-ɲurua-nun sivunniugutiniplugu tuqqutchukıŋu piñatchiasuŋaqnagu tuyuǵigiga ilipnun, tamatkuaptuq patchisiqutraı uqautigitka tikiutitquplugich agvi-siŋich akikŋaqıŋu ilipnun.”

³¹ Anuyyiuqtit atuummiñıǵaat tillisusiaqtıŋ. Aullautiniǵaat Paul tamarru-mani anaqami tikiutiplugu Antipatris-munaglaan. ³² Uvluŋtikman tamatkua pisukhutiŋ anuyyiuqtit piruat utıǵniqsut aglaan tuttuqpiraqtuat iglıǵutitui-ñaqıŋu Paul. ³³ Tikiutikamıruŋ Caesarea-mun kavanauruamun qaiñniǵaich aglaiıllu Paul-lu. ³⁴ Taavruma kavanam agliqianikamigich apiqsruǵniǵaa Paul sumıuŋupmagaan. Ilitchuǵıkamıuŋ taamakŋa Cilicia-ǵmiuŋulha, ³⁵ Felix-ɲum Paul uqautiniǵaa, “Ilvich pasiritin tikitpata naalaǵnıǵisıniǵıkiŋı.” Aasii ilaan tillisiginiǵaa Herod-ɲum atanǵum inaani Paul qaunagıtquplugu.

Jew-ɲuruaŋ Paul-mik Pasitniıŋhat

24 ¹ Kiŋuatıgun tallimat uvlut Ananias, qaukıat agaayuliqsit, piqasiq-huni ilaŋitniik sivullıuqtıǵruat sulı malıǵutaksralıqirimik atilıŋmik Tertullus-mik tikiñniqsut Caesarea-mun. Aasii uqaǵıǵaat akikŋautrıŋ Paul-kun taavrumuŋa kavanauruamun. ² Tavruŋautianıkmatrıŋ Paul, Tertullus uqaǵniqsuq itna, “Kamanaqtuatiin Felix! Tumıǵıplugu aŋalatillautaułhiñ siviŋuruamik anuyautairrutıqatıtkıptıǵıt sulı isumatulıpkun ikayuǵıtin iñuvut tumıǵıplugich iñuǵıaktuat ihuaqsruutit. ³ Quyyatıǵıǵıkiŋput sumıunniñ nanıpayaaq, aasii quyyatıqallapiǵıptıǵıñ. ⁴ Aglaan mıŋuqtillutin piyuma-galuaqnak inǵıkiŋıñ naalallaquplugu naıǵıllılu uqaǵıraksraqput. ⁵ Una iñuk ilitchuǵıkkıqput iñukıuqtauplugu, akunǵatni Jew-ɲuruaŋ iluqaani nuna-mi aullaǵniıraǵıqtuıq akarrutinik sulı ilaa qaukıupluni Nazarene-ɲuruani. ⁶ Agaayyuvıkpıŋmik qaayugnaqsıluǵniılha pisıǵıplugu uvagut tigukkaqput atanıǵukıŋu tuvraǵılu malıǵutaksraqput. ⁷ [Aglaan qaukıum anuyyiuqtit qullıqıanata Lysias-ɲum upaktıqhuta uvaptıkiñıñ ivayaǵıǵaa. ⁸ Aasii Lysias-ɲum uqautıǵaatıǵıt tikiutritquplugich patchisaatnik ilipnun.] Ilvich apiqsruqtaǵupku ilitchuǵınayaqmıǵıñ ilaaniñ iluqaan akikŋautıvut ilaagun.” ⁹ Tamatkuaptuq atlat Jew-ɲuruaŋ tavrani tappıǵniǵaat Tertullus-ɲum akikŋautaa Paul-kun itnaqhutiŋ, “Iluqani tamanna uqauttun ilımutuuruq.”

Paul-ɲum Uqapsaaǵutrıłha Sivugaani Felix

¹⁰ Taavruma kavanauruam urrıqanıǵaa Paul niplıquplugu. Paul niplıqasıniqsuq, “Ilısiŋagıǵa iñuǵıaktuami ukiumi aŋalatchıłhiñ

uumiŋa nunaaqqimik. Quyangigiga patchisaiyałiksrağa sivuqqapni. ¹¹ İlıtchugıraksrağigiñ qulit malğuk uvlut qaanjanikkaluaqtitnagich utlau-tiğiga Jerusalem-mun Agaayyutmik kamaksrityaqłuna. ¹² Jew-ŋuruat ilıtchugıñitkaluağaatŋa taamavrumani agaayyuvikpaŋmi qapiqsıgiut-rağłuna inuŋnik naagaunniñ akatchiłuna inuŋnik katimmaviŋmikni tupiğni naagaqaa nanipayaaq nunaaqqiñi. ¹³ Naagaunniñ ilinisa nalupqinaiyağlugu pilguitkaat akikŋautriŋ uvamnun. ¹⁴ Aglaan nalupqinaiyağlugu uqautigikpiñ, maliktaullakkiga tamanna apqutaa nutaupluni ukpiğiraksram ilinisa uqağikkaŋata sagluuqtuanuplugu. Sivullipta Agaayyutaat agaayumaagvigigiga, ukpiğigitkaptuuq tuvraqługu maliğutaksraq qaisauruaq Moses-kun suli aglausimaruat makpiğaanitiñ sivuniksriqirit. ¹⁵ Niğugaqaqmıuŋaptuuq ilinisitun, itna, Agaayyutim iluqaisa tuqruat inuich anipkağisipługich, nakuuruatlu pigiitthuatu. ¹⁶ Taatnaqłuna ataramik qauğrimmaagiutillautaqaguktuna patchisaitłuna sivuğaañi Agaayyutim suli inuich. ¹⁷ Inugiaguraqtuani ukiuni piisaallaqaaqłuna Jerusalem-miñ utiqłuna saagaqaqłuna maniŋmik aatchuutinik nunaaq-qıgmıuŋuqatimnun suli tunillağiaqłuna. ¹⁸ Taamna savaagipkaqtitlugu paqinnigaatŋa agaayyuvikpaŋmi, naatchianikama iğguutiksraqtuğ-vikaanik atuqtaksraŋisigun Jew-ŋuruat. Tavrani inugiaktuat inuich iqataŋjitchut uvamni unniñ qanusiq akarrun ingitchuq. ¹⁹ Aglaan ilaŋich Jew-ŋuruat Asia-gmıuŋuplutıñ ittuat. Taipkuaptuuq uvuŋa sivuğanjitiruksrağaluaqtut ilipnun ilıtchugıpkagağlugu akikŋautriŋ piqağumiŋ qanutchimik uvapkun. ²⁰ Ki, ukua inuich uvaniittuat uqağilitruŋ paqitağikkaqtıñ nalaungirrutiga sivuğanjusimmałamni uqaqsittaqtitchirinun. ²¹ Aglaan una atausiq nipliutigigiga makitałamni sivuğaatni, ‘İlipsi atanniğñaqpsitŋa ugluvak piqutıgilugu ukpiqsriğiga tuquruat anıtqikkisiñi pıugich.’ ”

²² Felix-ŋum ilıtchuqsriruam agaayyutikuagiamik katimałiq umikkaa itnaqhuni, “Anuyyiuqtit qullıqpıaŋat, Lysias, aggiqpan sivunniğisigiga taamna uqavaagutiksi.” ²³ Taatnaqman Felix-ŋum tillisiginigaa anuyyiuqtit qauklatnun Paul qanagıtuplugu aglaan tigutaagısunaqnagu, aasiñ tillisigiplugu ilannaanjiñun piqaqtılhiñaaguqługu inuğikkaŋigun.

Paul-ŋum Sivugañjutipkałha Felix-mullu Drusilla-mullu

²⁴ Qavsich uvlut qaanjanikmiullu Felix Jew-ŋuruamik ilaqatilik Drusilla-mik tikiñniqsuk aasii uqaqatıgisukługu Paul. Taatnakii Felix tusaapsaaguktıq ukpiqsriğikun Christ Jesus-mik. ²⁵ Paul uqağaluaqman nalaunjaruałikun, inmun aŋalalgusiğıksrakun, suli atanniivium uvluagun tikitchuksrakun Felix isumallaagaqsiñıqsuq. Aasii nipliqhuni, “Aullałhiñaaguqtutin pakma. Piviksranıtqıkkuma qanniğisigikpiñ.” ²⁶ Suli ilaan niğugağıgaluağniğaa Paul qaitchiñasugalugu maniŋ-

mik. Taatnaqlugu ilaan uqaqatigigaluagnigaa akulaiqlugu. ²⁷Aglaan malguk ukiuk atuumaanikmaknik Porcius Festus inarjignigaa Felix kavanaułhagun. Taatnaqhuni Felix-ŋum iħuaqnağukhuni Jew-ŋuruanun isiqtagituiñagnigaa Paul.

Paul-ŋum Injiaqalħa Umialiqmun Rome-mi

25 ¹Tavra Festus taamna piņasunik uvlianikami tavrani nunamiñi qaukħiguqamiaglaan Caesarea-miñ Jerusalem-muñniqsuq. ²Tavrani Jew-ŋuruat qaukħinich agaayuliqsiñisa suli sivulliuqtigruañisa tikiutinigaich ilinisa akikñautigikkatin Paul-kun. ³Taamna kavanauruaq Festus apiginigaat quyalitqulutinj Paul Jerusalem-muktitquplugu. Ilinich sivunniugaqahutin tamaani apqutaani tuqqutchukługu. ⁴Festus-ŋum kiuniğai, “Tasamani Caesarea-mi Paul isiqsimakkauruq. Uvañali sivunniqaqtuñ utitqigukłuñ. ⁵Qaukħigikkasi Caesarea-muktiħiñaugisi uvapkun akikñagiağługu tasamma iñuk savvaqluksimakpan.”

⁶Festus taamna itkaluqaami tallimat piņasuniłu naagaqaa qulini uvluni. Utigniqsuq Caesarea-mun. Uvlutqikman atangum aquppivani aquppipluni tiliriñiqsuq Paul tavranautitquplugu. ⁷Paul tikitman Jew-ŋuruat agqigatauruat Jerusalem-miñ qikaqhutin avataanun igłulisul-lapiağniğaat supayaatigun, ilumutuutilaallapiağlugich piłguisagmiktigun. ⁸Aglaan Paul uqautiginiqsuq inmiñun itna, “Savvağluutaitchuñ akikñaqługu Jew-ŋuruat maligutaksrañ unniñ agaayyuvikpak naagaqaa Rome-mağmiut umialgata tillisai.” ⁹Taatnaqman Festus-ŋum quyaliniñiağlugich Jew-ŋuruat apiqsruğniğaa Paul itna, “Jerusalem-mukumiñaqpich atannikkautyağutin sivuqqamni taamani tamatkunuuna akikñausiapkun?” ¹⁰Paul-ŋum kiuniğaa, “Qikağukłuñ sivuğani atanniivian Caesar-m, umialgum Rome-mi. Sivunniuglinñ taakmani. Killuqsagumiñaitkitka Jew-ŋuruat supayaakun, ilvittuuq taamna ilisimapmigiñ. ¹¹Savvağluktaunuluna piguma uvañnun tuqurrutiksrauyumiñaquamik iniqsrunjitchuñ annagugłuna anasiñjuqsautmiñ. Aglaan tamatkua akikñautaat akikñaqtima tañiğilaukpan, kia-unniñ qaisaksrağinjtkañ ilinjtñun aňalataksrauluna. Taatnaqlugu Rome-mağmiut umialganun utlautiħiksrapkun injiaqaqtuñ.” ¹²Tavra Festus-ŋum uqaqatigiqqaqlugich sivunniuqtini kiuniğaa, “Rome-mağmiut umialgatnun injiaqaqtuatiin, taakmuñ umialgamun aullağisirutin.”

Paul Sivugañiusimagaat Agrippa-munlu Bernice-munlu

¹³Qavsich uvlut kiñuatigun Umialik Agrippa suli Bernice tikiñniqsuk Caesarea-mun pağlatyaqlugu Festus. ¹⁴Ilinik qapsiñik uvlianikmaknik tavrani Festus-ŋum uqautiniğaa umialik Agrippa Paul-ŋum pasikkusiañanik itna, “Añun-samma uvani ittuq Felix unisañ isiqsivinqmun. ¹⁵Uvañ

utlautikama Jerusalem-mun Jew-ɲuruat qaukɲijisa agaayuliqsit suli sivulliuqtigruañisa akikɲaqlugu uvaɲnun tuqqtitqukkanat. ¹⁶ Aglaan kiugitka Rome-maɣmiut taatnalguiññiplugich, uvagut uqaqsittaqaqtit-laitkikput pasikkaauruaq iñuk uqapsaaɣaluaqtitnagu kigiñaaglugich taipkua pasirai. ¹⁷ Taatnaqlugu taipkua pasirai tikitmata uvuɲa piñat-chiasuɲaɲnagu uvlutqikman isivgiuguklugu tilisiruɲa taamamna aɲun sivuɣaɲiutitquplugu. ¹⁸ Taapkua igluliqsuutiruat makitnamij akikɲautiksraiññaat savvaɣlutaanik niɣiugikkamnik. ¹⁹ Naagatai ilijisa uqaksraqtuutigihñaasigaat ukpiɣusigmikun suli iñukun tuquruakun atiqaqtuakun Jesus-mik Paul-ɲum uqaɣikkanaɲun iñuuplugu. ²⁰ Uvaɲa nalupqisrukama qanuq ilitchuɣiniaɲksraɲatnik tamatkua, apiqsruɣiga Paul ilaa piyummatiqagayaqmagaan Jerusalem-muɲksraɲagun tamatkunuuna uqaqsittaagiaɣuni tasamani. ²¹ Aglaan Paul-ɲum iɲiaɣikkana ataniɣmuutitqupluni Caesar-mun umialiɲmun Rome-mi. Taatnaqluɲa tiligiga qanagitquplugu tuyuɣiniaɲhanunaglaan taakmuɲa umialiɲnun.” ²² Agrippa-m nipliutiniɣaa Festus, “Taamamna aɲun tusaayummiuqmiiñi-ɣiga.” “Uvlaakuɣuppan tusaagisiñiɣiñ,” Festus-ɲum kiuniɣaa.

²³ Uvlaakuagun Agrippa-lu Bernice-lu utlautiniqsuk atnuɣaallauqhutik savaktituummaɣmik. Isiqttut katimmaviɲmun piqasiqhutik qaukɲiɣnik aɲuyyiuqtinik suli nunaqqim sivulliuqtaiñik. Festus-ɲum tillisiginiɣaa Paul tavruɲautitquplugu ²⁴ nipliqhuni, “Ataniiq Agrippaa suli iluqasi uvaniqatauruasi! Una aɲun ittuq iluqaɣmiɲ Jew-ɲuruat uvani suli Jerusalem-mi pasikkaɲat uvaɲnun niplirautigiplugu iñuuruksraunɣiɣiñiplugu. ²⁵ Aglaan paqitchilɣuitkiga qanutchimik tuqurrutiksraɲanik. Aasii ilaa Caesar-mun iɲiaqaqman sivunniutigiga tuyuɣisuklugu taakmuɲa. ²⁶ Aglaan nalupqinaitchuamik piitchuɲa aɣvisiksraɲanik Paul-ɲum umialimnun tuyuksramnik. Taatnaqlugu sivuɣaɲiutipkaɣiga ilipsitñun, suvaluk sivuqqapnun, Umialiik Agrippaa, ilitchuɣiniurapsaaqqaaglugu aglaak-sranikkasugaluɲa qanutchimik. ²⁷ Uvamni nalaunɲaitluni tuyuqatiksraq isiqtamik Rome-mun nalupqinaiqlugu akikɲautiksraitluni ittuamik.”

Paul-ɲum Uqapsaaɣutriɲha Iɲmiñik Sivugaani Agrippa

26 ¹ Agrippa-m nipliutiniɣaa Paul, “Ilvich uqautigihñaaguqtutin ilipkun.” Tavra Paul isaklɣugich argaɲni aullaɣniñiɣaa itna, ² “Umialiik Agrippaa! Uvaɲa quviasullapiaqtuɲa uvlupak sivuqqapni uqaɣviqaqtitauɲapkun tamarrumuuna iluqaɣmiɲ Jew-ɲuruat akikɲautaa-tigun uvamnun. ³ Ilvich suvaluk ilisimmaagiksutin iluqaitñik Jew-ɲuruat ilitqusiatnik suli uqaksraqtutigisuukkanitñik. Taatnaqlugu iɲiɣikpiñ naa-lagnitqupluɲa qiñuigutin.

⁴ “Iluqaɣmiɲ Jew-ɲuruat ilisimagaat iluqaan iñuuniaɲiɣa, atakkii nutauɲlamniñaglaan iñuuniaqtuɲa iñumni nunamni suli Jerusalem-miɲ.

⁵Uqalhiñaanurur ilisimakkaqtin uqautigisugluna piyumin. Ilisimapmiut aullagñiñhaniñaglaan ilagitilaamnik Pharisee-ñuruanun tuvraiñiapia-ğaqtuat maligutaksranik pitluluglu atlaniñ. ⁶Pakma qikaqtuna uvuna atanniqsaksrağukluna piqutigiplugu niğiugaqatıga Agaayyutmun immi- maniahanik akiqsruutmiñik sivulliptiknun. ⁷Iluqatin qulit malğuch qitungağiich sivullipta niğiugigaattuq Agaayyutim akiqsruutaa agaayumaagvigikkaqtin uvlugağipman. Umialiik, taavrumuuna niğiuga- qağniplunaptuq patchisiquitigaatna Jew-ñuruat. ⁸Suvaata Jew-ñuruasi ukpigilguitpisiun Agaayyutim anjpkaitlaħa iñunñik tuqunaruaniñ?

⁹“Uvanaptuq isumaqağaluaqtunaaa piyumiñağniqtutillaap- tun akiknaqtuguklugich iñuich Jesus Nazareth-mium maliguaqtai. ¹⁰Taatnaiplugu savaaqatuna Jerusalem-mi. Qaukñitniñ agaayu- liqsiniñ akuqtuiruna ayalatchirrutiksramnik Agaayyutim iñugiaktuat iñui isiqtaupkatlasiplugich. Tuqqutaksrağumtatigik ilaupmiraqtuna qaukñiñi. ¹¹Iñugiaktuanı anisñuqsaqlugich Jew-ñuruat ktrağvñitniñ piiłaağipkağniaqługu ukpigikkañat. Uvuna qinnausimavaitlugich aulla- ğaqtunauñniñ unasiksuamun nunaaqñiñun tamatkua nañitichuklugich.

Paul-ñum Uqalħa Mumiğmigun

¹²“Taatnatchimik piqusiqłuna Damascus-mun aullalğitchuanaa ayalatchisaigun suli tillisaigun qaukñiñisa agaayulıqsit. ¹³Umialiik, igli- ğamni uvluppaguqtuami qauma siqiniğmiñ qaumatluñniqsuaq qiniğiga. Puuqtigaatigut taapkualu igliqatitka qaumangum pakmakna. ¹⁴Iluqata katakapta nunamun nipi tusaagiga Hebrew-liraaqhuni uqaqtuaq uvanñun, ‘Saul, suvaata nagliksaaqtitpina? Ilipnun atniaqsiñaqtutin akililıqu- qapna atriplugu natmaksıgvik atniaqtitaqtuaq akililıquısukami iñumi anautañanun.’ ¹⁵Apiqsruğiga, ‘Ataniiq, kisuvich?’ Atangum nipliuti- gaana, ‘Jesus-ñuruña nagliksaaqtitağikkan. ¹⁶Makittin! Sagviutigikpiñ nalunaigıaqługu savaktiksraqtanañhiñ uvanñun. Uqautritugikpiñ iñunñik ilitchuğikkapnik uvapkun uglupak suli ilitchuğipkağumaak- kamnik ilipnun aquagun. ¹⁷Uvuna annautigisigikpiñ Jew-ñuruaniñ suli Jew-ñunitchuaniñ tuyuğigupkiñ ilinñitñun. ¹⁸Ilvich añmaqsruğisigitin irigikkañich mumiksillugich taaqtuamiñ qaumaruamun suli tuungaum saññianiñ taavrumuna Agaayyutim saññianun. Tunñaviñgutin uvamnik natqigutigisigitka killuqsautinich aasiisuli ilaliutiniaglutin Agaayyutim iñunñiñun piksraqtaağikkañiñun.’

Paul-ñum Quliaqtuaħa Savaagmigun

¹⁹“Umialiik Agrippaa! Taatnaqtuna savaaqatuna tupigiplugu qiniq- tırrusiaga pakmakna. ²⁰Quliaqtuaqtuna sivulliplugu Damascus-mi Jerusalem-mi, kiñuagunsuli iluqaani Judea-mi akungatniñu Jew-

nujitchuat. Uqautigitka inūpayaat mumiquplugich killuqsautinjitiñ Agaayyutmun aasiñ inūuniagaqsitquplugich simmikkaujaruatitun. ²¹Taamna pisigiplugu Jew-ḡuruat tigguglukḡuḡa agaayyuvikpaḡmi tuqunniuragaatḡa. ²²Uvlupaḡnunaglaan Agaayyutim ikayuḡḡuḡa qikaqtitkaḡa uqatlasipluḡa iluqapsitiñun kamaḡḡiaḡitichuanunlu kamaḡḡtuanunlu. Tamanna uqaḡikkaga atrigigaa uqautigikkaḡata sivuniksriqirit Moses-ḡumlu atuumagisiñiplugu ²³taamna Christ-ḡuruḡaq nagliksaaqtuksrauniplugu, sulivulliuruksraupluni aḡitqiksuañ tuqunaruapayaañ inḡitchuḡipkaḡlugulu anniqsuḡiaq iluqaitñun Jew-ḡuruḡaanunlu Jew-ḡujitchuanunlu.”

²⁴Taatnailiplugu Paul uqaqman Festus-ḡum nipitusipluni nipliutiniḡaa, “Paul! Ilvich isumailaḡuqtutin. Inḡitpauraqsimaḡiqpich kinnagaḡuḡaatin.”

²⁵Paul-ḡum kiuniḡaa, “Kamaḡḡtualiñ Festus! Uvaḡa isumailaḡuḡitchuḡa. Uqautiqatḡuḡa ilumutuupluni ittuamik. ²⁶Uqautiñhiḡaugiga umialiḡmun taluqsrautaiḡḡuḡa atakkii inḡisimagaa Agaayyutim uqaḡhagun sulivanniqsuqtimigun. Nalupqigḡitichiga inḡitchuḡiḡha supayaamik Jesuskun atakkii iluqani atuumanḡitchuḡ iriḡaqtuḡuni. ²⁷Umialiik Agrippaa! Ukpigiviḡich sivuniksriqirit uqautaat? Inḡisimagiga ukpiqrsilaan tamatkuniḡa.” ²⁸Tavra Agrippa-m nipliutiniḡaa Paul, “Ayyai, ukpiqtuḡuḡuḡitqayauraḡikma.” ²⁹Paul-ḡum kiuniḡaa, “Agaayyutmun inḡiqsruḡuḡa inḡilvich sulivatlat naalaqtuat uvaḡnun uglupak maliḡuḡaqsuḡitquyumuḡlugich Christ-kun uvaptun, aḡlaan itna kalimñiqsuḡayaḡit.”

³⁰Taatnaanikman Paul umialiglu kavanaḡuraḡlu Bernice-lu sulivatlat makinniqsut ³¹aasii aniñhiḡaqhutin uqaḡsiñiqsut avatmun, “Manna aḡun pinḡitchuḡ sumik tuqurrutiksraḡmiñik unniñ isiqsiviḡmi irrutiksraḡmiñik.” ³²Tavra Agrippa-m nipliutiniḡaa Festus, “Tamanna aḡun pituḡayaḡniqsuaḡ inḡiaqanḡpan Caesar-muḡuḡuni.”

Paul-ḡum Rome-muḡniaḡha

27 ¹Sivunniḡutaḡanikman inḡiḡaqsiviksraḡput Italy-mun qainñiḡaich Paul-lu atlat isiqtatlu Julius-mun aḡalataatnun aḡuyyiuḡtit taggisuḡuḡat aḡuyyiuḡtaiñik Augustus-ḡum. ²Umiaqpaḡmun Adramyttium-mikḡaqtuamñ ikirugut Asia-mun aullahiḡaḡuḡniqsuamun. Aristarchus Macedonia-ḡmiu Thessalonica-mñ piqataupmiuḡ uvaptikni.

³Uvlutqikman tikitchugut Sidon-mun. Julius-ḡum inḡuaḡqutiplugu Paul inḡannaḡi tavrani qinḡiḡaḡitkai qaitchitquplugulu inuḡikkaḡiñik. ⁴Tavrakḡa aullalḡitḡapta anuḡim paḡḡaḡuḡuḡaḡitigut. Qikiḡtam Cyprus qamaḡḡaḡun inḡiḡaqsiaqsirugut. ⁵Siñiqsraḡtuallakḡugik Cilicia-lu Pamphylia-lu tikitchugut Myra-mun Lycia-miittuamun. ⁶Tavrani Julius paḡinniḡsuḡ umiaqpaḡmik Alexandria-mñ inḡliḡniḡniqsuamik Italy-

mun. Ilaan ikipkalgitkaatigut taavrumuŋa. ⁷Tiksiuraaqhuta iñugiaktuani uvluni atakkii anuŋhiqpaitluni. Arguġianniuqhuta tikilġataqtugut akiaanun nunaqqim Cnidus. Nigiqluum igliqtitchumiñaiqmatigut nalġuġuta tiksiaqsirugut qamanġagun qikiqtam Crete naŋaqqaaqluġu nuvuġaq Salmone-mi. ⁸Piyaqniulġikun siñiqsraqtuqluġu tikilġataġikput qamannil-lautaġvik qanġaniittuaq nunaqqian Lasea-m.

⁹Taavrumani nunaqqimi uvliuqtugut iñugiaktuani.

Nuyuaġnaqsisigaatigut ikaaqsahiksraŋanun taġiuqpaum atakkii ukiak-sraqhuni Jew-ŋuruat uvlua uisauraaġviat qaanġanikman. Taatnaqhuni Paul-ŋum alġaqsruġniġai taapkua ¹⁰itnaqhuni, “Aŋutiit, ilitchuġigiga aul-lalgitchupta uvakŋa iglauhiqput navianaġisipluġu. Usiavutlu umiaqpaglu unniñ ilaŋjisa iñuich nuyuaġnaġisiruq piyaqquhiksraŋatigun.” ¹¹Aglaan Julius naalatluŋniqsuq uqaġikkaŋanun aquttaanunlu iñuanunlu umiaq-paum nipliutaaniñ Paul-ŋum. ¹²Taamna qamannirvik iħuaqnaŋiññiqman umiaqpaum ukiuvigilugu pikpagu iñugiatluktuat ayakkumaniqsut tavrakŋa tikitchaġuklugu Phoenix piyumiñuġumij. Taamna qaman-nirvik Crete-mi sanmiruaq uŋallamullu nigiqpamullu, taamamna ukiuvigisukkaat.

Añniġuqpauraġiq Taġiumi

¹³Tavrani uñallaaġiksilġataġniqman taapkua isumaniqsut sivunniuk-kaqtij atuumasuklugu. Kisat nuqinniġaich aasiiñ tiksiaqsiplutij qikiqtam siñaagautlaniqtutilaaġmiktigun. ¹⁴Aglaan akuniisunġaqani anuġiqluk nigiqpaġniqsuq anuqqaħaahuni qikiqtam tuŋaaniñ. ¹⁵Anuġim akik-ŋaqmagu umiaqpak paalġuiġniġaat anuġi sivuniġikkaġmiñun aasii nikaliqhuta tiktaurugut. ¹⁶Apqusautilġitñapta mikiruurami qikiqtami Cauda-mik atiligaami qamanniħaurallaktugut. Aasii sakuugutiqaquh-ta ikiniġikput umiayauraq. ¹⁷Taamna umiayauraq ikianilġiñaqman taapkua iñuich aktunaanik nimiqsruaqsigaat umiaqpak. Nuyuaqhutiñ ikkalġiħiksraġmiknun Syrtis-mi tiñilġautaiġniqsut tiktaulġimikni. ¹⁸Añniqpauraq qasullaŋitchuq. Uvlaakuġuqman umiaqpak usiġsaagaat. ¹⁹Uvlut piŋayuatniasii umiaqpaum suqutnai igitkaqsigaich. ²⁰Uvluni iñugiaktuani siqiñiq naagaqaa uvlugiat qiñiŋitchivut aasii añniqpauraq qasullaŋitluni. Tavrakŋaasiiñ niġiugaginjaġikput annaħiksraqput.

²¹Uvvaasiiñ akuni taapkua iñuich niġiŋitmata Paul-ŋum qikaqhuni aŋutit sivuġaatnun nipliutigai, “Aŋutiit, naalaġnigupsitŋa ayasunġaqasi Crete-miñ tamanna atuumanayaitchuqsuli, usiavutunniñ iginnayaitkivut. ²²Aglaan pakma iñiġipsiġiñ, qapiqasi! Nallipsiunniñ tammaiyumiñaitkaa iñuulħi, umiaqpak kisimi piyaqquġisiruq. ²³Atakkii marrumani unnuami makitaniqsuq saniqqamni isaġulga Agaayyutim ukpiġikkaġma agaayu-maġvigisuukkaġmalu, ²⁴nipliutipluŋa, ‘Paul, iqsiñak! Tikitchuksraurutin

Caesar-mun Rome-mi. Piqutigilutin Agaayyutim annautigisigai iñupa-yaat usiaqsiqsuat uumani umiaqpaŋmi.’ ²⁵ Taatnağusi aŋutiit, nikaliqasi! Ukpigigiga Agaayyun taatnallapiağisiłha uqagikkarjatun uvamnun. ²⁶ Aglaan qikiqtat ilarjatnun tipiniğaatigut.”

²⁷ Akimiagaūtaiłagutaatigun unnuat tiñitaułłaptikni anuğimiñ Mediterranean tağiuŋani, unnuaq qitiqquqman tiñilğausiqirit ilimatchaktut qalliaqsipluta nunamun. ²⁸ Taatnaqhutiñ kivitchiñiqsut ititilaagutmik aasii ilitchuğiniğaat imğum ikkagliłha iñuiññaqtun isarñiqtnun. Iqliqtaaquallakhuta uuktualgitmatruñ ilitchuğiniğaat akimiaq isarñiqtnun ititilaanikhuni. ²⁹ Iliñich aniyatcharñiqsut umiaqpak ikkalğiññasugalugu iyağarñun. Taatnaqhutiñ niñitchiñiqsut sisamanik kitchanik umiaqpaum aquagun aasiñ uvlusiaqsiplutiñ. ³⁰ Tiñilğausiqirit qimakku-maatcharñiqsut umiaqpaŋmiñ. Nipliññaqhutiñ iluaqsruityaqtuqhutiñ kitchanik sivuani umiaqpaum aasiñ niñitchiplutiñ umiayauramik imiğmun. ³¹ Aglaan Paul-ñum nipliutiniğai aŋuyyiuqtit aŋalataatlu itna, “Ukua tiñilğausiqirit inğitpata ikimatuiñağutiñ umiaqpaŋmi ilipsi annakkumiñaitchusi.” ³² Taatnaqhutiñ taapkua aŋuyyiuqtit kipputiniğaat umiayauraq aasii tiñititlugu.

³³ Uvlug qaunuraagaqsiŋman Paul-ñum niğitquaqsiñiğai, “Akimiagaūtaiłami uvlumi utaqqirusi anuğaiłiksrañanik niğigaluaqasi sumik. ³⁴ Uvlupak niğillaqupağipsi. Niğirusraursi iñuusugusi piğupsi. Suli nalupqinaiqsruutiğipsi annakkisiłiksrapsigun.” ³⁵ Taatnaqqaqługich Paul tigusipluni qaqqiamik sivulliuplugu inqisruqhuni Agaayyutmun sivuğaatni taapkua avguqługu taamna qaqqiaq niğiaqsiñiqsuq. ³⁶ Taapkua iluqağmiñ piyumatchakhutiñ niğiaqsiŋmiñiqsut. ³⁷ Iluqağmiñ iñugiakti-laarjat tavrani umiam usianj 276 inniqsut. ³⁸ Iliñich niğisuiğataanikamiñ umiaqpak usiisagaqsiñiğaat igitlugu mukkaaksraq tağiumun.

Umiaqpaiyałhat

³⁹ Uvlug qaupman tiñilğausiqirit ilisagitłaiñniğaat nunam siñaa. Aglaan qamannirviksramik tautuñniqsut. Iliñich sivunniğniqsut taiñuŋa siñiq-łisitçagukługu umiaqpak piyumiñağumitruñ ikkalğisillugu nunamun. ⁴⁰ Taatnaqhutiñ kitchat akłunaarñich kipluğniğaiç tasamuŋa unikługich kitchat tağiumun sulı akłunaarñik aquutmiñ qilğutaiqługik. Kiñuagun sivuğutriñ tiñilğautaq nuqitlugu anuğimun tiñitquplugu umiaqpak sivukkiqsinniğaat nunamun. ⁴¹ Aglaan umiaqpak ikkalğiñniqsuq. Sivua aulayakkumiñaiqsipiaqhuni aasiñ aqua piyaqtaaqsiñiğaa qaim tut-qatağvigiŋlugu. ⁴² Aŋuyyiuqtit tuqqtchuaqsiłiğiñniğaiç isiqtapayaat nalliat-samna puuvrağuni nunamun aullaunasugalugich. ⁴³ Aglaan Julius-ñum anniğiplugu Paul taatnasigaquñiñiğai. Tiliłhiñağniğai iñuich puuvratlaruat misigağlugich tulaktiqataquplugich nunamun. ⁴⁴ Unniñ

puktaġusiqsuglugich umiaqpaviñigmik nunniaquplugich. Tavra iluqata annaktugut nunamun.

Malta-mi Qikiqtamiġhat

28 ¹Annaanigataqapta ilitchuġigikput taamna qikiqtaq atiqalġha Malta-mik. ²Malta-ġmiut iġuaqquciaqsigaatigut tukkuġiksitluta. Uvvaasiġn sialuguhuni alappaaguhman taapkua ikniqsuutigaatigut quyalipluta. ³Paul qirriqsuisaqmiuġlu ikniġmun. Nimigġiaq sagviġniqsuq, uunanjan ikniġum iqiiqsitlugu aasiġn argaiġnun nipitiqhuni. ⁴Taapkua qikiqtam iġnuġn qiniqamitruġn nimigġiaq nivinjaruaq Paul-ġnum argaiġni uqaqsiġniqsut avatmun itna, “Una aġjun ilumun iġnuaqtuqtauniqsuq. Annakkaluaqhuni taġiumiġn pakmapak tuquruksrauniqsuq savvaqutut-migun.” ⁵Aglaan Paul-ġnum ipsuktiġniġaa taamna nimigġiaq ikniġmun piyaqqusiallasuġaqani. ⁶Taapkua qikiqtaġmiut niġiugiqaqsiġniġaat puviġksraġa naagaqaa tavrauva tuquliġksraġa Paul-ġnum. Takiruami qiniġitniamiġ sumik atlayuaġnaqtuamik Paul-mi isummigġitqiniqsut itnaqhutiġ, “Ilaa agaayyutauvaluġniqsuq.”

⁷Qaniġani tulagvipta qikiqtam qaukġigġkkaġa atilik Publius-mik nunautiqagġniqsuq. Taavruma iġnuum iġuaqqucipluta tukkuqaqtitkaatigut piġasuni uvluni. ⁸Publius-ġnum aapaġa atniġnaqniqsuq uunaqtkuhuni sulii itiktaliqhuni auyyuliġmik. Paul-ġnum utlaġniġaa qiniġiaqġlugu aasii agaayupluni patikġlugu argaġmiġnik mamititlugu. ⁹Paul mamititchipman taavrumiġa qikiqtam iġnuġn tavruġautiaqsiġniġaich atniġnaqtuapayaani aasiiġn Paul-ġnum iġuaqsiqpaqġlugich iluqaitniġk. ¹⁰Iġnugiaktuanik aatchuutiniġk qaitchigaatigut sulii aullaġhiġnaaguhqapta umiaqpak usiġliġniġaat inuġik-kaptiknik iglaugupta.

Malta-miġn Rome-muġhat

¹¹Piġasuni tatqini tavrani itqaqhuta aullalġitchugut umiaqpakun atiqagġniqsuakun Malġiġniġk Agaayyutiġniġuanik. Taamna umiaqpak Alexandria-ġmiutaq ukiuniqsuaq taavrumani qikiqtami. ¹²Aullaaniġkapta tikitchugut nunaaqqianun Syracuse-ġnum tavraniasiġn nayuutipluta piġasuni uvluni. ¹³Aullalġitnaapta tikitchugut nunaaqqianun Rhegium-ġnum. Uvlutqikman uġallamiġn anuqġiġuġniqsuq. Tikitkikput malġuġni uvluni nunaaqqia Puteoli-m. ¹⁴Taavrumani nunaaqqimi paqitchirugut ilaġitniġk ukpiqtuanik aasii aiyugaagaaatigut nayuquplutiġ akunniqsaa-mi, aasiiġn tavrakġa aullalġitluta Rome-mun nunakun. ¹⁵Taamapkua ukpiqtuat Rome-mi tusaaniqsut tikiġniġpluta. Aullaġniqsut paagġiaqhuta nunaaqqimun atiqaqtuamun Nullaġvianik Appius-ġnum aasii ilaġisasulii nunaaqqimun atiqaqtuamun Piġasunik Tukkuġmaviġniġk. Paul-ġnum qiniġa-migich taapkua ukpiqtuat Agaayyun quyagaa qapiġaipsaaqhuni.

Paul-ḡum Rome-miḡha

¹⁶Tikitñapta Rome-mun iniaqatitkaat inḡmigon anḡuyyiuqtmik munaq-sriliqlugu. ¹⁷Aquagun piḡasut uvlut Paul-ḡum Jew-ḡuruat qaukñisa tavrani aiyugaaḡniḡai katimaqatigisuklugich. Iliñich katianikmata nipliutinigai, “Aniqatiumaan, uvaḡa piñitkaluaqtitluḡa qanutchimik akikḡaḡlugich inḡgikkavut naagaqaa maliḡuaqtaksranat sivulliapta qaisauruaq uvaptiknun tigurauruḡa Jerusalem-mi Rome-ḡum kavanananun qaisaupluḡa. ¹⁸Rome-maḡmiut kavananaḡata [Felix-ḡum] apiqsruqtaḡaluḡaatḡa, anipkaḡluḡa piḡitchukluḡa ilitchuḡiñitñamitruḡ sumik tuqurrutiksramnik. ¹⁹Aglaan Jew-ḡuruat akilḡiḡiutinipmata anipkaquñitluḡa, nunuripluḡa naḡaḡviiqama inḡiaḡigiga Caesar-mun atanniqupluḡa, piitkaluaqluḡa qanutchimik akikḡautiksramnik ilaḡik-kamnun. ²⁰Taatnaqluḡa inḡiaḡigiga qinḡiḡukhusi uqaqatigisukhusi, atakkii ukpiḡigiga niḡiugaḡikkaḡat taimña Israel-aaḡmiut Christ tikiumaanil-ha aasii taamna pisigiplugu pituutaqaqtuḡa.” ²¹Taapkua Jew-ḡuruat kiuniḡaat, “Akuqtuiñitchugutsuli aḡlaḡnik ilipkun Judea-miñ unniñ aniqatiuvut tikiutrinitchut tusaayugaaḡiitchuanik ilipkun taamakḡa. ²²Aglaan isummatitin tusaayumagivut. Iḡisimagikput nanipayaaq inḡiuch akikḡautiqalḡhat tamatkuniḡa ukpiqsriplutiñ iliptun tikiumaanilhanik Anniqsuqtim.”

²³Tavrani nalunaiqsiniqsut kattutitqilḡiksrananik Paul-ḡum, aasiñ taimña uvluq tikiumapman inḡugiaktuat utlautiniqsut Paul-ḡum inaanun. Uvlaḡaniñ unnugataqtitlugu ilaan kaḡiqsipkaḡniḡai Agaayyutim aḡaayugautaanik. Ilaan maliksuktinniaḡniḡai Jesus-mik itqaaqtuutiplugich iluqatik maliḡutaksraḡa Moses-ḡum suli sivuniksriqirit aḡlaḡitñik. ²⁴Taatnaḡhani ilaḡich inḡiuch ukpiqsriḡiḡniqsut uqaḡikkaḡiḡun, ilaḡiḡi inḡiuch arguaqtuḡniqsut. ²⁵Taapkua katimaruat qasuḡniqsut atinḡiqhutin inḡmikkun Paul-ḡum uqaḡianikmauḡ una, “Ipqitchuaq Irrusiq nalaunniqsuq uqaqami sivulliapsitñun sivuniksriqirikun Isaiiah-kun itna,

²⁶ ‘Aullaḡutin uqautilityakkich taamakḡa inḡiuch:

Tusaagaluḡupsi kaḡiqsiyumiñaitchusi
suli qinḡiḡumaagaluḡupsi ilitchuqsriyumiñaitchusi.

²⁷ Atakkii makua inḡiuch uummatinḡich pitchiḡiḡiḡniqsut,
tusaasunḡitlutinḡ supayaamik iritinḡu siquplugich.

Utitiḡiḡitichut Agaayyutmun mamitilḡiksraḡmiknun
atakkii qinḡitlaitlutinḡu tusaatlaitḡutinḡu kaḡiqsitlaitlutinḡu,
Agaayyun uqaqtuq.’ ”

Isaiiah 6:9,10

²⁸Suli Paul-ḡum uqapsaaḡniḡai, “Iḡitchuḡiraksraḡigiksi Agaayyutim tusaayugaallautana tuyuuḡha Jew-ḡunitchuanun. Taipkuataimma tusaa-

gisigaat.”²⁹ [Paul taatnaqman Jew-ḡuruat aniñiqsut uqavaaqhutiḡ iḡmiknun atqunaq.]

³⁰Paul iñuuniagñiqsuq tavrani Rome-mi malḡuḡni ukiuḡni, iniaqahuni iḡmigun inilḡusiqsuḡḡu, paḡlaplugich iluqaisa qiñḡiaqtaqtini.

³¹Quliaqtuaḡviginigai Agaayyutim aḡayuqautaagun suli Atanguruakun Jesus-kun, iḡsautiplugich taluqsrautaiqhuni uqaqsaiḡiraqtaitḡuniḡ.